

Republika Srbija

MINISTARSTVO ENERGETIKE,
RAZVOJA I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Program
Ujedinjenih nacija
za razvoj

*Empowered lives.
Resilient nations.*

CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN SOLAR POWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Guide for Investors

IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U SOLARNIM ELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI

Vodič za investitore

First Edition, February 2013

Authors:

Bojan Lazarevic, BSc El. Eng.

Branislava Lepotic Kovacevic, PhD Law

Supported by: United Nations Development Programme

Prvo izdanje, Februar 2013.

Autori:

Bojan Lazarević, dipl. el. inž.

Dr Branislava Lepotić Kovačević, dipl. prav.

Uz podršku: Programa Ujedinjenih nacija za razvoj

English

Srpski

**CONSTRUCTION OF PLANTS AND
ELECTRICITY GENERATION IN SOLAR POWER
PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA**
Guide for Investors

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	7
1. INTRODUCTION	9
1.1. Definition of a Solar Power Plant	9
1.2. Sources of Law	10
2. CONSTRUCTION OF A POWER PLANT	12
2.1. Power Plant Construction Procedure	12
2.1.1. Selection of the Location, Perusal of Valid Planning Documents and the Information on Location	12
2.1.2. Energy Permit	13
2.1.3. Requirements for Connection	15
2.1.4. Location Permit	16
2.1.4.1. Location Permit Issuing Procedure	16
2.1.4.2. Forming the Building Plot	17
2.1.4.3. Water Requirements, Water Approval, and Water Permit	19
2.1.5. Environmental Impact Assessment	22
2.1.6. Technical Documentation	25
2.1.7. Construction Permit	29
2.1.8. Construction of a Structure	30
2.1.9. Technical Inspection of a Structure and Operating Permit	31
2.2. Special Cases of Construction of Solar Collectors and Solar Cells	32
3. ACQUIRING THE RIGHT TO EXPLOIT A NATURAL RESOURCE	34
3.1. Concession for Exploitation of a Natural Resource	34
3.1.1. Concession Granting Procedure	34
3.1.2. Concession Deed Setting Procedure	35
3.1.3. Concession Agreement Signing Procedure	36
3.1.4. Concession Agreement	37
4. LICENSE	40
5. CONNECTION OF A POWER PLANT TO THE ELECTRIC POWER GRID	41
6. ACQUIRING THE STATUS OF PRIVILEGED POWERPRODUCER AND PERTAINING INCENTIVES	43
6.1. Acquiring the Temporary Status of Privileged Electricity Producer	44
6.2. Acquiring Status of Privileged Electricity Producer	45
6.3. Incentives for Electricity Producers of Electrical Energy from Non-Accumulated Solar Energy	46
6.4. Guarantee of Origin	48
7. ANNEX: Sources of Law	

Foreword

Serbia's significant renewable energy potential is still not sufficiently exploited due to a number of reasons that cause a lack of investment activity in renewable energy sector. The Government of the Republic of Serbia has recently accepted the Decision of the Ministerial Council of Energy Community on the promotion of the use of renewable energy by means of transposition of the EU Directive 2009/28/EC on renewable energy. This decision sets an ambitious goal for Serbia to increase the share of renewable energy in gross final energy consumption to 27% by 2020, with respect to baseline of 21.2% in 2009, which will lead to intensive investment activities in the sector in the forthcoming period.

Based on the Agreement for the provision of support services with the Ministry of Energy, Development and Environmental Protection under the auspices of the "Policy Advice on Renewable Energy Sources" project, in 2012 UNDP Serbia focused on promoting investments in renewable energy sector by updating and revising four existing, yet outdated, guides for investors in renewable energy facilities and by elaborating two new guides:

- CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY/HEAT GENERATION FROM BIOMASS IN THE REPUBLIC OF SERBIA
 - CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN SMALL HYDROPOWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA
 - CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN WIND POWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA
-

-
- **CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY/HEAT GENERATION FROM HYDRO-GEOTHERMAL SOURCES IN THE REPUBLIC OF SERBIA**
 - **CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN SOLAR POWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA**
 - **CONSTRUCTION OF THE SOLAR HEATING SYSTEMS IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

All guides, with the exception of one, are bilingual and exist in two versions. Six elaborated guides describe in details very complex and comprehensive procedure for constructing energy facilities and performing economic activity of energy generation from renewable sources. The detailed guides are intended primarily for investors and project developers, but also for officials in different competent institutions since the legal procedure is typically cross-sectoral. In five less detailed guides the comprehensive matter is described in a simple and illustrative manner with an idea to bring it closer to the wide range of stakeholders.

The objective of the guides is to encourage and assist the investors interested in Serbian renewable energy sector, but also to identify through a thorough analysis weaknesses and inconsistencies of the legal procedure and to encourage competent institutions to perform legal and institutional improvements. We sincerely hope that the guides will trigger constructive dialogue between numerous stakeholders and thus contribute to their better awareness and mutual understanding, which should ultimately result in favourable environment for investments in renewable energy.

1. INTRODUCTION¹

1.1. Definition of a Solar Power Plant

Renewable energy sources are energy sources existing in the nature and being renewed in full or in part, in particular watercourses, wind, un-accumulated solar energy, biomass, animal biomass, geothermal energy, bio-fuels, biogas, synthetic gas, landfill gas, gas from plants for the treatment of municipal and waste waters from food processing and wood processing industry, which do not contain hazardous matter.² Exploitation of these sources contributes to a more efficient utilization of own potentials in the production of energy, reduction of emission of greenhouse gases, reduction of imports of fossil fuels, development of local industry and creation of new jobs.

Power plants which use the solar energy (hereinafter referred to as: power plants or solar power plants) are energy facilities for performing the activity of electricity generation from the solar radiation potential.

The solar power plant operates on the principle of photovoltaic effect, direct voltage and current are generated in solar cells. By means of an inverter, direct voltage and current are converted into alternating values and as such are supplied to the electric power grid.

Power plants, which, in their electricity generation process, in an individual production facility, use non-accumulated solar energy of installed capacity of up to 5 MW, if they fulfill certain conditions, are eligible for acquiring the privileged electricity producer status³.

Average solar radiation in Serbia is by about 40% higher than the European average, but, in spite of that fact, the use of solar energy for electricity generation lags by far behind the EU member countries. Creation of conditions for development and functionality of sustainable market of photovoltaic systems is of a great importance for the economy and preservation of environment in Serbia.

The energy of Sun radiation that reaches the surface of the Earth, i.e. potentially usable Sun radiation, amounts to approx. 1.9×10^8 TWh (190 million terawatt hours) per year. That energy is about 170 times greater than the energy of the total quantity of coal reserves in the world, and when compared with the energy requirements of the mankind, which amount to 1.3×10^5 TWh (130 thousand terawatt hours) per year, one obtains a fact that the solar energy arriving at the Earth's surface during only 6 hours is sufficient to meet all world requirements at an annual level. To get a better insight into these figures and values – an average household in some of the most developed countries of the world consumes annually about 10,000 kWh of electricity and it would need about 100 000 years to consume 1 TWh.

Approximately 37% of the energy demand in the world is met by the electricity generation, which amounted to 17 000 TWh during 2008. If that energy would be generated by the systems which convert the solar energy into electricity, systems of modest output power of 100 kWh per m², surface area of 150 x 150 km² would be necessary for solar energy absorption. Large part of this absorption area might be placed on the roofs and walls of buildings, and thus it would not require additional spaces on the ground.

¹ It should be underlined that this Guide refers to solar power plants in general and describes procedures concerning competent authorities and institutions, but that certain elements of these procedures, as well as execution of certain procedures depend on the size of the structure, location where the structure is constructed, specific technology for the production of energy and other features of the structure.

² Article 2, item 1) of the Decree on Requirements for Obtaining Privileged Electricity Producer Status. The Energy Law (Article 2, item 17) defines that the energy from renewable energy sources is the energy generated from non-fossil renewable sources like: watercourses, biomass, wind, sun, biogas, landfill gas, gas from the plants for treatment of waste waters and geothermal energy sources.

³ More on privileged producers in the Chapter 5 of this Guide.

The ground area-soil necessary for the installation of photovoltaic panels depends on several factors: applied technical solution, geographical location, capacity and efficiency of photovoltaic modules, land slope, as well as on way of installation, i.e. whether the panel is fixed or it has a sun following system, etc.

Rough estimate indicates that 1,7-2 ha of surface/ground would be necessary for 1MW of installed capacity. Thus the coefficient is 1:2, although, bearing in mind the above, it should be mentioned that the coefficient 1:3 is also sustainable in practice, i.e. that 3 ha of the ground surface would be needed for 1 MW of installed capacity.

It was also proven in practice that the necessary ground area is by about 50% larger than the area of the used panels. The following table shows budgetary ground areas required for the installation of photovoltaic panels, in the function of an installed electric power plant.

Installed capacity of the power plant MW	Ground area m ² /ha Coefficient 1:2	Ground area m ² /ha Coefficient 1:3
0.1	2.000/0.2	3.000/0.3
1	20.000/2	30.000/3
5	100.000/10	150.000/15
50	1.000.000/100	1.500.000/150

Solar radiation energy is sufficient to produce an annual average of 1,700 kWh of electricity per square meter of the ground, and the stronger the radiation at a location, the greater the generated energy. Tropical regions are more favorable in this respect than other regions with a more moderate climate. In Europe, mean radiation amounts to 1,000 kWh per square meter, while, again comparison-wise, it amounts to 1,800 kWh in the Middle East.

Solar energy potential accounts for 15% of the total usable potential of renewable energy sources in Serbia. Energy potential of the solar radiation is by about 30% higher in Serbia than in Central Europe, and the solar radiation intensity is amount the greatest in Europe. Average daily energy of global radiation for a flat surface during the winter period ranges between 1,1 kWh/m² at the north and 1.7 kWh/m² at the south, and during the summer period it ranges between 5,4 kWh/m² at the north and 6.9 kWh/m² at the south. For the sake of comparison, average value of global radiation for the territory of Germany amounts to approx. 1000 kWh/m², while that value for Serbia approximates 1400 kWh/m².

Annual ratio of the actual solar irradiation and the total potential solar irradiation in Serbia is about 50%. All these data clearly show that Serbia possesses solar energy resources, which considerably exceed the European average, with an exceptionally favorable seasonal schedule.

The goal of the European Union was that the total capacity of installed photovoltaic system should reach 3GW until 2010, but that goal was achieved already in 2006, so that the total capacities at the end of 2008 amounted to 9.5GW, which more than three times higher than planned. EPIA (European Photovoltaic Industry Association) predicted that this goal might be achieved provided that the prices of modules are reduced to below €2/W, which would result in the prices of complete photovoltaic systems to reach 2,75 €/W and 3 €/W.

1.2. Sources of Law⁴

Construction of a power plant and engaging in the activities of electricity generation in such power plants are regulated by numerous laws and regulations of the Republic of Serbia.

The sources of law of the Republic of Serbia can be divided into two main groups of regulations, which will be detailed in further chapters of this document.

⁴ Sources of law specified in this text were in force on February 2nd 2013. See more in the Annex hereto.

The first group of regulations includes regulations governing the area of construction of a concrete energy facility and method of obtaining the Construction Permit for such a facility, as well as the method of establishing adequacy of the facility for the use and obtaining of the Operating Permit for the actual facility. Special importance in this group of regulations pertains to those regulations governing the legal status of waters and environment protection. The group of regulations governing the areas of planning and construction of structures includes: the Law on Planning and Construction, the Law on Spatial Plan of the Republic of Serbia, by-laws of the above laws and others.

Spatial plans (regional spatial plans, spatial plans of a local self-government unit and spatial plans of areas of special use) and urban development plans (master plan, general regulating plan, detailed regulating plan) are planning documents. Regulations governing the area of construction prescribe the procedure for obtaining the Location Permit, the Construction Permit, and the Operating Permit, and planning documents define the goals of spatial planning and development, or spatial regulation, or whether it has been planned to construct, within certain time period, a specific facility on a specific place in the Republic of Serbia. The necessary element for obtaining the above permits is obtaining of technical requirements for connection to the electric power grid. Water-related documents (Water Requirements, Water Approval and Water Permit) are compulsory element for issuing permits for the construction of these power plants, if the power plant is constructed in such a manner that its position or any other parameter affects the water regime.⁵

The group of regulations governing legal status of water and the area of environmental protection include: the Law on Waters, the Law on Environmental Protection, the Law on Environmental Impact Assessment, the Law on Integrated Pollution Prevention and Control, the Forest Law, the Air Protection Law, secondary regulations adopted by virtues of the above laws, as well as other regulations governing environmental protection, as well as protection and use of natural goods.

The second group of regulations includes regulations related to acquiring the right to engage in the activity of electricity generation. The group of regulations governing the area of energy includes: the Energy Law, the pertaining by-laws, the Energy Sector Development Strategy of the Republic of Serbia and the Program of Implementation of the Energy Sector Development Strategy of the Republic of Serbia and other regulations related to issuing of the energy license, connection of the facility to the grid, etc. Until the adoption of the New Energy Law (brought in 2011), electricity generation had been the energy-related activity of public interest. After coming of this Law into force, the specified activity is no longer an activity of public interest. The consequence is the fact that acquiring of the right to engage in the activity has become simpler and is reduced to acquiring the right to engage in an energy-related activity – acquiring the license to engage in an energy-related activity.

Procedures related to the obtaining of various permits/licenses that are to be issued by government (administrative) authorities and other procedures necessary to obtain the accompanying documentation are administrative procedures, and the deadlines for obtaining such documents are established by the actual relevant regulation, which regulates the procedure of obtaining of a concrete administrative decision. In case such deadlines are not established by the concrete regulations, the Law on General Administrative Procedure⁶ shall be applied regarding the deadline for issuing the specific administrative act.

⁵ Water-related documents are issued within a procedure foreseen in the Law on Waters and the by-laws adopted on the basis of that Law

⁶ Article 208 of the Law on General Administrative Procedure stipulates that the deadline for issuing of the decision of the competent administrative authority is 30 days if it is not necessary to undertake any special investigative procedure, or not later than within 60 days from the date of submittal of a proper application. General deadline for an appeal is 15 days from the date of receipt of the first-instance decision, unless the law stipulates otherwise. Article 236 of the Law on General Administrative Procedure stipulates that, in case an administrative authority fails to issue an administrative decision for issuing of which the application was submitted, upon expiry of the deadline for handing down the decision, the applicant shall be entitled to lodge an appeal because the first-instance application has not been dealt with.

2. CONSTRUCTION OF A POWER PLANT

2.1. Power Plant Construction Procedure

In order to construct and utilize any structure in the Republic of Serbia, even the structure of a power plant, it is necessary to fulfill the following requirements: 1) to obtain the Energy Permit; 2) to obtain the Location Permit; 3) to obtain the Construction Permit; 4) to construct the structure, and 5) to carry out technical inspection of the structure and to obtain the Operating Permit.

Construction of structures in the Republic of Serbia, formally, starts with obtaining of the Construction Permit, and it is done on the basis of the Construction Permit and technical documentation, under the conditions and in the manner established by the Law on Planning and Construction.

The Rulebook regulating the procedure and requirements for issuing the Energy Permit stipulates that one of preconditions for issuing the Energy Permit is to obtain the Information on Location or the Location Permit. It emanates from the afore-said that the procedure for obtaining the Energy Permit may be conducted prior to or after obtaining the Location Permit.

As for the procedure for obtaining the Construction Permit, solar power plants do not require elaboration of the Environmental Impact Assessment Study, unless the structure is constructed in a protected natural resource and protected environment of an immobile cultural asset, or in other special purpose areas, in which case elaboration of the Environmental Impact Assessment Study may be requested.

It should be noted that, in protected areas, there is priority prohibition of construction of energy generating facilities, in line with the Law on Nature Protection and the Decree on Protection Regimes, depending on the level of protection regime: 1) in areas of the I and II level of regime, power plants may not be constructed; 2) in areas of the III level of protection regime – solar power plants of the total capacity of 100 kW may be constructed.

2.1.1. Selection of the Location, Perusal of Valid Planning Documents and the Information on Location

The first step of a prospective investor, or the person for whose requirements the structure is to be constructed and to whom the Construction Permit for construction of a power plant is to be issued, is certainly the selection of the location.

The second step of the investor shall be verification as to whether the valid planning documents⁷ envisage construction of an energy facility at the selected location.

In the unit of local self-government, in the territory of which the selected location is situated, one can get insight into a valid planning document where one can check whether the construction of energy facilities is envisaged on that location. Thereafter, an Application for obtaining the Information on Location is to be submitted for the desired location, for the purpose of obtaining the data on the possibilities and limitations with respect to the construction on the reviewed cadastral plot in line with the valid planning document.

⁷ The Law on Planning and Construction regulates the situation in case that there is no valid planning document. It should also be noted that, when preparing planning documents, Strategic Environmental Impact Assessment is to be made.

The application for issuing the Information on Location is to be submitted to the authority in charge of issuing the Location Permit. Together with the application for issuing the information on location, a copy of the plot(s) plan is to be submitted, which had been previously applied for in the competent real estate cadastral service within the territory of the municipality. When procuring a copy of the plan, it is recommended to also apply for a transcript of the title deed for the subject cadastral plot from the real estate cadastral service, in order to identify the owner of the land.

In addition to the name of the applicant, the number of the cadastral plot, and the place where it is located, the Information on Location shall also contain⁸ data on: 1) planning document based on which it is to be issued; 2) the zone in which it is located; 3) the use of land; 4) regulation and building lines; 5) Codes of Construction; 6) requirements for connection to the infrastructure; 7) the need to prepare a detailed urban plan or urban design⁹; 8) the cadastral plot, or whether the cadastral plot fulfills the requirements for the building plot including the instructions on the required procedure for forming of the building plot; 9) engineering and geological conditions; 10) special requirements for issuing of the Location Permit (list of requirements). The Information on Location shall enable the person, to whose name it is issued, to collect all the special requirements (requirements for protection of cultural monuments, requirements for preservation of the environment, etc.) and technical requirements (point and method of technical connections of the facility to the infrastructure lines, as well as their capacities) prior to the issuing of the Location Permit.

The Information on Location shall be issued by the authority in charge of issuing of the Location Permit, within eight days from the date of submitting the application, against remuneration of actual expenses of issuing such information.

2.1.2. Energy Permit¹⁰

An Energy Permit shall be submitted with the application for issuing the Construction Permit.¹¹ The Energy Permit is one of preconditions for issuance of the Construction Permit.

For obtaining the Energy Permit, it is necessary to fulfill the criteria for construction of energy generating facilities set forth by the Energy Law and the Rulebook on Criteria for Issuance of Energy Permit, Contents of the Application and Method of Issuance of the Energy Permit.¹² The

⁸ The Rulebook on Contents of Information on Location and Contents of Location Permit.

⁹ An urban design shall be prepared for a formed building plot on a certified cadastral-spatial plan. An urban design shall be prepared when it is envisaged by the planning document or other relevant document of the local self-government unit, for one or more cadastral plots on a certified cadastral-topographic plan and it shall contain: 1) layout solution, composition plan and parterre, or landscape design; 2) preliminary urban and architectural designs of structures; 3) presentation of the existing road and utilities infrastructure with proposed connections to the external network/grid; 4) description, technical description, and explanation of the solution from the urban design. An urban design may be prepared by a legal entity or an entrepreneur registered in the register for preparation of technical documentation, and preparation of the design shall be managed by a licensed town planner in charge, an architect. The competent authority of the unit of local self-government shall organize a public presentation lasting for seven days, and then, within three days, it shall submit the urban design to the Plans Commission, which shall, within 30 days, verify harmonization of the design with the spatial document and the Law on Planning and Construction. The competent authority of the unit of local self-government shall issue the certificate that the urban design has been prepared in compliance with urban plan, spatial plan of the unit of local self-government, or special purpose spatial plan of and the Law on Planning and Construction.

¹⁰ In addition to the Energy Permit, the Energy Law stipulates a public tender procedure. This procedure is to be undertaken in case there is no application for issuance of the Energy Permit for construction of a future facility and the planned time schedule for construction of energy facilities cannot be ensured, and there is a need to ensure safety in energy supply. The Government shall decide on conducting of a public tender.

¹¹ The previous Energy Law expressly prescribed that the Energy Permit is issued in compliance with the Energy Sector Development Strategy of the Republic of Serbia and with the Program of Implementation of that Strategy.

¹² Criteria for construction of energy generating facilities in the New Energy Law are somewhat broader than the ones prescribed by the Rulebook on Criteria for Issuing of Energy Permit, Contents of Application and Method of Issuance of Energy Permit. The Law prescribes that the criteria are as follows: 1) Non-disruption of reliable and safe operation of the energy system; 2) Definition of the location and method of use

Energy Permit for construction of a power plant of a capacity of 1 MW and over shall be issued by the Ministry in charge of energy.

Evidence of ownership right or the right to rent the land on which construction of energy facility is planned shall not be a precondition for issuing the Energy Permit.

For power plants of capacity of up to 1 MW, the Energy Permit is not obtained, which means that, for such facilities, the Construction Permit is issued without conducting the procedure for issuing the Energy Permit.

The Application for issuing the Energy Permit, in line with the Energy Law, shall contain the data on: 1) the applicant; 2) energy facility; 3) value of the investment; 4) method of securing financial means; 5) envisaged exploitation life of the facility, as well as the method of rehabilitation of the location upon completion of the exploitation life of the facility; 6) harmonization with corresponding planning documents in compliance with the law governing requirements and method of development of space, development and use of construction land and construction of structures; 7) deadline for completion of construction of energy facility.

The Rulebook on Criteria for Issuing of Energy Permit, Contents of the Application and Method of Issuing Energy Permit (including 2011 amendments) regulates the Form of the application for issuing Energy Permit specifically for construction of energy facility for electricity generation. Depending on the capacity of the power plant, the application shall be submitted for issuance of the Energy Permit for construction of energy facility for electricity generation, in particular: for rated power from 1 MW to 10 MW – Form O-1, or for rated power over 10 MW – Form O-2.

In the form of the Application for issuing of the Energy Permit for construction of a power plant, the following data need to be specified: 1) general data on the applicant (name, address, state, official registration number of the applicant, tax identification number, legal and organizational form, data on the management, data on registration, name of the contact person); 2) basic data on the facility (name of the facility, location of land, technical data on the energy the facility, share of the energy the facility in systemic services, main and spare fuel); 3) value of the investment (the amount of planned financial assets and the method of their securing); 4) financial position of the applicant (corresponding statement of a bank that it is willing to back the applicant or the investor in financing the construction of the energy the facility and evidence of adequate credit worthiness of the applicant); 5) envisaged economic and lifecycle of the facility as well as the method of rehabilitation of the location after the termination of the service life of the facility (removal, disassembly of the facility); 6) compliance with spatial plans and the concept of development of energy sector (the information on location or the Location Permit, the opinion of the operator of the electric power transmission or the distribution system about conditions of and possibilities for connection to the systems); 7) preliminary feasibility study with the general design or the feasibility study with the preliminary design. In case the energy facility is constructed in parts that represent a technical and

of land; 3) Energy efficient operation; 4) Requirements for use of primary sources of energy; 5) Safety at work and safety of people and property; 6) Environmental protection; 7) Financial ability of the applicant to implement construction of the facility; 8) Contribution of the capacity for electricity generation to the realization of the total share of energy from renewable energy sources in the gross final energy consumption in compliance with the National Action Plan; 9) Contribution of the facility to the reduction of emissions.

technological whole, the application shall contain the data on planned stages of construction and the final deadline for completion of works.

The forms of the applications for issuing of the Energy Permit for construction of a power plant from 1 to 10 MW and of a power plant of a rated capacity of over 10 MW are almost identical, the only difference being that the Form related to issuing of the Energy Permit for construction of a power plant of rated capacity over 10 MW is more detailed concerning the providing of basic data on the facility and definition of share of the energy facility in systemic services. In case of such a facility, the applicant shall propose possible options for the share in systemic services concerning regulation of active power, regulation of reactive power, and possibility of share in the primary, secondary, and tertiary regulation.

With the application for issuing the Energy Permit, the investor shall submit: 1) excerpt from the register of economic subjects, except if the applicant is a natural person; 2) information on location or the Location Permit; 3) corresponding statement of a bank that it is willing to back the applicant or investor in financing of the construction of the energy facility, including the specifying of the name and type of the energy facility to which the statement refers, location of the energy facility, maximum capacity of the facility (in cases when the application for issuing of the Energy Permit is submitted for construction of the energy facility for electricity generation) and the amount of the investment for construction of the energy facility; 4) opinion of the operator of the transmission, transport or distribution system about the conditions of and possibilities for connection of the new energy facility to the systems.¹³

The Energy Permit shall be issued within thirty days from the date of submitting the application. Dissatisfied party may lodge an appeal against the decision on issuing of the Energy Permit within fifteen days from the date of receipt of the decision.

The Energy Permit shall be issued for a period of three years and may be extended further to the application of the holder for maximum one more year.

The Energy Permit shall not be transferable.

It shall not be necessary to obtain the Energy Permit in terms of the Energy Law for energy facilities to be constructed on the basis of a granted concession for construction of an energy facility.

2.1.3. Requirements for Connection

Prior to issuing the Location Permit, it is also necessary to obtain the requirements for connection to the electric power grid. If the investor does not obtain such requirements personally, the authority in charge of issuing the Location Permit shall obtain them ex officio prior to the issuing of the Location Permit.

In the procedure of preparation of the urban planning document, the Location Permit, or the main design for construction of the facility, at the request of the investor or of the competent

¹³ The Energy Law, the Decree on Conditions of Electricity Delivery, the Distribution Grid Code, and the Transmission Grid Code specify the procedure for connection of producers' facilities to the electricity grid. Neither the decree, nor the Rules, or indeed any other regulations stipulate the procedure for issuing the opinion of the energy entity in charge of transmission, or of distribution of electricity in the procedure for issuing the Energy Permit. In view of the above fact, this procedure does not have a special form, but the economic operator, whose facility should be connected to the electricity grid, when preparing the application for such an opinion, should submit as many documents as possible, which are necessary requirements for connection of the facility to the electricity grid or, if he/she does not have such documents, at least as many data as possible, which the specified documents should contain. The application for connection to the electric power grid is discussed in the item 5 hereof.

authority, the energy entity to the system of which the facility of the electricity producer is connected shall issue the requirements for connecting the facility of the producer to the electric power grid. The requirements for connection define the possibility of connection of the facility of the producer to the electric power grid, or define the electric power and technical requirements needed for preparation of the main design for the construction of facility.

The procedure shall start when the application for issuing of requirements for connection is submitted.

The following shall be attached to the application: 1) evidence of payment of expenses for issuing of the needed requirements for connection according to the pricelist; 2) other documentation for issuing the requirements for connection, which is specified in the application form, by the energy entity.

Based on the analysis made, the technical report establishes whether there are electric power and technical conditions for possible future connection of the facility according to the submitted application.

Based on the technical report, the energy entity to whose system the producer's facility is to be connected, shall issue to the investor into the construction of the facility, or to the competent authority, the decision on the requirements for the connection of the facility. The requirements for connection shall contain the definition of their validity period. No appeal may be lodged against the decision on the requirements for connection (the decision on the requirements for connection does not contain the grounds for it or instructions regarding the legal remedy). The decision on the requirements for connection shall be issued within the deadline prescribed by the law¹⁴.

2.1.4. Location Permit¹⁵

The Law on Planning and Construction prescribes that the Location Permit is the document, which contains all the requirements and data needed for preparation of the technical documentation (the preliminary and the main design), in line with the valid planning document. Water requirements, requirements for connection to the power grid and other requirements are also comprised in these conditions. The Location Permit is attached to the application for issuing the Construction Permit (therefore, it is a precondition for issuing the Construction Permit). Location Permits for construction of solar power plants for electricity generation from renewable energy sources shall be issued by the ministry in charge of construction affairs, or by the Autonomous Province.

2.1.4.1. Location Permit Issuing Procedure

The documentation necessary to obtain the Location Permit for construction of a power plant is specified in the Law on Planning and Construction and the Rulebook on Contents of Information on Location and Contents of Location Permit. The following shall be submitted as obligatory exhibits to the Application for the Location Permit: 1) copy of the plot plan (issued within a period of maximum six months); 2) certificate of the cadastre of underground installations; 3)

¹⁴ The deadline for issuing of requirements for connection shall be 30 days. More details in the footnote No. 17 hereof.

¹⁵ Regarding the obtaining of documentation necessary for issuing the Location Permit for hydropower plants, there are cases of overlapping of the required documentation (on the right to use the land, technical documentation...) for issuing certain documents.

evidence of the ownership right or of lease of the construction land¹⁶.

Apart from the above, the application for the Location Permit shall also contain the data on the structure to be constructed, particularly on the planned layout, type and use of the structure, technical characteristics and the like.¹⁷

The Law on Planning and Construction stipulates that the building plot shall be formed prior to submitting the application for the Location Permit.

If the authority in charge of issuing of the Location Permit establishes that adequate documentation has not been submitted with the application for the Location Permit, it shall notify the applicant thereof within eight days. In case the planning document does not contain all the requirements and data for preparation of the technical documentation, the competent authority shall obtain them *ex officio*, at the expense of the investor. The authorities, or organizations authorized to issue such requirements and data shall act further to the request of the competent authority within 30 days.

The competent authority shall issue the Location Permit within 15 days as of the date of a duly submitted application or of obtaining the requirements and data, which it shall obtain *ex officio*.

The Location Permit shall particularly contain¹⁸: 1) name and family name of the investor including personal identification No., or business name or name of the investor including the seat and PIB; 2) number and surface area of the cadastral plot; 3) data on the existing facilities on the plot that need to be removed; 4) defined access to a public traffic area; 5) use of the structure; 6) building lines; 7) Codes of Construction; 8) requirements for connection to roads, public utility, and other infrastructure; 9) possible and mandatory stages in the project implementation; 10) list of mandatory parts of the main design; 11) title of the planning document based on which it is issued; 12) statement that the legally valid Location Permit is the basis for preparation of the preliminary and of the main design if the structure referred to in Article 133 of the Law on Planning and Construction is in question, or for preparation of the main design; 13) obligation of the designer-in-charge to prepare the design in compliance with the codes of construction and requirements from the Location Permit; 14) statement that the issued Location Permit shall cease to be valid if the investor, within two years as of the date of the legal validity of the decision on the Location Permit, fails to submit the application for the Construction Permit.

An administrative suit may be instituted by action against the decision on the Location Permit, which is issued by the ministry in charge of construction affairs, or by the competent authority of the Autonomous Province.

2.1.4.2. Forming the Building Plot

A building plot is a part of the construction land, with the access to a public traffic area, which has been constructed or is envisaged for construction by a plan.

¹⁶ This evidence for issuing of the Location Permit is exactly the same as for issuing the Construction Permit. As evidence of the ownership right, or of lease of the construction land for construction or for carrying out of the work on the construction land or on the facility, which is owned by a number of persons – a verified consent of such persons shall also be submitted.

¹⁷ In practice, for obtaining the Location Permit, the general design (conceptual design) is prepared and submitted, which contains: technical description of the location, architecture, the structure and foundation of the structure, the method of heating and cooling the structure, description of the technical solution for securing excavation of the foundation pit, the terrain and the adjacent facilities, etc.

¹⁸ The Rulebook on Contents of Information on Location and on Contents of Location Permit.

For construction or putting up of infrastructure, electric power, and electronic structures or equipment, a building plot may be formed of a smaller or larger area than the area envisaged by the planning document for the specific zone, provided there is access to the structure, or equipment, for the purpose of maintenance and elimination of defects or breakdowns.

For construction of a power plant, a building plot represents a belt of land of incomplete expropriation of a part of the cadastral plots through which the facility will stretch, and of individual plots to accommodate the appurtenant above-ground facilities.

For construction of a power plant bordering with plots which are within water, agricultural or forest land, a building plot shall be formed within the cadastral plot on which the main above-ground structure(s) shall be constructed and, as evidence of resolved property-rights relations, with the application for issuing of the Location Permit, evidence of ownership right in compliance with Article 135 of the Law on Planning and Construction, or other evidence stipulated by this Law shall be submitted.

If necessary, prior to submitting the application for issuing the Location Permit, the Allotment/ Re-allotment Plan, i.e. the plan forming the building plot shall be prepared. The re-allotment plan implies the plan forming one or more building plots on a number of cadastral lots while the allotment plan implies the plan forming a number of building plots on a single cadastral plot.

The allotment or re-allotment plan shall be drawn up by a company, or by another legal entity or by an entrepreneur, registered in the relevant registry. Drawing up of the allotment plan shall be managed by the town planner-in charge, an architect. The specified plan shall also contain the Design of Geodetic Survey Benchmarking.

The allotment or re-allotment plan shall be submitted to the authority in charge of town planning affairs of the unit of local self-government for verification. If the plan is in compliance with the valid planning document, the competent authority shall verify the plan within 10 days and, if not, it shall notify the party that has submitted the plan thereof. A complaint against the above notification may be submitted to the municipal or to the city/town council within 3 days as of the date of its submittal.

Thereafter, the Application for undertaking the allotment, or re-allotment, shall be submitted to the Authority in charge of the affairs of state survey and cadastre (RGA – the Republic Geodetic Authority).

The following shall be submitted with the application for undertaking the re-allotment/allotment: 1) evidence of resolved property-rights relations for all the cadastral plots, and 2) re-allotment or allotment plan verified by the authority in charge of town planning affairs of the unit of local self-government, an integral part of which shall also be the Design of Geodetic Survey Benchmarking. The authority in charge of the affairs of state survey and cadastre shall bring the decision on forming of cadastral lot(s) further to the above application. An appeal may be lodged against this decision within 15 days from the date of submittal of the decision.

For construction of electric power facilities, a building plot may be formed of a smaller area than the area specified in the planning document, provided there is an access to the facility, or to equipment, for the purpose of maintenance and elimination of defects or accidents. An access easement agreement with the owner of the servient estate shall also be recognized as a resolved access to a public traffic area.

2.1.4.3. Water Requirements, Water Approval, and Water Permit¹⁹

The Law on Waters differentiates between general and special uses of water. Water requirements shall be issued within the procedure for preparation of the technical documentation for construction of new facilities, which may have a permanent or a temporary impact on the changes in the water regime, or which may threaten the objectives concerning the environment. The right to the special use of waters shall be acquired by the Water Permit.

Construction of a solar power plant does not require special obtaining of water acts, except in case of works or structure which, due to their position, might cause changes in the water regime temporarily, occasionally or permanently or which might be affected by the water regime.

This Law defines the following water documents; 1) Water Requirements, 2) Water Approval, 3) Water Permit, and 4) Water Order. Water-related documents shall be issued by the competent authority of the local self-government unit.²⁰ Water documents shall be issued within two months from the date of filing the application

An appeal may be lodged against a water document issued by the competent authority of the local self-government to the Ministry in charge of water resources management, within 15 days. If the facility is located in the territory of the Autonomous Province, that the appeal should be lodged to the competent authority of the Autonomous Province (Provincial Secretariat for Agriculture, Forestry and Water Resources Management in Novi Sad), and if the facility is located in the territory of the City of Belgrade, the appeal is to be lodged to the competent authority of the City of Belgrade (Water Directorate).

The Law on Waters prescribes that, for the procedure for preparation of the technical documentation for construction of new and reconstruction of the existing facilities and for carrying out of other work, which may have impact on the changes in the water regime, the investor shall obtain the Water Requirements (specifying technical and other requirements that must be met). It also prescribes that, for the preparation of the technical documentation, it is necessary to obtain the Water Approval, which specifies that the technical documentation for the facilities and for the work has been prepared in compliance with the Water Requirements. The Water Permit, which shall be obtained once the structure has been constructed (the Operating Permit may be issued without having obtained the Water Permit), specifies the manner and conditions for the exploitation and use of waters and discharge of waters. The procedures for issuing the above documents will be explained in more details here below.

Prior to issuing the Water Requirements (which are an element of the Location Permit, and are necessary for preparation of the design documentation – the main design), it is necessary to obtain the Opinion of the Republic organization in charge of hydro meteorological affairs (the Republic Hydro Meteorological Service - RHMS) and the Opinion of the public water-management enterprise (Public Water-management Enterprise Srbijavode – for the territory of the Republic of Serbia except for the Autonomous Province of Vojvodina, i.e. of the Public Water-management Enterprise Vode Vojvodine – for the territory of the Autonomous Province of Vojvodina, or of PWC "Beogradvode" in Belgrade, for structures and works in the territory of the City of Belgrade).

The Opinion of the Republic Hydro meteorological Service shall be obtained on the basis of the submitted application.

¹⁹ Issuing of the Water Requirements, the Water Approval, and the Water Permit is regulated by the Law on Waters and the Rulebook on Contents and Form of the Application for Issuing Water Documents and Contents of Opinion in the Procedure of Issuing Water Documents.

²⁰ Article 117, item 30) Law on Waters.

The following shall be submitted with the application²¹: 1) topographic map of the area (1:25000) with indicated layouts of the facilities, 2) technical description, and 3) in case of unresearched catchment areas, the hydrological study (usually made based on meteorological data as well as on the hydrological data from the adjacent catchment areas).

The opinion of the public water-management company shall be obtained after submitting the application for the opinion.

The following shall be submitted with the application²²: 1) copy of the plan with the plotted facilities, 2) excerpt from the planning document – the information on the location, 3) technical description of the solution (if available, the General Design may be submitted).

After obtaining the Opinion of RHMS and the Opinion of the public water-management enterprise, and other attachments defined by regulations, - the Application for the Water Requirements shall be submitted, on the prescribed form O1.

The application for issuing Water Requirements shall contain: 1) general data on the applicant; 2) basic data on the structure, or works, planning documents (a spatial plan of the unit of local self-government and urban development (master and regulation) plan and forest management plan); 3) place, date, signature, and seal of the applicant.

For issuing the Water Requirements, the opinion of the public water-management enterprise shall be mandatory. In addition to the above specified, the following shall be submitted with the application for the Water Requirements: 1) copy of the plan of the plot; 2) Certificate of the title deed; 3) information on location or the Location Permit issued in compliance with the law governing planning and construction; 4) Opinion of a public water-management company; 5) Opinion of the Republic organization in charge of hydro meteorological affairs; 6) Opinion of the ministry in charge of the affairs of tourism for structures and works on the territory of a spa resort; 7) technical description of the structure, or works; 8) graphical exhibits: general layout, layout, grounds, profiles/sections, etc.; 9) formerly issued water documents in case of construction of a new structure within the scope of an existing one or of its reconstruction; 10) evidence of resolved property-rights relations; 11) preliminary feasibility study with the general design or feasibility study with the preliminary design including the report of the review committee on expert review.

Competent authority of the local self-government unit issues the Decision on Water Requirements. On the basis of that Decision the Main Design is prepared. The obtained Decision on Water Requirements shall be one of the elements of the Location Permit.²³

²¹ Nothing is prescribed as to what should be submitted with the application for the Opinion from RHMS – what has been specified herein is a general assessment of the author in line with the discussions carried out in the said organization.

²² Nothing is prescribed as to what should be submitted with the application for the Opinion from public water-management enterprises – what has been specified is a general assessment of the author in line with the discussions carried out in the said organizations.

²³ Exceptionally, subject to Article 118, paragraph 5 of the Law on Waters, the authority in charge of issuing Water Requirements may request from the applicant to obtain the opinion of the Ministry in charge of the environment and/or of a specialized scientific institution (establishments, institutes, etc.). For the facilities and works in a territory of a spa resort, the applicant shall obtain the opinion of the ministry in charge of the affairs of tourism. There is no specifically prescribed procedure for obtaining the above opinions.

Once the Location Permit has been obtained, one shall proceed with the preparation of the design documentation – the preliminary or main design of the power plant.

In order to proceed with the following stage – obtaining of the Construction Permit, it is necessary, *inter alia*, to obtain the Water Approval on the specified design documentation. The Water Approval shall establish that the technical documentation – the Main Design, has been prepared in compliance with the Water Requirements. The application for issuing of the Water Approval shall be submitted on the prescribed form O3.

The application for issuing the Water Approval shall contain: 1) general data on the applicant; 2) basic data on the structure, or on works and on planning documents (the same as for Water Requirements), as well as 3) place, date, signature, and seal of the applicant.

The application for issuing the Water Approval for power plants and works for which Water Requirements have been issued, shall contain: 1) decision on issuing of Water Requirements; 2) Location Permit issued in compliance with the law governing planning and construction; 3) main design with the relevant license of the designer in charge; 4) excerpt from the main design, which is related to the hydro technical part and the part that is related to structures that have impact on the water regime; 5) report on the technical review of the main design with the relevant license of the person who reviewed that design.

The Water Approval shall cease to be valid if, within two years from the date of its obtaining, the application for the Construction Permit is not submitted to the competent authority. The decision establishing expiry of validity of the Water Approval shall be handed down by the authority, which has issued the Water Approval. An appeal may be lodged against this decision to the .ministry in charge of water resources management within 15 days as of the date of submitting the decision.

Once the structure has been constructed, and prior to obtaining the Operating Permit, it is necessary to submit the application for the Water Permit to the Ministry in charge of water resources management, or to the competent authority. The Water Permit is required for the use of waters and natural and artificial watercourses, lakes, and ground waters, for treatment and discharge of waters and other substances into natural and artificial watercourses, lakes, ground waters, and public sewers, in case of increase or reduction of capacity of the already existing structure – for the increase or reduction of the quantity of in-taken and discharged waters, changed nature and quality of discharged waters, as well as for other works affecting the water regime. This Permit shall be issued for a period of maximum 15 years so that, maximum two months prior to its expiry, its validity should be extended if there is the issued Decision on Water Permit. The right acquired on the basis of the Water Permit may not be assigned to any third party without the consent of the issuing party, and this right shall terminate: upon expiry of the validity thereof, by waiver of the right, and by failure to exercise the right without justified reasons for over 2 years. The application for issuing of the Water Permit shall be submitted on the prescribed form O6.

The application for issuing the Water Permit shall contain: 1) general data on the applicant; 2) basic data (administrative, hydrographic and topographical survey data) on the structure, or works, as well as the place, date, signature, and seal of the applicant. In addition to the above elements, this application for an electric power plant for which Water Requirements or Water Permit have been issued, shall contain: 1) decision on issuing Water Approval or Water Permit; 2)

report of a public water-management enterprise on fulfillment of requirements from Water Requirements and Water Approval for issuing of the Water Permit; 3) report of the commission on completed technical inspection of the structure; 4) main design or as-built design of the structure; 5) excerpt from the main design or as-built design of the structure. If the Operating Permit, has been issued for electric power plant, and Water Approval has not been issued, the application for issuing of the Water Permit shall also contain: 1) operating license; 2) report of the public water-management enterprise on readiness of the structure for issuing of the Water Permit; 3) main design or as-built design of the structure; 4) excerpt from the main design or as-built design of the structure.

Besides the specified attachments, the minutes of the water inspector shall also be submitted with the application for issuing the Water Permit.

2.1.5. Environmental Impact Assessment²⁴

Environmental impact assessment is a very important element in the process of construction of a power plant. Within the procedure for obtaining the Energy Permit, it is necessary to make a study of possible impacts on the environment including the proposed measures for protection of the environment.

Should the competent authority find it necessary, as an element for issuing the Construction Permit, the Environmental Impact Assessment Study for the power plant shall be prepared.²⁵

Environmental impact assessment, including the proposed measures for environmental protection, is made during the elaboration of Environmental Impact Assessment Study. Solar power plants are not expressly included in any of the lists, which means that for these facilities the elaboration of the EIA Study, in principle, is not required. In case of the solar power plant of the capacity exceeding 50 MW elaboration of the EIA Study is mandatory. Also, in case that the solar power plant is constructed in the protected natural resource and the protected environment of an immobile cultural asset, as well as in other special purpose areas, elaboration of the Environmental Impact Assessment – EIA Study may be requested.²⁶

The application for decision concerning the need to make environmental impact assessment shall be submitted to the competent authority. The competence of the authority in the procedure of establishing the need to make the Environmental Impact Assessment Study is the same as in establishing the competence for issuing of the Construction Permit.²⁷

The application concerning the need to assess the impact shall be submitted in the prescribed form, in compliance with the Law on Environmental Impact Assessment and the Rulebook on Contents of the Application for the Need to Assess the Impact and Contents of the Application for Determining the Scope and Contents of the Environmental Impact Assessment Study.

²⁴ It should be noted that, in addition to the environmental impact assessment of a concrete structure, strategic environmental impact assessment has been made, which is made for plans, programs, grounds, and strategies (hereinafter referred to as: plans and programs) in the areas of spatial and urban development planning or use of land, agriculture, forestry, fishery, hunting, energy sector, industry, transportation/traffic, waste management, water management, telecommunications, tourism, preservation of natural habitats, and wild flora and fauna, which establishes the framework for approval of future development projects defined by regulations which govern environmental impact assessment. - Article 5, paragraph 1, of the Law on Strategic Environmental Impact Assessment.

²⁵ The necessary element for issuing the Construction Permit for power plants of a capacity of 50 MW or over is assessment of the impact on the environment made in a clearly defined format – the format of the Environmental Impact Assessment Study for the power plant.

²⁶ In practice, there are cases where when an investor applies for a loan from a bank, the bank requests elaboration of environmental impact assessment, although it is not required by regulations.

²⁷ The competent authority, within the procedure for environmental impact assessment for power plants is the Ministry in charge of environment, or the competent authority of the Autonomous Province, if the power plant is located in the territory of the Autonomous Province.

The application concerning the need to assess the impact shall contain²⁸: 1) data on the project leader; 2) description of the location; 3) description of project characteristics; 4) presentation of main alternatives that have been analyzed; 5) description of environmental factors that may be exposed to the impact; 6) description of possible major harmful impacts of the project on the environment; 7) description of measures envisaged for the purpose of prevention, mitigation, and elimination of major harmful impacts; 8) other data and information at the request of the competent authority. The following documentation shall be submitted with this application: 1) Information on Location or the verified Urban Design (issued within a period of maximum one year); 2) conceptual design or the preliminary design, or the excerpt from the preliminary design; 3) graphical presentation of the micro- and macro-location; 4) requirements and approvals of other competent authorities and organizations obtained in compliance with a special law; 5) evidence of payment of the republic administrative fees and duties; 6) other evidence at the request of the competent authority.

Within 10 days, the competent authority shall notify the interested authorities and the public about the submitted application. The interested parties shall submit their respective opinions within 15 days from the date of receipt of the notification. The competent authority shall decide on the application within an additional period of 10 days. If it has been decided that impact assessment is required for the reviewed power plant of over 1 MW, the same Decision may determine both the scope and contents of the impact assessment study. If it is established that impact assessment is not required, the competent authority may specify minimum requirements for environmental protection in the Decision. The decision shall be submitted to the project owner, interested authorities, and to the public within 3 days as of the date of bringing the decision.

The project owner and interested public may lodge an appeal, and the competent second-instance authority²⁹ shall bring the decision within 30 days from the date of receipt of the appeal.

If the Decision has been brought further to the application concerning impact assessment in which it was decided that impact assessment is required and if, in the same Decision, the competent authority did not determine the scope and contents of the impact assessment study, the project owner must submit to the competent authority the Application for determining of the scope and contents of the impact assessment study, specifically on the prescribed form.

The specified application shall contain: 1) data on the project owner, 1a) description of the location, 2) description of the project, 3) presentation of main alternatives that have been analyzed, 4) description of environmental factors that may be exposed to the impact, 5) description of possible major harmful impacts, 6) description of measures envisaged for the purpose of prevention, mitigation, and elimination of major harmful impacts, 7) non-technical summary of data from 2) to 6), 8) data on possible difficulties encountered by the project owner in collecting the data and documentation, 9) other data and information at the request of the competent authority. The following documentation shall be submitted with the specified application: 1) excerpt from the urban development plan or verified urban design, or the decision on urban development requirements issued within a period of maximum one year, 2) preliminary

²⁸ The Application Form concerning the need to make an environmental impact assessment for a project is specified in the Rulebook on Contents of the Application Concerning the Need for Impact Assessment and Contents of the Application for Determining Scope and Contents of the Environmental Impact Assessment Study.

²⁹ An administrative suit may be conducted against decisions of the Ministry in charge of the environment.

design, or the excerpt from the preliminary design, 3) graphical presentation of the macro- and micro-location, 4) requirements and approvals of other competent authorities and organizations obtained in compliance with a special law, 5) evidence of payment of the republic administrative fees and duties, and 6) other evidence at the request of the competent authority.

Within 10 days, the competent authority shall notify the interested public about the submitted application. The interested parties shall submit their respective opinions within 15 days as of the date of receipt of the notification. Within 10 days, the competent authority shall hand down the decision on the scope and contents of the impact assessment study. The decision shall be submitted to the project owner and to the interested public within 3 days.

The project owner and the interested public may lodge an appeal, and the competent second-instance authority shall hand down the decision within 30 days from the date of receipt of the appeal.

A more detailed procedure for elaboration of the Environmental Impact Assessment Study for power plants is regulated by the Law on Environmental Impact Assessment and by-laws of this Law³⁰. This Law stipulates that the concrete impact assessment study for a small power plant is to be an integral part of the documentation to be submitted with the application for issuing of the Construction Permit or with the report on commencement of the project implementation (construction, execution of works, change of technology, change of activity and other activities).

The Impact Assessment Study shall contain: 1) data on the project owner, 2) description of the location at which the project implementation is planned, 3) description of the project, 4) presentation of main alternatives of the project, 5) presentation of the state of environment at the location and close environs (micro- and macro-location), 6) description of possible major impacts of the project on the environment, 7) assessment of impact on the environment in case of an accident, 8) description of measures envisaged for the purpose of prevention, mitigation, and possible elimination of any major harmful impact on the environment, 9) program of monitoring of the impact on the environment, 10) non-technical short presentation of the data specified under 2) to 9), 11) data on technical deficiencies or non-existence of adequate expert knowledge and skills or inability to obtain relevant data. The obtained requirements and approvals of the other competent authorities and organizations shall also be submitted with the Study. The Study shall also contain the basic data on the persons, who have participated in making the study, on the responsible person, date of making the study, signature and seal of the responsible person, as well as the seal of the licensed organization, which has made the study and which is registered for preparation of this type of documentation in the Business Registers Agency.³¹

Maximum within one year from the date of receipt of the final decision on the scope and contents of the impact assessment study, the project owner shall submit the Application for the approval of the impact assessment study. The impact assessment study (3 copies in paper and 1 in electronic form) and the decision of the competent authority from the previous stage of the procedure shall be submitted with the application.

³⁰ The bylaws of the Law on Environmental Impact Assessment that are binding for this issue are the Rulebook on Contents of the Application Concerning the Need for Impact Assessment and Contents of the Application for Determination of Scope and Contents of the Environmental Impact Assessment Study and the Rulebook on Contents of Environmental Impact Assessment Study.

³¹ Detailed prescribed contents of the study are contained in the Rulebook on Contents of the Environmental Impact Assessment Study.

The public authority shall ensure public insight in, the presentation of, and public debate on the study and it shall notify the interested parties about its time and venue within 7 days. Public debate may be held within minimum 20 days from the date of notification.

Within 10 days from the date of receipt of the application for the approval, the competent authority shall form the Technical Commission for evaluation of the impact assessment study and, within 3 days after it is formed, the study shall be submitted to the Commission for evaluation. Upon completion of the public insight in it, the competent authority shall submit the Report with the overview of the opinions of the interested parties to the Commission within 3 days.

At the proposal of the Technical Commission, the competent authority may request from the project owner to make amendments and supplements within a certain time period. The Technical Commission shall submit the report with the evaluation of the Impact Assessment Study and a proposed decision to the competent authority within 30 days from the date of receipt the documentation from the competent authority.

Within 10 days from the date of receipt of the Report from the Technical Commission, the competent authority shall notify the interested parties about the decision approving this study or about the rejection of the application for the approval on the impact assessment study, specifically about: 1) contents of the decision; 2) main reasons on which the decision is based; 3) the most important measures, which the project owner shall undertake for the purpose of prevention, mitigation, or elimination of harmful impacts. The (unsatisfied) project owner and the interested public may institute an administrative suit against the above mentioned decision.

The Law on Environmental Impact Assessment also regulates the procedure for updating the Environmental Impact Assessment Study due to the lapse of time. It is necessary to point to the fact that the validity of the Decision on Approval of the Impact Assessment Study shall be two years, within which time period the project owner shall commence the construction of the power plant. Upon expiry of this deadline, the competent authority may hand down the decision on the making a new Impact Assessment Study or on updating the existing one. This decision shall be handed down on the basis of the application of the project owner. The same decision shall also be handed down in case the project owner must deviate from the documentation based on which the environmental impact assessment study for a power plant has been made. In the latter case, the application for the approval of the updated Impact Assessment Study shall be submitted prior to submitting the application for the Construction Permit.

The Law on Environmental Protection stipulates that the Ministry in charge of environment shall issue the preliminary consent on the approval for the use of natural resources or assets. This consent shall verify fulfillment of requirements and measures of sustainable use of natural resources, or assets (air, water, land, forests, geological resources, plant and animal life) and environmental protection in the course and after termination of engagement in the activity.³²

2.1.6. Technical Documentation

Construction of facilities is carried out on the basis of the Construction Permit, according to the technical documentation for construction of the structure.

Technical documentation is a set of designs that are prepared for the purpose of: establishing the concept of the structure, elaboration of requirements, the method of construction of the structure, and for the requirements of maintenance of the structure. Technical documentation is prepared on the basis of the Location Permit, which contains all the requirements and data required for preparation of the technical documentation. The Energy Permit shall not be sub-

32 Article 15 of the Law on Environmental Protection.

mitted with the application for the Construction Permit for construction of a power plant of up to 1 MW, because the Energy Permit is not submitted for them.

According to the Law on Planning and Construction, the technical documentation for the construction of a structure shall consist of: 1) general design; 2) preliminary design; 3) main design, and 4) detailed design. The As-built Design of a structure pertains to the technical documentation, which shall be prepared after the construction of the power plant, prior to obtaining the Operating Permit.

Prior to commencement of preparation of the technical documentation for construction of a power plant, for which the Construction Permit shall be issued by the competent ministry, or by the Autonomous Province, the preliminary work shall be carried out, based on the results of which the pre-feasibility study and the feasibility study shall be made.³³

A general design shall contain the data on: 1) macro location of the structure; 2) general layout of the structure; 3) technical and technological concept of the structure; 4) method of securing the infrastructure; 5) possible variants of spatial and technical solutions from the aspect of fitting in the space; 6) natural conditions; 7) environmental impact assessment; 8) engineering, geological, and geotechnical characteristics of the terrain from the aspect of establishing the general concept and justifiability of construction of the structure; 9) exploratory works for preparation of the preliminary design; 10) protection of natural and immovable cultural assets; 11) functionality and rationality of the design.

A preliminary design shall specify: the use, position, form, capacity and technical, technological, and functional characteristics of the structure, organizational elements of the structure and views of the structure.

A preliminary design shall contain: 1) Terms of Reference signed by the investor; 2) existing state with height levels of the construction plot, position of adjacent cadastral plots and buildings and names of surrounding streets; 3) layout solution with presentation of regulation and building lines; 4) leveling design with presentation of outer dimensions of the existing and planned structures; 5) technical report, or data on the micro-location and functional, structural, and form-relevant characteristics of structures, description of the planned infrastructure and its connection to external grid/network, assessment of capital investments, as well as other elements depending on the type of structure; 6) signature and certification of the designer in charge; 7) approval of the investor of the preliminary design. Depending on whether a building structure or civil engineering facility is in question, the preliminary design contains some additional elements.

A layout plan, which is the necessary element of the Preliminary Design, depending on the type of structure, shall contain: 1) lengths of each side of the building plot; 2) height levels of the existing land and leveling; 3) regulation and building lines, including the presentation of the existing and planned facilities with outer dimensions, number of floors of the planned structure including the presentation of the final story or roof structure with plane slopes; 4) position and numbers of adjacent cadastral plots and buildings, as well as the name of the street.

³³ It should be stated that the competence for issuing of administrative decisions for construction of structures and use of a constructed structure: 1) information on location; 2) Location Permit; 3) Construction Permit, and 4) Operating Permit – in line with the Law on Planning and Construction – is the same for any power plant of the same type and capacity that utilizes renewable energy sources (Article 133 of the Law on Planning and Construction).

The general design and the preliminary design, the pre-feasibility study and the feasibility study for power plants shall be subject to review (expert control) by the commission formed by the minister in charge of civil engineering affairs (hereinafter referred to as: the review committee)

The review committee shall submit to the investor the report with measures that shall be applied during the preparation of the main design.

The deadline for submission of the report may not be longer than 60 days from the date of submission of a due application. The expenses of review of a design shall be borne by the investor.

Main Design shall specify the civil engineering, technical, technological, and exploitation characteristics of the structure including the equipment and installations, technical, technological, and organizational solutions for construction of the structure, the investment value of the structure, and the requirements for maintenance of the structure. In addition to the elements of the Main Design strictly prescribed in the Law on Planning and Construction, this design shall also contain the statement of the designer-in-charge and the entity that has done the review, confirming that the main design has been prepared in compliance with the Location Permit and the rules of profession. The investor shall obtain the approval on the Main Design from the authorities, or organizations, for connection of the structure to the infrastructure when that is prescribed by a special law.

The Main Design shall be prepared for obtaining the Construction Permit and construction of a structure. The Main Design shall contain in particular: 1) layout plan; 2) detailed engineering, geological, and geotechnical requirements for the construction of the structure; 3) topographical surveying documents; 4) data on the functional, structural, and form-relevant characteristics of the structure; 5) elaboration of technical and technological characteristics of the structure including equipment and installations; 6) computation of engineering structures, stability, and safety of the structure; 7) design of the foundation of the structure; 8) data on the required surveying in the course of construction; 9) technical solution of the infrastructure including the method of service connections and landscaping of free areas; 10) requirements for protection of the structure and adjacent structures; 11) technical, technological, and organizational solutions for construction of the structure; 12) elaboration of measures for prevention or mitigation of negative impacts on the environment through the adequate technological process; 13) costs of construction and maintenance of the structure; 14) other designs, studies, and data depending on the use of the structure.

Detailed Design contains elaboration of all necessary details for construction of a structure according to the Main Design. This Design is prepared for the requirements of carrying out of the work of construction if the Main Design does not contain elaboration of details needed to execute the works.

As-built Design of a completed structure is the main design including modifications that occurred during the construction of the structure and it is prepared for the requirements of obtaining the Operating Permit, exploitation, and maintenance of the structure. In case there have been no deviations from the Main Design in the course of construction of the structure, the investor, the person who has exercised the supervision, and the contractor shall corroborate and certify, on the main design, that the as-built state is identical to the designed state.

Besides, pre-feasibility study³⁴ and the feasibility study³⁵. *The Pre-feasibility Study* contains the General Design. *The Feasibility Study* contains the Preliminary Design.

Technical documentation for the construction of structures may be prepared by a company or by another legal entity or by an entrepreneur, which are registered in the relevant registry for preparation of technical documentation. The technical documentation for construction of structures for which the Construction Permit is issued by the Ministry, or the Autonomous Province may be prepared by a company, or by another legal entity, which is registered in the relevant registry for preparation of technical documentation for that type of structures and which has employed persons with the licenses for the designers-in-charge, who have adequate professional results in preparation of technical documentation for that type and use of structures, or who possess the licenses for preparation of technical documentation for construction of structures for which the construction approval is issued by the ministry, or by the Autonomous Province.

The Law on Planning and Construction stipulates that the Main Design may be prepared upon obtaining the Location Permit. The Main Design represents a detailed elaboration of the technical solution obtained in the previous stage of designing (the general or the preliminary design, which are to be made only for structures referred to in Article 133, paragraph 2, of the Law on Planning and Construction), based on detailed exploratory works and requirements defined in the Location Permit.

The General Design shall be prepared when there is no detailed regulating plan and, when the plan exists, then the Feasibility Study shall be made and the preliminary design prepared.

The investor shall obtain the approval of the main design from authorities or organizations, when that is stipulated in the requirements contained in the Location Permit.

The Main Design shall be subject to a technical review. The technical review shall include in particular the verification of: harmonization with all the requirements and rules contained in the Location Permit, the law, and other regulations, technical norms, standards, and quality standards, as well as mutual harmonization of all parts of the technical documentation; harmonization of the design with results of preliminary explorations (preliminary work); appraisal of relevant grounds for making the foundation of structures; verification of correctness and accuracy of technical and technological designs of a structure and solutions for construction of structures; stability and safety; the rational of the designed materials; impact on the environment and adjacent structures.

The technical review shall also verify as to whether the main design contains all the prescribed permits and approvals issued by the competent authorities and organizations, as well as prescribed integral parts. The technical review of the main design for construction of power plants shall also include verification of harmonization with the measures contained in the report of the review committee.

The technical review of the main design may be exercised by a company, or by another legal entity and entrepreneur, which satisfy the requirements for preparation of technical documentation prescribed by the law and are designated and financed by the investor.

The technical review of the main design for construction of structures (for which the Construction Permit is issued by the Ministry, or by the Autonomous Province) may be exercised by a

34 The Pre-Feasibility Study shall specify in particular the spatial, environmental, social, financial, market, and economic justifiability of the investment for the optional solutions defined in the general design, based on which the planning document shall be adopted, as well as the decision on justifiability of the investment in preliminary work for the Preliminary Design and for making the Feasibility Study and the Preliminary Design. It is mandatory for power plants, except for those facilities for which the Location Permit may be issued based on the planning document.

35 The Feasibility Study shall determine in particular the spatial, environmental, social, and financial, market, and economic justifiability of the investment for the selected solution, elaborated in the preliminary design, based on which the decision on justifiability of the investment and on initiation of the procedure for issuing the construction approval shall be handed down. It is mandatory for power plants.

company, or another legal entity, which: is registered in the relevant registry for preparation of technical documentation for that type of structures and which has employed persons with licenses for responsible designers, who have adequate professional results in preparation of technical documentation for that type and use of structures, or who possess the licenses for preparation of technical documentation for construction of structures (for which the construction approval is issued by the Ministry, or by the Autonomous Province, as well as which fulfills the conditions for the preparation of technical documentation for that kind of structures

A report shall be made on the completed technical review, which shall be signed by the responsible designer employed with the entity that conducted the technical review, while the correctness of the Main Design shall be certified on the actual design. The technical review of the Main Design for construction of structures, for which the Construction Permit is issued by the competent ministry, or by the Autonomous Province, shall also include verification of the compliance with the measures contained in the report of the Review Committee.³⁶

2.1.7. Construction Permit

Upon completion of the technical review of the Main Design and after getting a positive report on the completed technical review, or verification of accuracy on the actual design, the Application for the Construction Permit shall be submitted. The application for issuing of the Construction Permit for construction of a power plant shall be submitted to the ministry in charge of construction affairs. If a power plant is constructed as a whole in the territory of the Autonomous Province, the application for issuing of the Construction Permit shall be submitted to the competent authority of the Autonomous Province.

The following shall be submitted with the application for issuing the Construction Permit: 1) Location Permit; 2) preliminary or the main design in three copies; 3) evidence of ownership right, or the right to lease the construction land, or other evidence of resolved property-rights relations; 4) evidence of the regulated relationship with respect to the payment of the fee for the construction land development; 5) evidence of payment of the administrative fee; 6) Energy Permit (if the capacity of the power plant exceeds 1 MW).

The Application for Construction Permit shall be accompanied by the report of the review committee.

The Construction Permit shall be issued within 8 days as of the date of duly submitted application. The Construction Permit shall be issued in the form of a decision. An integral part of such decision shall be the Main Design.

The Construction Permit shall particularly contain the data on: 1) the investor; 2) the structure the construction of which is permitted (including the data on the overall dimensions, capacities, surface area, estimated cost); 3) cadastral plot on which the structure is to be constructed; 4) existing structure, which is to be demolished or reconstructed for the purpose of construction; 5) validity period of the Construction Permit and the deadline for completion of construction, 6) documentation based on which it is issued.

If, upon receipt of the application, the competent authority should establish that the design has not been prepared in compliance with the codes of construction contained in the Location

³⁶ If the Report on the completed review of the Main Design is positive, i.e. there are no remarks that would give rise to the amendment of the design documentation, the specified entity shall affix its seal evidencing the completed technical review, which shall be signed by the responsible designer in charge of the technical review, on the actual design - on the first page thereof.

Permit, it shall notify the investor within 8 days and order him to harmonize the design within 30 days. If the investor fails to do so within the stipulated time, the application shall be declined.

No appeal may be lodged against the decision on the Construction Permit, issued by the competent ministry, or by the competent authority of the Autonomous Province, but an administrative suit may be instituted by action.

The Construction Permit shall cease to be valid if construction of the structure is not commenced within two years as of the date of legal validity of the decision.

Special cases when construction permit is not necessary are listed in article 144 of the Law on Planning and Construction.

Special cases when construction permit is not necessary are listed in article 144 of the Law on Planning and Construction.³⁷

2.1.8. Construction of a Structure

Construction of a structure may commence on the basis of a legally valid decision on the Construction Permit and the registration of works referred to in Article 148 of the Law on Planning and Construction. The investor shall notify the authority, which has issued the Construction Permit and to the competent building inspect, about the commencement of construction of the structure, 8 days prior to the start of carrying out of works.

If the Construction Permit has been issued by the Ministry, or by the Autonomous Province, the notice shall also be submitted to the building inspectorate the territory of which includes the structure, for which the notice on commencement of execution of the work is submitted.

The notice shall contain the date of commencement and the deadline for completion of construction, or execution of work.

Prior to the commencement of construction, the investor shall ensure: Marking of the building plot, regulation, leveling, and building lines, in compliance with the regulations governing carrying out of surveying; marking of the construction site with an adequate panel, which shall contain: data on the structure to be constructed, the investor, the designer in charge, the number of the Construction Permit, the contractor, commencement of construction and the deadline for completion of construction.

Construction of structures, or carrying out of work may be undertaken by a company, or another legal entity or an entrepreneur, which are registered in the relevant registry for construction of structures, or for carrying out of works (hereinafter referred to as: the contractor).

Construction of structures, or carrying out of works on structures referred to in Article 133, paragraph 2, of the Law on Planning and Construction, may be undertaken by a company, or by another legal entity, which is registered in the relevant registry for construction of such types of structures, or for carrying out of such type work, which has employed persons with licenses for the contractor in charge and adequate professional results (it has constructed or participated in construction of that type and use of structures, or of that type of works).

Obligations of the contractor shall be as follows: 1) prior to the commencement of the work, to sign the Main Design, 2) by a decision, to designate the responsible contracting engineer at the construction site, 3) provide to the responsible contracting engineer the Construction Contract and the documentation based on which the structure is to be constructed, 4) ensure preventive measures for safe and healthy work in compliance with the law. The responsible contracting engineer shall carry out the work according to the documentation based on which the Construction Permit has been issued, organize the construction site in the manner ensuring access to the location, ensure safety of the structure and persons at the construction site and its environs, provide evidence of the quality of the work carried out, keep the daily progress record, the program and progress record, and provide the inspection book, secure the structures and environs in case of cessation of the work. The Construction Contract, the Decision designating the Main Contractor at the construction site, and the Main Design, i.e. the documentation based on which the project is developed, shall be kept on the Site at all times.

³⁷ See more about special cases of power plant construction in the section 2.2 of this Guide.

The investor shall ensure professional supervision in the course of construction of a structure, or of carrying out of work for which the Construction Permit has been issued. Supervision may be exercised by a person, who meets the requirements prescribed by the Law on Planning and Construction for the responsible designer or the main contractor. Persons who are employed in the company, or in another legal entity or at an entrepreneur's, which is the contractor on that structure, persons, who exercise inspection supervision, as well as persons working on the job positions of issuing the Construction Permit in the authority in charge of issuing Construction Permits may not participate in the supervision on the structure.

2.1.9. Technical Inspection of a Structure and Operating Permit

Fitness of a structure for use shall be established through technical inspection. Technical inspection of a structure shall be carried out upon completion of construction of the structure, within 30 days as of the date of submitting the Application for carrying out of the technical inspection of the structure - to the ministry in charge of civil engineering affairs, or the local self-government unit (depending on which of these competent authorities issued the Construction Permit). Such inspection shall be carried out by the commission, which shall be formed by the competent authority, or by another legal entity to which such affairs are entrusted and which is registered in the relevant registry for conducting such affairs.³⁸ The work of the Commission shall be paid by the investor. The Commission shall issue the Report/Finding of the technical inspection commission. For structures for which the environmental impact assessment study has been made, a person who is an expert in the area, which is the subject matter of the studies, must participate in carrying out of the technical inspection, who has acquired higher education in an adequate field, or at a course, at the postgraduate academic studies - master, specialist academic studies, or at undergraduate studies lasting minimum five years.³⁹ The expenses of technical inspections shall be borne by the investor. Minutes shall be taken of the technical inspection, which shall be signed by the members of the Commission.

If, for the purpose of establishing the fitness of a structure for use, preliminary tests and checking of installations, equipment, plants, stability or safety of the structure, equipment, and plants for environmental protection, equipment for fire prevention or other tests must be performed, or if there is such a provision in the technical documentation, the commission for technical inspection, or the entity who has been assigned to carry out the technical inspection, may propose to the competent authority to allow setting of the facility into trial operation, provided it has established that the requirements for that have been met.

The decision on approval for setting the facility into trial operation shall specify the period of duration of the trial operation, which may not exceed one year, as well as the obligation of the investor to monitor the results of the trial operation and to submit the data on its results to the competent authority.

The commission for technical inspection, or another entity assigned to carry out the technical inspection, in the course of the trial operation of the facility, shall verify whether the require-

³⁸ By virtue of Article 31, paragraph 2, of the Law on Environmental Impact Assessment, the competent authority, which managed the procedure of impact assessment, shall appoint the person, who shall participate in the work of the commission for technical inspection. This appointed person may be employed or appointed at the competent authority, or at another authority and organization or may be an independent expert, who possesses evidence of the professional background for participation in the work of the technical commission. The Operating Permit may not be issued unless such appointed person confirms that the requirements from the decision on giving the approval on the Impact Assessment Study have been fulfilled, in case the Decision has been brought that the Study must be made.

³⁹ By virtue of Article 31, paragraph 2, of the Law on Environmental Impact Assessment, the competent authority, which managed the procedure of impact assessment, shall appoint the person, who shall participate in the work of the commission for technical inspection. This appointed person may be employed or appointed at the competent authority, or at another authority and organization or may be an independent expert, who possesses evidence of the professional background for participation in the work of the technical commission referred to in Article 22 of this Law. The Operating Permit may not be issued unless such appointed person confirms that the requirements from the decision on giving the approval on the Impact Assessment Study have been fulfilled, in case the Decision has been brought that the Study must be made.

ments for issuing of the Operating Permit have been met and, upon expiry of the deadline for the trial operation, it shall submit its report to the authority in charge of issuing of the Operating Permit.

A structure may be used if the Operating Permit has been previously obtained.

The authority in charge of issuing of the Operating Permit is the authority in charge of issuing the Construction Permit.

The Operating Permit shall be issued once it is established that the structure, or a part of the structure, which may be independently used, is fit for use. The Operating Permit shall be issued within seven days from the date of receipt of the findings of the commission establishing that the structure is fit for use.

The Operating Permit shall also contain the warranty period for the structure and certain types of works stipulated in a special regulation.⁴⁰

The procedure for obtaining the Operating Permit involves two stages. An appeal may be lodged, within 15 days as of the date of submitting the decision, to the Ministry in charge of construction affairs, or to the authority of the Autonomous Province, if the structure is located in the territory of the Autonomous Province.

There shall be no appeal against the decision on the Operating Permit issued by the ministry in charge of civil engineering affairs, or by the competent authority of the Autonomous Province, but an administrative suit may be instituted action within 30 days from the date of submitting it.

It should be emphasized that the holder of the right – owner of the constructed power plant is obligated to submit an application for the registration of his asset and property right in the Real Estate Cadastre.⁴¹

2.2. Special Cases of Construction of Solar Collectors and Solar Cells⁴²

As special cases of construction of solar collectors and solar cells would be considered the cases defined by the Law on Planning and Construction, for which the Construction Permit is not issued.

a) *First case* - the execution of works on installation of the solar collectors, as simple structures – for which the provision of documents from the authority in charge of construction (Location Permit and Construction Permit) are not requested. As simple structures are considered the structures constructed on the same cadastral lot on which the main structure was constructed, in such a way as not to hinder regular use of the adjacent structures. The Law specifies solar collectors as such structures.

b) *Second case* – construction of auxiliary structures⁴³ and commercial structures⁴⁴, as well as installation of solar collectors and solar cells, is carried out on the basis of decisions approving execution of these works, issued by the authority in charge of issuing the construction permit.

40 The Rulebook on Minimum Warranty Periods for Certain Types of Structures or Works.

41 Article 61, paragraph 1 of the Law on State Survey and Real Estate Cadastre.

42 Article 144, Law on Planning and Construction.

43 Auxiliary structure is the structure which is within the function of the main structure, built at the same plot on which the main structure was constructed, residential, business or general purpose (garages, stores, septic pits, wells, water tanks etc.) – Article 2, item 24) of the Law on Planning and Construction.

44 Commercial structures are facilities for growing animals (stables for horses, stables for cattle, facilities for growing poultry, goats, sheep and pigs, as well as facilities for growing pigeons, rabbits, ornamental poultry and birds); service structures for growing domestic animals (cattle outlets, concrete areas for discharging manure, facilities for storing slurry); facilities for storing cattle forage (thrashing areas, warehouses for concentrates, concrete silo pits and silo trenches), facilities for storing agricultural products (barns, hoppers) and other similar farm facilities (structures/sheds for machinery and vehicles, smokehouses, dryers etc.) – Article 2, item 24a) of the Law on Planning and Construction.

The application for the above decision shall include: 1) evidence on the ownership; 2) preliminary, or main design; 3) Information on Location for the construction of auxiliary structures; 4) evidence on settled relations regarding the payment of fee for arranging the construction land for the construction of garages, stores and other similar facilities, as well as for the change of the use of land without execution of works.

Technical documentation (Preliminary design, or main design,) for the construction of lines and connections to the constructed network of municipal infrastructure, is subject to approval which is obtained from the public utility company, or the company entrusted with utility services.

For works on installation of solar collectors and solar cells on the facilities of cultural and historical importance and structures which are subject to issuance, before their reconstruction (restoration, conservation, revitalization) or adaptation, of conservation requirements in accordance with the provisions of separate law, approval of the authority or organization in charge of the protection of cultural assets in the preliminary or main design is also submitted.

Exceptionally, in case of the applications for decision approving execution of works on auxiliary structures and service structures, as well as for reconstruction, adaptation and rehabilitation of structures within the boundaries of the national park and the structures within the boundaries of protection of protected natural resource of exceptional importance, as well as for the execution of works on adaptation and rehabilitation within the protected environment of cultural assets of exceptional importance and the cultural assets registered in the List of World Cultural Heritage, then the decision is to be brought by the competent authority of the local self-government unit on the territory of which the said structure is located.

The competent authority shall bring the decision within eight days, irrespective if: 1) it rejects the application, or for the works listed in the application require issuance of construction permit, or 2) approves execution of works, or change of use.

An appeal may be lodged on these decisions within eight days from the date of their delivery.

Legally valid decision approving execution of works for the structures which can be entered into the public records, according to provisions of the law regulating registration into the public register of immovable property (Cadastre of Immoveable Property) and property rights, provides grounds for registration in the public records – Cadastre of Immoveable Property and Property Rights.

Upon completion of construction, or execution of works, installation of the solar collector and solar cell, on request of the investor, the competent authority may issue the Operation Permit. If the Operation Permit is also issued for the subject structure, or execution of works, as per the Investors request, then the legally valid decision approving the execution of works and decision on issuing the Operation Permit are considered as grounds for registration in the public records.

If the structure fulfills the conditions of both the first and second case, the investor should prepare technical documentation and obtain permits in the area of construction and environmental impact (to submit relevant applications in order to establish whether the EIA Study should be prepared regarding environment, water regime etc.). If the same facility would have capacity over 1 MW then the energy Permit should be obtained as well. If the owner would like to use the structure in order to engage in the activity of electricity generation, and the structure has capacity over 1 MW, he should acquire the license for energy-related activity. As regards the status of privileged producer, he could submit an application to acquire the status.

3. ACQUIRING THE RIGHT TO EXPLOIT A NATURAL RESOURCE⁴⁵

3.1. Concession for Exploitation of a Natural Resource

The Law on Public-Private Partnership and Concessions stipulates that the right to commercial exploitation of a natural resource **may** also be acquired by concession.⁴⁶

The procedure for granting a concession is regulated in detail in the Law on Public-Private Partnership and Concessions. In some elements, the procedure refers to the Public Procurement Law. A concession contract shall be the legal ground of the concession.

A concession may be granted for minimum five, and maximum fifty years⁴⁷, unless some other law stipulates otherwise.

It is prescribed that regulation of terms and conditions and the procedure of conclusion of a concession contract shall be based on the following principles: 1) Protection of public interest, 2) Efficiency, 3) Transparency, 4) Equal and fair treatment, 5) Free market competition, 6) Proportionality, 7) Environmental protection, 8) Autonomy of will, and 9) Equality of the contracting parties. When conducting the concession granting procedure, the grantor shall, with regard to all the participants in the procedure, also apply: 1) The principle of free movement of goods, 2) The principle of freedom in providing services, 3) The principle of prohibition of discrimination, and 4) The principle of mutual recognition.

3.1.1. Concession Granting Procedure

The concession granting procedure shall be conducted by a public body⁴⁸.

Any public contract (and thereby a public contract with concession elements – a concession contract) shall be awarded in the procedure initiated by publishing a public invitation to bids in the Serbian language and in a foreign language, which is commonly used in international trade. The Law on Public-Private Partnership and Concessions⁴⁹ regulates the concession granting procedure, the deadline for receipt of bids (which is minimum 60 days), confidentiality and secrecy of data from the submitted bid, etc.

45 After having acquired the right to engage in the activity of electricity generation, energy entity generating electricity should address the Ministry in charge of water resources management, or the Secretariat in charge of water resources management (if it is located in the territory of the Autonomous Province of Vojvodina) for establishing the fee for the use of surface, ground, and mineral waters, in order to have the fee calculated for exploitation of water. This fee has been fixed only for a public electric power industry

46 The Law on Public-Private Partnership and Concessions stipulates that a concession is a contractual public-private partnership with elements of a concession in which a public contract governs commercial exploitation of a natural resource, or good in general use, which is publicly owned or engaging in an activity of public interest, which the competent public body cedes to a domestic or a foreign person, for a certain period of time, under especially prescribed terms and conditions, including payment of concession fee by a private, or public partner, whereby the private partner bears the risk related to the commercial exploitation of the subject matter of the concession.

47 The general concession period is established in the Law on Public-Private Partnership and Concessions.

48 A public body is, in line with the Law on Public-Private Partnership and Concessions: 1) a government authority, organization, institution, and other direct or indirect beneficiary of budgetary funds in terms of the law governing the budget system and budget, as well as an organization for mandatory social insurance; 2) a public enterprise; 3) a legal entity also engaged in an activity of public interest, if any of the following requirements is met: 3.1) that more than a half of members of the managing body of that legal entity are representatives of a public body; 3.2) that more than a half of votes in the body of that legal entity have the representatives of a public body; 3.3) that a public body exercises supervision over the business operation of that legal entity; 3.4) that a public body possesses over 50% of shares, or share in that legal entity; 3.5) that it is over 50 % financed from the assets of a public body; 4) a legal entity founded by a public body, which is also engaged in an activity of public interest and which fulfills minimum one of the requirements from the previous point.

49 The Law on Public-Private Partnership and Concessions is applied to all public contracts/agreements, which are not excepted and the assessed value of which, excluding value added tax (VAT), is equal to or exceeds lower limit values below which public bodies are not obliged to apply the law governing public procurements, determined by the law governing annual budget of the Republic of Serbia.

3.1.2. Concession Deed Setting Procedure

The procedure preceding the concession granting procedure shall be for setting the concession deed.

This procedure shall start with the procedure for setting the draft concession deed. A public body, prior to establishing the proposal for adoption of the concession deed, shall appoint an expert team for preparation of the bidding documents, which shall: 1) assess the value of the concession; 2) Prepare the feasibility study for granting the concessions, and 3) undertake all other actions preceding the concession granting procedure. The proposal for adoption of the concession deed for granting of a concession for exploitation of a water resource shall be submitted to the Government.

After adoption of the proposal for issuing the concession deed, the proposed concession deed shall become the concession deed, which shall contain all the elements of the proposed concession deed, specifically: 1) the subject matter of the concession; 2) reasons for granting the concession; 3) possible revoking of entrusted activities and revoking the right to use property items for performing the entrusted activities; 4) data on the impact of concession activity on environment, infrastructure and other fields of economy, as well as on efficient functioning of technical and technological systems; 5) minimum technical, financial qualifications and experience that the participant in the procedure must fulfill in order to be provided the possibility to participate in the procedure of selection of the concessionaire and negotiations; 6) validity of the concession, including justification of the proposed time period; 7) data on required financial and other means and the time schedule of their investment, manner of payment, presentation of guarantees or other securities for performing concession-related obligations, rights and obligations of the concessionaires towards the customers/users of services which are the subject matter of the concession and issues related to the complaints by these users, issues of the terms and manners of performing supervision, and prices and general terms of utilizing the assets and performing the activity; 8) data on fees payable by grantor and concessionaire⁵⁰ 9) estimate of the number of job positions and qualified labor related to the execution of concession, if it is proposed to be a component part of the concession deed.

A particularly important role is that of the expert team of the public body, which, besides the activities on the preparation of the Concession Deed, also has the following tasks in the concession granting procedure: 1) providing expert assistance to the public body in the preparation of necessary analyses, or feasibility studies on granting the concession, in the preparation and elaboration of requirements and tender documentation, rules and conditions for assessing the bidders and received bids, as well as criteria for the selection of the bid; 2) reviewing and evaluation of the received bids; 3) defining the draft decision on the selection of the best bid for granting the concession or proposal of the decision to annul the procedure of granting the concession and the justification of these proposals; 4) carrying out other activities necessary for completing the concession granting procedure. The expert team for concessions keeps records about its work and makes other documents that are signed by all team members.

When preparing the feasibility study on concession granting, the public body specifically takes into consideration the public interest, environmental impacts, working conditions, protection

⁵⁰ is not clear what fee the grantor could be liable to pay.

of nature and cultural assets, financial effects of the concession on the budget of the local self-government unit.

3.1.3. Concession Agreement Signing Procedure

The Concession Granting Procedure starts on the date of publishing the public call in the “Official Gazette of the Republic of Serbia”, and ends on the date of final decision on selection of the most favorable bid or bringing the final decision on annulment of the concession granting procedure.

The tender documentation shall contain: 1) form of the bid, 2) contents of the bid, 3) validity of the bid, 4) description of the subject matter of the concession (technical specifications), 5) draft of the public concession agreement, 6) requirements and evidence that the bidders should submit with the bid as a proof of their qualification, 7) request for submission of the full list of related companies, 8) deadline for the decision on the selection of the most favorable bid, as well as 9) all other terms and conditions to be met by the bidder.

The Public Call shall include the following data: 1) contact data of the grantor; 2) subject matter of the concession, including the nature and scope of the concessionary business, place of the concessionary business and the concession validity period; 3) deadline for submission of bids, address to which the bids are to be delivered, language and alphabet of the bids; 4) personal, professional, technical and financial conditions that the bidders must comply with, as well as documents proving such compliance; 5) criteria for the selection of the most favorable bid; 6) date of delivery of the notice on the result; 7) name and address of the body in charge to decide on appeals for the protection of rights, as well as data on terms for their submission.

Prior to the commencement of the concession granting procedure, the grantor is obligated to indicate in the tender documentation and public call the obligation of the bidder to submit a bid bond (hereinafter referred to as “the bid bond”). The Grantor shall set the amount of the bid bond in an absolute figure. The bid bond shall not exceed 5% of the estimated value of the concession.⁵¹

Criteria upon which the grantor’s decision on the most favorable bid is based are: 1) in case of the economically most favorable bid from the grantor’s point of view, the criteria related to the subject matter of the concession, such as: quality, amount of fee, price, technical solution, esthetic, functional and environmental features, price of the service for the end users, operation expenses, cost-efficiency, servicing after the hand-over and the technical assistance, delivery date and deadlines for delivery or for the completion of works or 2) the highest offered concession fee.

The grantor brings decision on the selection of the most favorable bid for which he will propose signing of the public concession agreement. The grantor shall not sign the public concession agreement before expiry of the stay, amounting to 15 days from the date of delivery of the decision on the most favorable bid to each bidder.

Deadline for bringing the decision on the most favorable bid must be appropriate and it starts on the date of expiry of the time for submission of bids. Unless otherwise indicated in the ten-

⁵¹ Other features of the bid bond are stipulated in the Article 38 of the Law on Public-Private Partnership and Concessions.

der documentation, the deadline for bringing the decision on the most favorable bid is 60 days.

Decision on the most favorable bid includes: 1) name of the grantor with the number and date of the decision; 2) name of the bidder; 3) subject matter of the concession; 4) nature, scope and place of performing the concessionary business; 5) validity period of the concession; 6) special conditions to be met by the concessionaire during the concession period; 7) amount of the concession fee or grounds for defining the amount of the concession fee to be paid by the concessionaire or by the grantor⁵²; 8) deadline until which the most favorable bidder is bound to sign the public concession agreement with the grantor; 9) time period within which the grantor may invite other bidders to sign the concession agreement in case that the most favorable bidder fails to do it, as well as the obligation to extend the period of bid binding and the period of validity of the bid bond; 10) justification of the reasons for selection the most favorable bidder; 11) remedy; 12) signature of the responsible person and the seal of the grantor.

3.1.4. Concession Agreement

The concession agreement governs the rights and obligations of the state/government as the grantor and the user of the concession (concessionaire). The agreement specifically sets the time, place and manner of using the concession and the obligation to pay the concession fee.

The concession agreement is concluded by the competent authority of the local self-government unit in the name and for the account of the local self-government unit, against prior approval from the Government⁵³ made in writing, in compliance with the Law on Public-Private Partnership and Concessions and the Concession Deed.

If the concession is granted to several persons, the concession agreement is concluded with each concessionaire or a person authorized by these concessionaires, on the basis of a special power of attorney.

When setting the provisions and terms of the public agreement, the public partner shall regulate the following issues: 1) type and scope of works to be executed and/or services to be rendered by the private partner and the conditions for their provision, provided that they were specified in the public call; 2) distribution of risk between the public and the private partner; 3) provisions on the minimum required quality and standard of services and works in the interest of the public or the users of services or public facilities, as well as the consequences of non-fulfillment of these requirements regarding quality, provided they do not mean the increase or reduction of remuneration to the private partner from the item 9) of this paragraph; 4) scope of exclusive rights of the private partner, if any; 5) possible assistance of the public partner to the private partner in acquiring permits and approvals necessary for the execution of the concession; 6) requirements concerning the special purpose company⁵⁴ regarding: legal form, estab-

⁵² It is not clear what fee the grantor could be liable to pay.

⁵³ This is also confirmed in the Article 46, paragraph 3 of the Law on Private-Public Partnership and Concessions. If the public agreement, irrespective of the public body which signs it, contains provisions which imply liability of the Republic of Serbia in any way whatsoever, or have direct effect on the budget of the Republic of Serbia, then it is necessary to obtain the approval of the Government of the Republic of Serbia. However, in the Article 47, paragraph 5 of the same Law, it is stipulated that the approval of the Government on the final draft of the public agreement where the Republic of Serbia is not a contracting party, does not imply responsibility of the Republic of Serbia for disputes/litigation arising from that agreement between the public and the private partner.

⁵⁴ Pursuant to the Law on Public-Private Partnership and Concessions, the special purpose company is a commercial company which can be established by a private or public partner for the purposes of concluding a public agreement, or for the purposes of implementation of a public-private partnership project.

lishment, minimum capital and minimum other resources or human resources, shareholders' structure, organizational structure and business premises, as well as business activities of the company; 7) ownership over the assets related to the project and, if and when necessary, obligations of the parties to the agreement to acquire project assets/means and possibly easement rights; 8) the amount and the method of calculation the concession fee, if any; 9) remuneration of the private partner, irrespective whether it concerns tariffs or fees for provided facilities or services, method and formula for setting, periodical harmonization and adaptation of these tariffs or fees, possible payment that the public partner is to make to the private partner; 10) mechanisms for increasing or reducing the remuneration (irrespective of the legal form) to the private partner, depending on the good or poor quality of his services/facilities; 11) procedure used by the public partner to consider and approve designs, construction plans and specifications, as well as procedures for testing and final inspection, approval and commissioning of an infrastructure facility, as well as of performed services, if necessary; 12) procedures for changing designs, construction plans and specifications, if unilaterally defined by the public partner and procedures for the approval of possible extension of deadlines and/or increase of the fee (including costs of financing); 13) scope of the private partner's commitment to provide, depending on the case, change of structures or services during the validity of the agreement, in order to meet the change in actual demand of the service, its continuity and its providing to all users under the essentially same conditions, as well as the effects of that on the fee (and costs of financing) for the private partner; 14) possible scope of changes in the public agreement after its conclusion, persons entitled to request it and the mechanism for harmonizing these changes; 15) possible rights of the public partner to approve to the private partner conclusion of the most important sub-contracting agreements or agreements with the daughter companies of the private partner or with other related persons; 16) securities to be provided by the private partner or public partner (including the securities of the public partner to the financiers); 17) insurance coverage that should be ensured by the private partner; 18) available remedies in case that any of the parties fails to fulfill its contractual obligations; 19) degree to which any of the parties can be exempt from responsibility for non exercising or for being in delay in exercising its contractual obligations due to circumstances which are realistically beyond its control (force majeure, change of laws etc.); 20) validity period of the public agreement and the rights and obligations of the parties after its expiry (including the status of the assets when they are handed over to the public partner), procedure of extending the contracted deadline, including its consequences on project financing; 21) compensation and clearing of debts; 22) consequences of harmful change of regulations; 23) reasons and consequences of the premature termination (including the minimum amount to be paid to the public or private partner), penalties and corresponding provisions foreseen in the item 19) of this paragraph; 24) possible limitations of responsibilities of the parties to the agreement; 25) all accessory or related contracts that should be made, including the ones intended for an easier financing of the project costs, as well as effects of these contracts on the public agreement. That particularly covers special provisions allowing the public partner to conclude a contract with the financiers of the private partner and secure the rights to assign the public agreement to the person indicated by the financiers, under specific conditions; 26) competent law and mechanism for settling disputes; 27) circumstances under which the public partner or cer-

tain third party may (temporarily or otherwise) undertake management of the facility or other function of the private partner in order to ensure effective and continuous execution of the service and/or facilities being the subject matter of the contract in case of serious failures of the private partner to perform its obligations; 28) taxation and fiscal issues – if any.

A public contract may be concluded after obtaining the approval of the competent authority of the local self-government unit. Having obtained the said approval, the public partner must offer to the selected most favorable bidder signing of the public concession agreement within the time period determined in the decision on the selection of the most favorable bid.

The Concessionaire or the Grantor⁵⁵ shall pay monetary fee for the concession in the amount and manner as regulated by the public concession agreement, except if the payment of the concession fee is not economically justifiable. The concession fee is determined depending on the kind of natural resource, type of activity, validity period of the concession, business risk and expected profit, equipment and area of the asset in the public use, i.e. public asset.

A public contract may be financed by a private partner through a combination of direct investments in the capital or by way of borrowing, including, without limitation, structured or project financing, etc. provided by international financial institutions, banks, or third parties (hereinafter referred to as: financiers).

Upon prior approval of the public partner, the private partner shall be entitled to assign, mortgage, pledge, for a time period and to the extent that is in compliance with the Law on Public-Private Partnership and Concessions, or the law governing public property, any of its rights, or obligations from the public contract or other assets related to the project, in favor of the financier, for the purpose of securing payment of any incurred or future claims related to the construction and financing, or refinancing of the concession.

At the request of the financier and the private partner, the public partner may accept to provide certain reasonably requested collaterals and to and to undertake certain responsibilities required by the private partner with respect to any liability from the public agreement.

It should be stressed that the status of contracting parties in a concession is protected by the fact that it is prescribed that, in case of change of regulations after the conclusion of the public agreement, which aggravate the position of the private or public partner, the agreement may be amended without any restrictions, to the scope necessary to bring the private, or public partner in the position in which it was at the moment of conclusion of the public contract.⁵⁶

⁵⁵ It is assumed that a technical mistake is in question here in the actual text of the law, because the grantor should not pay the concession fee to itself.

⁵⁶ Article 52 The Law on Public-Private Partnership and Concessions.

4. LICENSE

The license is a permit to engage in an energy-related activity, which is issued by the Energy Agency of the Republic of Serbia.

The license is an administrative decision on fulfillment of requirements prescribed by the Energy Law and the Rulebook on Requirements Regarding Professional Staff and Terms of Issuing and Revoking of Energy Licenses for engaging in energy-related activities. For solar power plants that is the only legal document through which the right to engage in energy-related activity is acquired. The license is issued for the energy facility for which the Operation Permit was already issued.

The Rulebook on Requirements Regarding Professional Staff and Terms of Issuing and Revoking of Energy Licenses defines the application for issuing the Energy License. There is a special application form for that action.

Requirements for obtaining the license are: 1) that the applicant is registered to engage in energy-related activity for which the license is to be issued; 2) that the Operating Permit has been issued for the energy facility; 3) that energy facilities and other equipment, installations or plants necessary to engage in energy-related activities meet the conditions and requirements stipulated in technical regulations, regulations on energy efficiency, regulations on fire and explosion protection, as well as regulations on environmental protection; 4) that the applicant fulfills the prescribed requirements in terms of professional staff to perform the tasks of technical management, operation, and maintenance of energy facilities, or the requirements concerning the number and professional skills of employed persons to perform the tasks of maintenance of energy facilities, as well as jobs of operators in such facilities; 5) that the applicant has the financial assets that are necessary to engage in an energy-related activity; 6) that the general manager, or members of the managing body have not been irrevocably sentenced for a criminal acts related to the engaging in the economic activity; 7) that the applicant has not been imposed a sanction prohibiting engagement in an activity or, if legal consequences of an imposed sanction have ceased to exist; 8) that the applicant has evidence of the legal ground for the use of the energy facility in which engages in the energy-related activity; 9) that bankruptcy or liquidation proceedings have not been instituted against the applicant.

The license for electricity generation shall be issued for a period of 30 years.⁵⁷

On the occasion of issuing of the license, certain tax shall be paid to the Agency. Certain fee⁵⁸ shall be paid to the Agency for possession of the license on an annual basis.

In case a license holder ceases to fulfill prescribed requirements for obtaining the license, or if failing to fulfill any other regulations related to the engaging in energy-related activity, his/her license may be temporarily or permanently revoked.

The license shall not be required for engaging in electricity generation for one's own perusal or for electricity generation in power plants of up to 1 MW.

⁵⁷ Article 21, paragraph 1, of the Energy Law.

⁵⁸ The fee for licenses is established in the documents issued by the Energy Agency, specifically: by Criteria and Standards for Setting Energy License Fees for Engaging in an Energy-related Activity and by the Decision on Coefficient Value for Calculation of Energy License Fee in for the given year.

5. CONNECTION OF A POWER PLANT TO THE ELECTRIC POWER GRID

Once the Operating Permit and the right to engage in the activities of public interest have been obtained, it is necessary to connect the power plant to the electricity grid. Electricity producer's facility is connected to the power transmission or to the distribution system under the terms and conditions and in the way prescribed by the Energy Law, the Decree on Conditions of Electricity Supply, and the Electricity Transmission and Distribution Grid Codes, in compliance with standards and technical regulations concerning the criteria for access to and use of power plant facilities, equipment, and installations.

The facility of an electricity producer (a power plant) shall be connected to the transmission or to the distribution system, based on the approval for connection from the competent system operator.

The approval for connection shall be issued by a decision, in the administrative procedure, further to the application of the legal entity or natural person whose facility is to be connected. This decision, among other things, shall specify requirements which the applicant, an electricity producer, has to meet for the generating facility to be connected to the system.

The costs of connection shall also include the costs of procurement of measuring equipment and they shall be borne by the applicant.

The amount of the expenses shall be established by the operator of the transmission, or of the transport and distribution system in compliance with the Methodology⁵⁹ for establishing the costs of connection, which is adopted by the Energy Agency. This methodology established the method and detailed criteria for calculation of connection costs, depending on the approved installed capacity, point of connection, the need for carrying out of work or the need for installation of the necessary equipment, and other objective criteria.

Based on the Methodology, the system operator passes its own decision on the amount of connection costs, which is to be submitted to the Energy Agency prior to commencement of its validity and it must be harmonized with the above Methodology.

The procedure shall start with the submission of the application for issuing the approval for connection, which shall be submitted to the energy entity in charge of transmission, or distribution of electric power to whose system the power plant is to be connected.

With this application, the data shall be submitted on: 1) the owner of the facility, or the holder of the right to use the facility (for a natural person: name and permanent residence, personal identification No., and, for a legal entity or an entrepreneur: business name or title, seat, PIB, the official registration number, the account No. and the responsible person); 2) the facility for the connection of which, issuing of the approval for connection is applied for (the address, type, location of the facility and use of the facility); 3) the time when connection of the facility is planned. The data shall also be submitted on: 1) the total installed capacity of the facility, number and power of generator units, generator voltage and block transformer; 2) the expected annual and monthly generation; 3) equipment for protection and measurement; 4) the Energy Permit and license for engaging in the activity of electricity generation, for facilities the capacity of

⁵⁹ The Decision on Establishing the Methodology for Setting the Costs of Connection to Electricity Transmission and Distribution System (*the Official Herald/Gazette of the RoS* Nos. 60/06, 79/06, 114/06, 14/07, and 9/09).

which exceeds 1 MW, (from this, it results that the license for engaging in the activity is to be obtained first, and only then the energy facility is to be connected to the grid).

In addition to the above, for constructed facilities, the Construction Permit, as well as evidence of the ownership right over the facility or of the right to use the facility shall also be submitted.

The energy entity in charge of electric power transmission or distribution, to which the application for connection has been submitted, within sixty days from the date of receipt of the written application, shall decide on the application for issuance of the approval for connection of a power plant to the electric power grid.

The competent energy entity shall issue a positive decision, if all the requirements are fulfilled, on the basis of the technical report, calculation of costs of connection, and other available documents. The decision on approval of connection of the facility to the transmission or distribution system shall contain in particular: 1) the point of connection to a system; 2) method and technical requirements for connection; 3) approved power, or capacity; 4) point and method of measurement of power; 5) the deadline for connection, and 6) costs of connection.

The validity period of the Decision on approval of connection shall be maximum two years from the date it is issued. At the request of the applicant, the validity period of this Decision may be extended. The application for extension of the validity period shall be submitted, at the latest, 30 days prior to the expiry of the validity period specified by the same Decision.

An appeal may be lodged against the Decision on approval of connection to the Energy Agency of the Republic of Serbia within 15 days from the date of submitting of the Decision. The decision of the Agency on the appeal shall be final and an administrative procedure may be instituted against it.

The energy entity to whose system the facility of the electricity producer is to be connected shall approve the connection upon establishing that the equipment and installations of the facility to be connected meet the requirements prescribed by laws, technical and other regulations that set conditions and method of exploitation of such facilities.

The operator of the system shall connect a facility of a electricity producer to the transmission, or to the distribution system within 15 days from the date of fulfillment of the following requirements: 1) requirements from the approval for connection; 2) that the Operating Permit has been obtained for the facility or that equipment and installations of the facility of the producer meet technical and other prescribed requirements; 3) that, for the point of takeover, balancing responsibility and access to the system have been regulated.

A facility under construction, or construction of which has been completed without the Construction Permit, may not be connected to power grid, district heating network or other infrastructure grids/networks.

It shall be prohibited to: connect facilities to a system without approval for connection, arbitrarily connect facilities, equipment or installation to the transmission, transport or distribution system, as well as to set the same into operation.

6. ACQUIRING THE STATUS OF PRIVILEGED POWER PRODUCER AND PERTAINING INCENTIVES

The Energy Law sets the category of privileged electricity producers. Solar power plants belong to the privileged electricity producers category and are divided in two basic groups: 1) roof-mounted solar radiation power plants (using solar radiation and installed on the main structure, where there is only one power plant in one structure); 2) ground-mounted solar radiation power plants (using solar radiation and installed on the ground). When the solar power plants eligible for privileged electricity producers are concerned, the Decree on Conditions and Procedure for Acquiring the Status of Privileged Power Producer has reduced, through the definition of renewable energy sources in terms of the said Decree, the group of privileged producers using the solar energy only to those producers which use the non-accumulated solar energy.⁶⁰

The Energy Law sets forth that the privileged electricity producer shall be entitled to: 1) incentives, such as: obligation to purchase electricity from the privileged producer, the prices at which such power shall be purchased and the period of validity of the obligation; 2) priority in the takeover of the total generated electricity by the transmission or distribution system, except in case when safety of operation of those systems is threatened; 3) other rights in compliance with the Energy Law and pertaining by-laws, as well as with other laws and regulations governing taxes, duties, and other levies, or subsidies and other incentives, environmental protection, and energy efficiency.

This Law also sets forth the procedure for submitting the application for acquiring the status of privileged electricity producer, as well as the obligation of the Government to issue documents on requirements for acquiring of the status of privileged electricity producer and incentives for electricity generation from renewable energy sources.

Government Decrees regulating the manner and the procedure for acquiring the status of privileged electricity producer and the incentives for these categories of persons entered into force on 2 February 2013.

In compliance with the provisions of the Energy Law, the Government also adopted a Decree on Methods of Calculation and Distribution of Incentive Remuneration Funds. The Government should adopt the act, which would establish the amount of remuneration for stimulation of electricity generation from renewable energy sources. Such remuneration should be determined every year.

When the solar power plants are concerned maximum total installed capacity/power of these power plants (which are eligible for the privileged producer status, or temporary privileged producer status) is limited to 10 MW. This limitation is set as per types of solar power plants as follows: 1) 2 MW for roof-mounted power plants with individual capacity up to 30 kW; 2) 2 MW for roof-mounted power plants with individual capacity from 30 kW to 500 kW; i 6 MW for ground-mounted power plants. The Decree stipulates that, due to dynamic changes of investment costs for solar power plants, maximum total installed power of the solar power plants will be re-established annually.⁶¹

Temporary status of privileged power producer or status of privileged power producer can be acquired for solar power plants if the available capacity (difference between maximum power

60 Article 2, item 1) of the Decree on Conditions and Procedure for Acquiring the Status of Privileged Power Producer

61 The wording of the Decree does not specify which body will determine the maximum installed power of the solar power plants.

for which the incentives are determined and the sum of installed powers for the same type of power plants of energy subject which already acquired the privileged producer status), on the date of submission of the application, is higher or equal to the installed power of the applicant power plant. If there is no sufficient available capacity for acquiring these statuses, the same statuses may be acquired for only a part of installed power of the solar power plant that is equal to the available capacity.

6.1. Acquiring the Temporary Status of Privileged Electricity Producer

Before acquiring the privileged producer status, the energy entity using the solar radiation energy may acquire the temporary privileged producer status by a decision of the Ministry in charge of energy: 1) if it obtained the Construction Permit, 2) if they use renewable energy sources – solar radiation in the electricity generation process in an individual production facility/plant, 3) if their installed power is lower than the available capacity, i.e. that the application for acquiring the privileged producer status is submitted for the part of installed capacity which is lower or equal to the available capacity, i.e. to the difference between maximum power for which the incentives are determined and the sum of installed powers for the same type of power plants of energy subjects that already acquired the privileged producer status and 4) if it secures the monetary deposit or bank guarantee amounting to 2% of the investment value.

The temporary privileged producer status is established upon request/application of the energy entity and it may last maximum two years from the date of the decision, with an option of extension for maximum one more year provided that the applicant submits evidence that he submitted a complete application for the technical inspection of the structure.

If the energy entity acquires the privileged producer status within the above stated time periods, he is entitled to incentives which were valid on the date of bringing the decision on its temporary privileged producer status.

An appeal may be lodged to the Government against the decision on the temporary privileged producer status, within 15 days from the date of receipt of the said decision.

Upon request of the energy entity which acquired the temporary privileged producer status the public supplier, i.e. the person obligated to conclude the contract on the purchase of electricity produced from renewable energy sources, shall conclude a preliminary contract on the purchase of electricity within 30 days from the date of submission of request⁶². This person is not bound to conclude the contract on the purchase of electricity from the privileged producer in accordance with the preliminary contract, if the energy entity does not acquire the privileged electricity producer status.

The procedure of acquiring the temporary privileged producer status starts by submission of the application for acquiring the said temporary status to the Ministry in charge of energy-related affairs.

Application for the temporary privileged producer status is submitted on the Form O-1 – Application for issuance of a decision on the temporary privileged electricity producer status. The application shall also include: 1) valid Construction Permit; 2) part of the technical documentation which is the component part of the Decision on issuance of the Construction Permit and which contains the economic and financial analysis of the design, i.e. the value of investment; 3)

⁶² The person who concluded with the public supplier a preliminary contract on the purchase of the total amount of produced electricity is entitled to terminate it before the expiry of its validity period, with a written notice to the public supplier within minimum 30 days prior to the termination. In case of termination of the preliminary contract, it cannot be concluded again for the same planned power plant.

evidence on secured monetary deposit or a bank guarantee amounting to 2% of the investment value.

6.2. Acquiring Status of Privileged Electricity Producer⁶³

The Decree on Requirements for Acquiring Privileged Electricity Producer Status regulates the procedure and manner of acquiring the status, along with the conditions to be fulfilled by the producer of electricity from hydropower in order to acquire the status.

The producer engaged in the activity of electricity generation in several power plants that use renewable energy sources and meet the criteria for acquiring the status of privileged electricity producer according to the above mentioned Decree, shall submit the application for acquiring the status of privileged electricity producer for each power plant separately.

The producer engaged in the activity of electricity generation in a power plant comprising different production units, may acquire the status of privileged producer only for the production units that meet the conditions prescribed by the Energy Law and the above mentioned Decree.

It is also prescribed that, at the points of connection of the production unit, for which the application for acquiring the status of privileged electricity producer is submitted, to the transmission, or distribution system, separate metering units should be installed having characteristics in accordance with the Energy Law and the Transmission and Distribution System Codes. Besides the metering units, these production units shall have marked metering points where the produced heat, return heat and consumption of primary energy are measured.⁶⁴

The application for acquiring the status of privileged electricity producer is to be submitted to the Ministry in charge of energy. The application is submitted on the Form O-2 (Application for Issuing the Decision on the Status of Privileged Electricity Producer, from the above mentioned Decree). In case of any changes of data contained in the said Form, which refer to the basic data on the power plant, or to any planned changes in the technological process, type of primary fuel or other prescribed characteristics of the power plant significant for the acquiring of the said status, the applicant is obligated to inform the Ministry in charge of energy not later than 30 days before the commencement of scheduled works.

The application for the status of privileged producer shall be accompanied by the following documentation supporting the compliance with the conditions: 1) copy of the license for engaging in electricity generation activity in case the power plant is of a capacity of 1 MW or higher; 2) copy of the contract on engagement in the electricity production in the plant being the object of application, signed between the license holder and the applicant, in case the producer is not the license holder; 3) Operating Permit for the plant being the object of application; 4) copy of the agreement on connection to the distribution or to the transmission system, with the acknowledgement of the operator in charge that the metering point of the applicant power plant is executed in compliance with the conditions prescribed by the Energy Law and the above mentioned Decree 5) data on the person responsible for power plant operation (name, position, telephone, facsimile and electronic mail address).

⁶³ As no new by-law was adopted which would be harmonized with the Energy Law from 2011, the Decree on Requirements for Acquiring Privileged Electricity Producer Status and Criteria for Verification the Compliance with Criteria shall apply to this field.

⁶⁴ Although the Decree on Requirements for Obtaining the Privileged Electricity Producer Status contains a provision indicating that, besides the metering devices, the production units for which the privileged producer status is acquired must have marked metering points, where the total produced heat, return heat and the consumption of primary energy are measured, we base on technical reasons our opinion that this provision refers only to the production units generating both electricity and heat.

The status of privileged electricity producer is determined by the Ministry in charge of energy, by means of a Decision which shall be brought within 30 days from the date of submitting of the application for acquiring the said status, provided that all required conditions are fulfilled. An appeal against this Decision may be lodged to the Government within 15 days from the date of receipt of the Decision.

Particular obligation of the privileged electricity producer is to keep records on consumer primary fuel (basic and auxiliary) registering quantity and average lower calorific values of the consumed fuel. This obligation does not refer to the roof-mounted solar power plants.

The Ministry in charge of energy shall keep the register of privileged electricity producers.

6.3. Incentives for Electricity Producers of Electrical Energy from Non-Accumulated Solar Energy

It should be underlined that the incentives for the privileged electricity producers include the obligation of purchasing the electricity from the privileged producer, prices at which the electricity is to be purchased and the period of validity of the purchasing obligation and undertaking the balancing responsibility. Besides, the privileged producers are entitled to priority in supplying the produced electricity into the transmission or distribution system, except in the case when the security of operation of these systems is threatened, as well as other rights prescribed by the regulations governing taxes, customs fees and other duties, or subsidies and other incentives, protection of environment and energy efficiency.

The Decree on Incentives for Privileged Electricity Producers prescribes in more detail the categories of privileged electricity producers, incentives, conditions for their achievement, manner of setting the incentive period, rights and obligations derived from the incentives for privileged producers and other energy entities, sets the content of relevant contracts etc.

The following is understood as incentives: 1) incentive period⁶⁵ of 12 years for all installations of the privileged producer which entered operation within less than 12 months before the date of signing the purchase contract on the total amount of produced electricity with the public electricity supplier, i.e. the incentive period of 12 years reduced for the difference between the year when the contract was signed and the year of putting into operation for all other installations; 2) feed-in tariff at which the producer is entitled to sell to the public electricity supplier the total amount of produced electricity during the incentive period; 3) undertaking of balancing responsibility and balancing costs of the privileged producers during the incentive period by the public supplier; 4) free monthly information to the privileged producer and public electricity supplier on the read-out electricity production in the privileged producer's facility by the operator of the system to which the facility/plant is connected during the incentive period⁶⁶; 5) the right of the privileged producer to conclude with the public supplier, upon expiry of the incentive period, a contract on the purchase of the total amount of produced electricity at market conditions prevailing at the organized electricity market in the Republic of Serbia.

Besides these incentives, the Decree prescribes further two incentives for the privileged producers which acquired the temporary privileged producer status: 1) that it shall sell to the supplier the total amount of electricity produced during the incentive period at the feed-in tariff valid at the moment of acquiring the temporary privileged producer status; 2) amount of the

⁶⁵ Incentive period for the privileged producer whose plant entered into operation more than 12 months before the signing of the contract with the public supplier on the purchase of the total amount of produced electricity is determined as: $N = \max \{0, [12 - (G_u - G_p)]\}$, where N – incentive period, G_u – year of signing the contract with the public supplier on the purchase of the total amount of produced electricity, G_p – year of commissioning of the privileged producer's plant.

⁶⁶ The privileged electricity producer is entitled to these facilities even after the expiry of his incentive period, if he concluded with the public supplier the contract on the purchase of the total produced electricity after the expiry of the incentive period.

electricity produced during the incentive period at the feed-in tariff valid at the moment of acquiring the temporary privileged producer status.

The Decree confirms that the power plant belong to the group of facilities entitled to apply the incentives, provided that they have a signed contract on the purchase of the full amount of electricity produced during the incentive period. The public electricity supplier is bound to conclude, upon request of the electricity producer from the power plant using renewable energy sources and which is not connected to the system, a contract on temporary undertaking of balancing responsibility and temporary purchase of electricity, provided that the producer fulfilled the conditions from the approval to connect and obtained the operation permit, or presented some other proof that the equipment and installations of the power plant meet technical and other prescribed conditions, or a trial operation permit⁶⁷. This temporary contract covers the period from the start of trial operation of the power plant until the conclusion of purchase contract on the full amount of electricity produced during the incentive period, but not longer than three months. If this producer acquires the status of privileged producer, it is entitled to incentives: 1) incentive period; 2) feed-in tariff; 3) undertaking the balancing responsibility. In case that it failed to acquire the status of privileged producer, the producer is entitled to charge the sold electricity to the public supplier at the average market price and has the obligation to pay the balancing costs to the public supplier at the price equal to the quotient of total balancing costs of the balancing group of the public supplier and the total amount of electricity sold by the public supplier.⁶⁸

The rights and obligations of the privileged producer and the public supplier during the incentive period are regulated by the contract on the purchase of the full amount of electricity produced in the power plants (installed capacity up to 5 MW and from 5MW upwards) signed in writing⁶⁹. The Contract is signed for a period of validity of the privileged producer status. The application to conclude such contract submitted to the public supplier shall be accompanied with the Decision on acquired privileged producer status.

The privileged producer which concluded the contract on the purchase of the full amount of produced electricity with the public supplier belongs to the balancing group of the public supplier. If the privileged producer has the installed capacity of over 5MW, he is obligated to submit to the public electricity supplier work plans in accordance with the contract on the purchase of the full amount of produced electricity and the Transmission System Code.⁷⁰ The privileged producer which concluded the contract on the purchase of the full amount of produced electricity with the public supplier belongs to the balancing group of the public supplier.

67 The Article 5, paragraph 1 of the Decree on Incentives for Privileged Electricity Producers stipulates Operation Permit for trial run as determined alternative condition for conclusion of the contract on temporary taking the balancing responsibility and temporary purchase of electricity, but in view of the fact that this term does not exist in the Law on Planning and Construction, it is our opinion that the Legislator most probably had in mind the decision on approving the trial run of the plant.

68 The average market price of electricity and the price of balancing services are determined on the basis of data on the purchase of electricity and balancing services delivered by the public supplier in the month preceding the signing of the temporary contract and are defined in that same contract (regulating the sale of electricity after obtaining the Operation Permit and connection to the system) - Article 5 paragraph 5 of the Decree on Incentives for Electricity Producers.

69 The Contract includes specifically: 1) parties to the contract and category of the privileged producer; 2) subject of the contract, the date of signing and the date of expiry of the contract; 3) place of sale of electricity; 4) metering point; 5) manner of determining losses between the point of sale and the metering point, unless they are at the same point; 6) manner of submitting a complaint on the read-out values; 7) manner of determining the produced quantity in case of defect of the metering unit; 8) price of electricity determined in compliance with items 13.14. and 15 of the Decree; 9) the manner and time schedule of calculation, invoicing and payment; 10) interest in case of undue payment, 11) manner of ensuring the guarantee of payments; 12) manner of communication between the contracting parties; 13) obligations of the public supplier with respect to undertaking of balancing responsibility and planning of the power plant operation; 14) obligations of the privileged producer with respect to transfer of the guarantees of origin to the public supplier; 15) list of data for which the confidentiality is guaranteed; 16) responsibility for occurrence of damages; 17) manner and place of arbitration; 18) list of events considered as force majeure pursuant to existing regulations; 19) reasons for premature termination and conditions for continuation of the contract; 20) reasons and conditions of the permanent termination of the contract; 21) conditions of the transfer of rights and obligations from the contract to third parties. Unlike the regulations governing this field so far, the new Decree defined that, in compliance with the Law, the public supplier guarantees collection of payment due to the privileged producer with which he signed the contract on the purchase of the total amount of produced electricity, during the incentive period.

70 It is assumed that the purchase contract shall define that these plans are to be harmonized also with the Distribution System Codes, if the power plant is connected to the Electricity Distribution Grid.

If the privileged producer has the installed capacity of over 5MW, he is obligated to submit to the public electricity supplier work plans in accordance with the contract on the purchase of the full amount of produced electricity and the Transmission System Code.⁷¹

The purchase price, in terms of this Decree, expressed in eurocents per kilowatt-hour (c€/1 kWh), amounts to:

Item	Type of small solar power plant	Installed Capacity P (MW)	Incentive/Feed-in Tariff (cEUR/kWh)
1.	Solar power plants	Roof-mounted up to 0,03	20,66
2.	Solar power plants	Roof-mounted 0,03 – 0,5	20,941 – 9,383*P
3.	Solar power plants	Ground-mounted	16,25

Feed-in tariffs are expressed in eurocents per kilowatt (cEUR/kWh) and rounded up to two decimals.

The Decree on Incentives for Privileged Electricity Suppliers sets the formula for a regular annual correction of feed-in tariffs due to inflation in the euro-zone. The correction is to be carried out in February each year, starting from 2014.

The Decree stipulates that the specified feed-in tariffs are set for each three years and that they can be reconsidered on an annual basis. The Decree itself has a validity period of three years – until 31 December 2015. The transitional provisions set the rules for privileged producers which have already signed contracts on the purchase of electricity produced from renewable energy sources and the protection of their rights.

Readings of electricity at the privileged producer's which concluded a purchase contact with the public supplier are performed every first day of the month, at no charge, by the operator of the transmission, or distribution system and the read-out data for the previous month are submitted to the privileged producer and the public supplier not later than the fifth day of the month. Prior to the conclusion of the contract, the operator of the transmission, or distribution system is obligated to carry out the readout of the electricity meter and submit the read-out data to the privileged producer and the public supplier within three days from the date of receipt of the privileged producer's request to do so.

6.4. Guarantee of Origin ⁷²

Guarantee of Origin is a document the exclusive function of which is to prove to the end buyer that the given share or quantity of electricity has been generated from renewable energy sources, as well as from combined heat and power production plants with a high coefficient of utilization of primary energy.

A Guarantee of Origin shall be issued by the operator of the transmission system upon request of: 1) the producer of electricity from renewable energy sources, 2) the producer of energy for heating and cooling from renewable energy sources, and 3) the producer of electricity and

⁷¹ Model of the Electricity Purchase Contract, www.eps.rs

⁷² Contents of the guarantee of origin, its issuance, transfer and expiry procedure, manner of keeping the register and the manner of submitting data on the produced electricity metered at the point of its delivery to the transmission, or distribution system shall be set by a separate regulation.

heat using combined heat and power production with a high coefficient of utilization of primary energy, on the basis of data of the operator to whose system the facility of the producer is connected, the public supplier, and the statement of the applicant about the utilization of investment backing.

A Guarantee of Origin shall be issued for a unit quantity of produced energy of 1 MWh. A Guarantee of Origin shall be issued only once for a quantity of produced energy in a certain time period. This guarantee shall be a document in electronic form and shall be valid for one year from the date of issuing. It shall be transferable.

Guarantee of Origin for energy produced from renewable energy sources shall contain in particular: 1) name, location, type, and capacity of the production facility; 2) date of commissioning of the facility; 3) information whether the Guarantee of Origin is related to electricity or to the energy for heating or cooling; 4) date of commencement and completion of production of energy for which the Guarantee of Origin is issued; 5) information from the written statement of the applicant as to whether an investment backing has been used for construction of the production capacity from national funds and the type of such backing; 6) information whether the feed-in tariff was used; 7) date and country of issuing and individual identification number. The register of issued guarantees of origin shall be kept by the operator of the transmission system.

The Ministry in charge of energy shall prescribe in more details the contents of a Guarantee of Origin, procedures of issuing, transfer, and termination of validity of a Guarantee of Origin, method of keeping the register, as well as method of submitting data on generated electricity measured at the point of delivery to the transmission, or to the distribution system.

It is necessary to point out that a Guarantee of Origin issued in other states shall also be valid in the Republic of Serbia under the conditions of reciprocity and in compliance with the ratified international agreement.

**IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA
ELEKTRIČNE ENERGIJE U SOLARNIM
ELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI**

Vodič za investitore

SADRŽAJ

Predgovor	53
1. UVOD	55
1.1. Pojam elektrane koja koristi energiju sunca	55
1.2. Izvori prava	56
2. IZGRADNJA ELEKTRANE	58
2.1. Postupak izgradnje elektrane	58
2.1.1. Izbor lokacije, uvid u važeće planske dokumente i informacija o lokaciji	58
2.1.2. Energetska dozvola	59
2.1.3. Uslovi za priključenje	61
2.1.4. Lokacijska dozvola	62
2.1.4.1. Postupak izdavanja lokacijske dozvole	62
2.1.4.2. Formiranje građevinske parcele	63
2.1.4.3. Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola	64
2.1.5. Procena uticaja na životnu sredinu	67
2.1.6. Tehnička dokumentacija	70
2.1.7. Građevinska dozvola	73
2.1.8. Građenje objekta	74
2.1.9. Tehnički pregled objekta i upotrebna dozvola	74
2.2. Posebni slučajevi izgradnje solarnih kolektora i solarnih ćelija	76
3. STICANJE PRAVA NA KORIŠĆENJE PRIRODNOG BOGATSTVA	78
3.1. Koncesija za korišćenje prirodnog bogatstva	78
3.1.1. Postupak davanja koncesije	78
3.1.2. Postupak utvrđivanja koncesionog akta	79
3.1.3. Postupak zaključivanja ugovora o koncesiji	79
3.1.4. Ugovor o koncesiji	81
4. LICENCA	84
5. PRIKLJUČENJE ELEKTRANE NA ELEKTROENERGETSKU MREŽU	85
6. STICANJE STATUSA POVLAŠĆENOG PROIZVOĐAČA ELEKTRIČNE ENERGIJE I MERE PODSTICAJA	87
6.1. Sticanje privremenog statusa povlašćenog proizvođača električne energije	88
6.2. Sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije	89
6.3. Mere podsticaja za proizvodnju električne energije iz neakumulirane energije sunčevog zračenja	90
6.4. Garancija porekla	92
7. PRILOG: Izvori prava	94

Predgovor

Srbija ima značajan potencijal u obnovljivim izvorima energije koji je, na žalost, još uvek nedovoljno iskorišćen. Jedan od razloga za takvu situaciju je nedovoljna investiciona aktivnost u ovom sektoru. Očekuje se da će u narednih nekoliko godina doći do krupnih pomaka u tom pogledu, s obzirom na najnoviji korak Vlade Republike Srbije u smislu prihvatanja odluke Ministarskog saveta Energetske zajednice o promociji obnovljive energije kroz transpoziciju Direktive 2009/28/EC o obnovljivim izvorima energije. Ovom odlukom Srbiji je postavljen ambiciozni cilj da poveća učešće obnovljive energije u ukupnoj potrošnji finalne energije na 27% u 2020. godini sa 21.2% u referentnoj, 2009. godini

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) je tokom 2012. godine, na osnovu sporazuma o saradnji sa Ministarstvom energetike, razvoja i zaštite životne sredine Republike Srbije, sproveo projekat "Političko savetovanje u oblasti obnovljivih izvora energije" tokom koga su izrađena dva nova i izvršena revizija četiri postojeća, zastarela vodiča za investiture u postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije:

- IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE/TOPLLOTNE ENERGIJE IZ BIOMASE U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U MALIM HIDRO-ELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U VETROELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI
-

-
- IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE/TOPLLOTNE ENERGIJE IZ HIDROGEOTERMALNIH IZVORA U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U SOLARNIM ELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA SOLARNIH GREJNIH SISTEMA U REPUBLICI SRBIJI

Svi vodiči, izuzev jednog, su dvojezični i izrađeni u dve verzije. U šest detaljnih vodiča opisane su celokupne složene procedure za izgradnju postrojenja i obavljanje delatnosti proizvodnje energije iz konkretnih obnovljivih izvora, uz upućivanje na odgovarajuće propise i navođenje nadležnih institucija. Detaljni vodiči namenjeni su, pre svega, investitorima i stručnjacima koji rade na razvoju projekata, ali i zaposlenima u različitim nadležnim institucijama, s obzirom na međusektorski karakter procedura. U pet sažetih vodiča ova složena problematika prikazana je manje detaljno i na slikovit način, čime se tema približava i širem krugu zainteresovanih strana.

Cilj izrade vodiča je da se ohrabre i pomognu investitori da ulažu u obnovljive izvore energije u Srbiji, ali i da se, kroz detaljno sagledavanje složenih zakonskih procedura, uoč njihovi nedostaci, kao i da se podstaknu nadležni da kroz zakonodavne i institucionalne aktivnosti ove procedure pojednostave i unaprede. Nadamo se da će ovi vodiči pokrenuti konstruktivni dijalog mnogobrojnih zainteresovanih strana i time doprineti boljoj informisanosti i međusobnom razumevanju, što, u krajnjoj liniji, treba da rezultira povoljnim okruženjem za investicije u sektoru obnovljivih izvora energije.

1. UVOD¹

1.1. Pojam elektrane koja koristi energiju sunca

Obnovljivi izvori energije su izvori energije koji se nalaze u prirodi i obnavljaju se u celosti ili delimično, posebno energija vodotokova, vetra, neakumulirana sunčeva energija, biomasa, biomasa životinjskog porekla, geotermalna energija, biogoriva, biogas, sintetički gas, deponijski gas, gas iz postrojenja za tretman komunalnih voda i otpadnih voda iz prehrambene i drvno-prerađivačke industrije koje ne sadrže opasne materije.² Eksploatacija ovih izvora doprinosi efikasnijem korišćenju sopstvenih potencijala u proizvodnji energije, smanjenju emisije gasova staklene bašte, smanjenju uvoza fosilnih goriva, razvoju lokalne industrije i otvaranju novih radnih mesta.

Elektrane koje koriste sunčevu energiju (u daljem tekstu: elektrane ili solarne elektrane) su energetske objekti za obavljanje energetske delatnosti proizvodnje električne energije iz potencijala sunčevog zračenja.

Elektrana radi na principu fotonaponskog efekta, pri čemu se pod uticajem sunčevog zračenja u solarnim ćelijama generiše jednosmerni napon i struja. Pomoću invertora, jednosmerni napon i struja se pretvaraju u naizmenične veličine i kao takve plasiraju u elektroenergetsku mrežu.

Elektrane koje u procesu proizvodnje električne energije u pojedinačnom proizvodnom objektu koriste neakumuliranu sunčevu energiju, ukoliko ispune određene uslove, mogu steći status povlašćenog proizvođača električne energije³.

Prosečno sunčevo zračenje u Srbiji je nešto veće od evropskog proseka, ali i pored toga korišćenje sunčeve energije za proizvodnju električne energije daleko zaostaje za zemljama Evropske unije. Stvaranje uslova za razvoj i funkcionalnost održivog tržišta fotonaponskih sistema može biti od velikog značaja za ekonomiju i očuvanje prirodne sredine u Srbiji.

Energija zračenja Sunca koja dolazi do zemljine površine, dakle potencijalno iskoristivo zračenje Sunca, iznosi oko 1.9×10^8 TWh (190 miliona teravat časova) godišnje. Ta energija je oko 170 puta veća od energije ukupnih rezervi uglja u svetu i kada se uporedi sa energetske potrebama čovečanstva, koje iznose 1.3×10^5 TWh (130 hiljada teravat časova) godišnje, dobija se podatak da je sunčeva energija koja stiže na površinu Zemlje u toku samo 6 časova dovoljna da zadovolji sve svetske potrebe na godišnjem nivou. Da bi se dobio bolji uvid u ove veličine prosečno domaćinstvo u nekim od najrazvijenijih zemalja sveta troši godišnje oko 10,000 kWh električne energije i bilo bi potrebno oko 100 000 godina da se potroši 1 TWh.

Oko 37% svetske energetske potražnje zadovoljava se proizvodnjom električne energije koja je u toku 2008. godine iznosila 17 000 TWh. Ako bi se ova energija generisala sistemima koji energiju sunčevog zračenja pretvaraju u električnu, skromne godišnje izlazne snage od 100 kWh po kvadratnom metru, neophodna bi bila površina od 420×420 km² za apsorpciju sunčeve energije. Veliki deo ove apsorpcione površine mogao bi se smestiti na krovovima i zidovima zgrada, te ne bi zahtevao dodatne površine na tlu.

Površina zemjišta-tla neophodna za instalaciju fotonaponskih panela zavisi od više faktora: pri-

¹ Potrebno je ukazati da se ovaj Vodič odnosi na elektrane koje koriste sunčevu energiju u opštem smislu i da su u njemu opisane procedure pred nadležnim organima i institucijama, ali da pojedini elementi ovih procedura, kao i sprovođenje pojedinih procedura zavisi od veličine objekta, mesta na kome se gradi objekat, konkretne tehnologije za proizvodnju energije i drugih karakteristika samog objekta.

² Član 2. tačka 1) Uredbe o uslovima i postupku za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije. Zakonom o energetici (član 2. tačka 17) je utvrđeno da je energija iz obnovljivih izvora energija proizvedena iz nefosilnih obnovljivih izvora kao što su: vodotokovi, biomasa, vetar, sunce, biogas, deponijski gas, gas iz pogona za prerađivanje kanalizacionih voda i izvori geotermalne energije.

³ Više o povlašćenim proizvođačima u poglavlju 5. ovog teksta.

menjenog tehničkog rešenja, geografske lokacije, snage i efikasnosti fotonaponskih modula, nagiba terena, kao i načina montaže, odnosno da li je panel fiksiran ili postoji sistem za praćenje sunca, itd.

Grubo se računa da je za 1MW instalisane snage potrebno oko 1,7-2 ha zemlje. Znači, koeficijent je 1:2, treba reći da je koeficijent 1:3 takođe održiv u praksi, odnosno za 1 MW instalisane snage potrebno je 3 ha zemlje.

Praksa je takođe pokazala da je neophodna površina tla za oko 50% veća od površine upotrebljenih panela. U narednoj tabeli date su orijentacione površine zemljišta potrebne za instalaciju fotonaponskih panela, u funkciji instalisane snage elektrane.

Instalisana snaga elektrane MW	Površina zemljišta m ² /ha Koeficijent 1:2	Površina zemljišta m ² /ha Koeficijent 1:3
0.1	2.000/0.2	3.000/0.3
1	20.000/2	30.000/3
5	100.000/10	150.000/15
50	1.000.000/100	1.500.000/150

Savremenim panelima energija sunčevog zračenja dovoljna je da proizvede prosečno 1,700 kWh električne energije godišnje po kvadratnom metru tla, a što je zračenje na nekoj lokaciji veće, veća je i generisana energija. Tropski regioni su u ovom pogledu povoljniji od ostalih regiona sa umerenijom klimom. Srednja godišnja ozračenost u Evropi iznosi oko 1,000 kWh po kvadratnom metru dok, poređenja radi, ona iznosi 1,800 kWh na Bliskom istoku.

Potencijal sunčeve energije predstavlja 15% od ukupno iskoristivog potencijala obnovljivih izvora energije u Srbiji. Energetski potencijal sunčevog zračenja je za oko 30% viši u Srbiji nego u Srednjoj Evropi. Prosečna dnevna energija globalnog zračenja za ravnu površinu u toku zimskog perioda kreće se između 1,1 kWh/m² na severu i 1.7 kWh/m² na jugu, a u toku letnjeg perioda između 5,4 kWh/m² na severu i 6.9 kWh/m² na jugu Srbije. Poređenja, prosečna vrednost globalne godišnje ozračenosti za teritoriju Nemačke iznosi oko 1000 kWh/m², dok je za Srbiju ta vrednost oko 1400 kWh/m².

Godišnji odnos stvarne ozračenosti i ukupne moguće ozračenosti u Srbiji je približno 50%. Svi ovi podaci jasno pokazuju da Srbija raspolaže resursima energije sunčevog zračenja znatno iznad evropskog proseka uz izuzetno povoljan sezonski raspored.

1.2. Izvori prava⁴

Izgradnja elektrane i obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije u ovakvim elektranama je regulisana brojnim propisima Republike Srbije.

Izvori prava Republike Srbije mogu se podeliti na dve osnovne grupe propisa, koje će se razmotriti u daljim odeljcima ovog teksta.

Prvu grupu propisa čine propisi kojima se uređuje oblast izgradnje konkretnog energetskog objekta i način dobijanja građevinske dozvole za ovakav objekat, kao i način utvrđivanja podobnosti objekta za upotrebu i pribavljanje upotrebne dozvole samog objekta. Poseban značaj u ovoj grupi propisa imaju propisi kojima se uređuje pravni status voda i zaštite životne sredine.

⁴ Izvori prava navedeni u ovom tekstu su bili važeći na dan 2. februara 2013. godine. Vidi više u Prilogu ovog teksta.

U grupu propisa kojima je uređena oblast planiranja i izgradnje objekata spadaju: Zakon o planiranju i izgradnji, Zakon o Prostornom planu Republike Srbije, podzakonska akta ovih zakona i drugi.

Prostorni planovi (regionalni prostorni planovi, prostorni planovi jedinice lokalne samouprave i prostorni planovi područja posebne namene) i urbanistički planovi (generalni urbanistički plan, plan generalne regulacije, plan detaljne regulacije) su planski dokumenti. Propisima kojima je uređena oblast izgradnje propisan je postupak dobijanja lokacijske dozvole, građevinske dozvole i upotrebne dozvole, a planskim dokumentima su definisani ciljevi prostornog planiranja i razvoja, odnosno prostornog uređenja, odnosno da li je planirano da se u određenom vremenskom periodu izgradi određeni objekat na određenom mestu u Republici Srbiji. Neophodan element za dobijanje navedenih dozvola je pribavljanje tehničkih uslova za priključenje na elektroenergetsku mrežu. Vodna akta (vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola) su obavezan element za izdavanje dozvola za gradnju ovih elektrana, ukoliko se elektrana gradi na način da svojim položajem ili na bilo koji drugi način vrši uticaj na režim.⁵

U grupu propisa kojima je uređen pravni status voda i oblast zaštite životne sredine spadaju: Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o vodama, Zakon o šumama, Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu, Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađenja, Zakon o zaštiti vazduha, podzakonski propisi doneti na osnovu ovih zakona, kao i drugi propisi kojima se uređuje zaštita životne sredine, kao i zaštita i korišćenje prirodnih dobara.

Drugu grupu propisa čine propisi koji se odnose na sticanja prava na obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije. U grupu propisa kojima je uređena oblast energetike spadaju: Zakon o energetici, prateći propisi ovog zakona, Strategija razvoja energetike Republike Srbije i Program ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije i drugi gore navedeni propisi koji se odnose na energetske delatnosti, objekte i sl. Do donošenja Novog Zakona o energetici (donetog 2011. godine) proizvodnja električne energije bila je energetska delatnost od opšteg interesa. Stupanjem na snagu ovog zakona, navedena delatnost nije više delatnost od opšteg interesa. Posledica ovoga je činjenica da je sticanje prava na obavljanje delatnosti postalo jednostavnije i da se svodi na sticanje prava na obavljanje energetske delatnosti - pribavljanje licence za obavljanje energetske delatnosti.

Postupci koji se odnose na dobijanje raznih dozvola koje izdaju državni (upravni) organi i drugi postupci neophodni za dobijanje prateće dokumentacije su upravni postupci, a rokovi za dobijanje ovih akata su utvrđeni samim merodavnim propisom kojim je regulisan postupak dobijanja konkretnog upravnog akta. U slučaju da ovi rokovi nisu utvrđeni konkretnim propisima, na rok za izdavanje konkretnog upravnog akta se primenjuje Zakon o opštem upravnom postupku.⁶

⁵ Vodna akta se izdaju u postupku predviđenom Zakonom o vodama i propisima donetim na osnovu ovog zakona

⁶ Članom 208. Zakona o opštem upravnom postupku utvrđeno je da je rok za izdavanje rešenja nadležnog upravnog organa 30 dana, ako nije potrebno sprovesti poseban ispitni postupak, odnosno najkasnije 60 dana od dana predaje urednog zahteva. Opšti rok za žalbu je 15 dana od dana prijema prvostepenog akta, ako zakonom nije drugačije utvrđeno. Članom 236. Zakona o opštem upravnom postupku utvrđeno je da u slučaju da upravni organ ne izda upravni akt za čije izdavanje je podnet zahtev, po isteku roka za donošenje rešenja, stranka ima pravo da podnese žalbu zato što prvostepeni zahtev nije rešen.

2. IZGRADNJA ELEKTRANE

2.1. Postupak izgradnje elektrane

Da bi se u Republici Srbiji izgradio i koristio bilo koji objekat neophodno je da se ispune sledeći uslovi: 1) pribavljanje energetske dozvole; 2) pribavljanje lokacijske dozvole; 3) pribavljanje građevinske dozvole; 4) građenje objekta i 5) tehnički pregled objekta i pribavljanje upotrebne dozvole.

Građenje objekata u Republici Srbiji, formalno, započinje dobijanjem građevinske dozvole, a vrši se na osnovu građevinske dozvole i tehničke dokumentacije, pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o planiranju i izgradnji.

Pravilnikom kojim se uređuje postupak i uslovi izdavanja energetske dozvole utvrđeno je da je jedan od uslova da bi se izdala energetska dozvola pribavljanje Informacije o lokaciji ili lokacijska dozvola. Iz navedenog proizilazi da se postupak pribavljanja energetske dozvole može sprovesti pre ili posle pribavljanja lokacijske dozvole.

U postupku pribavljanja građevinske dozvole, za solarne elektrane ne postoji potreba izrade Studije o proceni uticaja na životnu sredinu, osim ako se objekat gradi u zaštićenom prirodnom dobru i zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra, kao i u drugim područjima posebne namene, kada se može tražiti Studija o proceni uticaja na životnu sredinu.

Potrebno je ukazati, da na zaštićenim područjima postoji prioriteta zabrana izgradnje objekata za proizvodnju energije, shodno Zakonu o zaštiti prirode i Uredbi o režimima zaštite, u zavisnosti od stepena režima zaštite: 1) na područjima režima zaštite I i II stepena ne mogu se graditi elektrane; 2) na područjima režima zaštite III stepena – mogu se graditi solarne elektrane kapaciteta ukupno 100 kW.

2.1.1. Izbor lokacije, uvid u važeće planske dokumente i informacija o lokaciji

Prvi korak potencijalnog investitora, odnosno lica za čije potrebe se gradi objekat i na čije ime će da glasi građevinska dozvola za izgradnju elektrane je, svakako, izbor lokacije.

Drugi korak investitora je provera da li je u važećim planskim dokumentima⁷ na izabranoj lokaciji predviđena izgradnja energetskog objekta.

U jedinici lokalne samouprave, na čijoj teritoriji se nalazi izabrana lokacija, može se dobiti na uvid važeći planski dokument u kome se može proveriti da li je na toj lokaciji predviđena izgradnja energetskih objekata. Za željenu lokaciju se zatim podnosi zahtev za dobijanje informacije o lokaciji, a u cilju dobijanja podataka o mogućnostima i ograničenjima gradnje na razmatranoj katastarskoj parceli u skladu sa važećim planskim dokumentom.

Zahtev za izdavanje Informacije o lokaciji, podnosi se organu nadležnom za izdavanje lokacijske dozvole. Uz zahtev za izdavanje informacije o lokaciji podnosi se kopija plana parcele/parcele, a koja se prethodno traži u nadležnoj službi za katastar nepokretnosti na teritoriji opštine. Preporuka je da se uporedo sa zahtevom za izdavanje kopije plana, službi za katastar nepokretnosti podnese i zahtev za izdavanje i prepisa lista nepokretnosti za predmetne katastarske parcele, kako bi se utvrdio vlasnik zemljišta.

⁷ Zakonom o planiranju i izgradnji je uređena situacija u slučaju da ne postoji važeći planski dokument. Potrebno je takođe ukazati da se prilikom izrade planskih dokumenata vrši Strateška procena uticaja na životnu sredinu.

Informacija o lokaciji pored naziva podnosioca zahteva, broja katastarske parcele i mesta na kom se nalazi sadrži⁸ i podatke o: 1) planskom dokumentu na osnovu koga se izdaje; 2) zoni u kojoj se nalazi; 3) nameni zemljišta; 4) regulacionim i građevinskim linijama; 5) pravilima građenja; 6) uslovima priključenja na infrastrukturu; 7) potrebi izrade detaljnog urbanističkog plana ili urbanističkog projekta⁹; 8) katastarskoj parceli, odnosno o tome da li katastarska parcela ispunjava uslove za građevinsku parcelu sa uputstvom o potrebnom postupku za formiranje građevinske parcele; 9) inženjersko geološkim uslovima; 10) posebnim uslovima za izdavanje Lokacijske dozvole (spisak uslova). Informacija o lokaciji omogućava licu, na čije ime je izdata, da prikupi sve posebne uslove (uslovi zaštite spomenika kulture, uslovi očuvanja životne sredine, itd.) i tehničke uslove (mesto i način tehničkih priključaka objekta na infrastrukturne vodove, kao i njihovih kapaciteta) pre izdavanja lokacijske dozvole.

Informaciju o lokaciji izdaje organ nadležan za izdavanje lokacijske dozvole, u roku od osam dana od dana podnošenja zahteva, uz naknadu stvarnih troškova izdavanja te informacije.

2.1.2. Energetska dozvola¹⁰

Energetska dozvola se podnosi uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole.¹¹ Energetska dozvola je jedan od uslova za izdavanje građevinske dozvole.

Za dobijanje energetske dozvole neophodno je da budu ispunjeni kriterijumi za izgradnju proizvodnih energetske objekata predviđeni Zakonom o energetici i Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole.¹² Energetska dozvola izdaje se za izgradnju elektrane snage 1 MW i više. Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo nadležno za energetiku.

Dokaz o pravu svojine, odnosno pravu zakupa zemljišta na kome se planira izgradnja energetskog objekta nije uslov za izdavanje energetske dozvole.

Za elektrane snage do 1 MW, ne pribavlja se energetska dozvola, što znači da se za ove objekte izdaje građevinska dozvola, bez sprovođenja postupka izdavanja energetske dozvole.

⁸ Pravilnik o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole.

⁹ Urbanistički projekat se izrađuje za formiranu građevinsku parcelu na overenom katastarsko-prostornom planu. Urbanistički projekat se izrađuje kada je to predviđeno planskim dokumentom ili drugim odgovarajućim aktom jedinice lokalne samouprave, za jednu ili više katastarskih parcela na overenom katastarsko-topografskom planu i sadrži: 1) situaciono rešenje, kompozicioni plan i parterno, odnosno pejzažno rešenje; 2) idejna urbanistička i arhitektonska rešenja objekata; 3) prikaz postojeće saobraćajne i komunalne infrastrukture sa predlozima priključaka na spoljnu mrežu; 4) opis, tehnički opis i objašnjenje rešenja iz urbanističkog projekta. Urbanistički projekat može da izrađuje pravno lice ili preduzetnik upisan u registar za izradu tehničke dokumentacije, a izradom projekta rukovodi odgovorni licencirani urbanista arhitektonske struke. Nadležni organ jedinice lokalne samouprave organizuje javnu prezentaciju u trajanju od sedam dana, a zatim u roku od tri dana urbanistički projekat dostavlja Komisiji za planove, koja je dužna da u roku od 30 dana izvrši proveru usklađenosti projekta sa prostornim dokumentom i Zakonom o planiranju i izgradnji. Nadležni organ jedinice lokalne samouprave izdaje potvrdu da je urbanistički projekat izrađen u skladu sa urbanističkim planom, prostornim planom jedinice lokalne samouprave, odnosno prostornim planom posebne namene i Zakonom o planiranju i izgradnji.

¹⁰ Pored energetske dozvole Zakonom o energetici je predviđena procedura sprovođenja javnog tendera. Ova procedura se sprovodi u slučaju da ne postoji zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju budućeg objekta i ne može se obezbediti planirana dinamika izgradnje energetske objekata, a postoji neophodnost za ostvarivanje sigurnosti snabdevanja energijom. O sprovođenju javnog tendera odlučuje Vlada.

¹¹ U prethodnom Zakonu o energetici bilo je izričito propisano da je se energetska dozvola izdaje u skladu sa Strategijom razvoja energetike Republike Srbije i sa Programom ostvarivanja ove strategije.

¹² Kriterijumi za izgradnju proizvodnih energetske objekata u Novom Zakonu o energetici su nešto širi nego oni propisani Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole. Zakon propisuje da su kriterijumi sledeći: 1) nenarušavanje pouzdanog i sigurnog rada energetskog sistema; 2) određenost lokacije i načina korišćenja zemljišta; 3) energetski efikasan rad; 4) uslovi korišćenja primarnih izvora energije; 5) zaštita na radu i bezbednost ljudi i imovine; 6) zaštita životne sredine; 7) finansijska sposobnost podnosioca zahteva da realizuje izgradnju objekta; 8) doprinos kapaciteta za proizvodnju električne energije u ostvarivanju ukupnog udela energije iz obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije u skladu sa Nacionalnim akcionim planom; 9) doprinos kapaciteta smanjenju emisija.

Zahtev za izdavanje energetske dozvole, shodno Zakonu o energetici, sadrži podatke o: 1) podnosiocu zahteva; 2) energetskom objektu; 3) vrednosti investicije; 4) načinu obezbeđenja finansijskih sredstava; 5) predviđenom eksploatacionom veku objekta, kao i načinu sanacije lokacije po završetku eksploatacionog veka objekta; 6) usklađenost sa odgovarajućim planskim dokumentima u skladu sa zakonom kojim se uređuju uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata; 7) roku završetka gradnje energetskog objekta.

Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole (uključujući i izmene od 2011. godine) je uređen Obrazac zahteva za izdavanje energetske dozvole posebno za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije. U zavisnosti od snage elektrane podnosi se zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije i to: za nazivne snage od 1 MW do 10 MW – Obrazac O-1, odnosno za nazivne snage preko 10 MW – obrazac O-2.

U obrascu Zahteva za izdavanje energetske dozvole za izgradnju elektrane potrebno je navesti sledeće podatke: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva (naziv, adresa, država, matični broj podnosioca, poreski identifikacioni broj, pravno organizacioni oblik, podaci o poslovanstvu, podaci o registraciji, ime kontakt osobe); 2) osnovne podatke o objektu (naziv objekta, lokaciju zemljišta, tehničke podatke o energetskom objektu, učešće energetskog objekta kod sistemskih usluga, osnovno i rezervno gorivo); 3) vrednost investicije (iznos planiranih finansijskih sredstava i način njihovog obezbeđenja); 4) finansijsko stanje podnosioca zahteva (odgovarajuću izjavu banke da je spremna da prati podnosioca zahteva odnosno investitora u finansiranju izgradnje energetskog objekta i dokaz o odgovarajućem bonitetu podnosioca); 5) predviđeni ekonomski i životni vek objekta kao i način sanacije lokacije po okončanju životnog veka objekta (uklanjanje, demontaža objekta); 6) usklađenost sa prostornim planovima i konceptom razvoja energetike (informacija o lokaciji ili lokacijska dozvola mišljenje operatora prenosnog ili distributivnog sistema za električnu energiju o uslovima i mogućnostima priključenja na sisteme; 7) Prethodna studija opravdanosti sa generalnim projektom ili studija opravdanosti sa idejnim projektom. U slučaju da se energetski objekt gradi po delovima koji predstavljaju tehničko-tehnološku celinu, zahtev sadrži podatke o planiranim fazama građenja i konačnom roku završetka radova.

Obrasci zahteva za izdavanje energetske dozvole za izgradnju elektrane od 1 do 10 MW i elektrane nazivne snage preko 10 MW su skoro identični, samo što je obrazac koji se odnosi na izdavanje energetske dozvole za izgradnju elektrane nazivne snage preko 10 MW razvijeniji u pogledu davanja osnovnih podataka o objektu i definisanja učešća energetskog objekta kod sistemskih usluga. Kod ovog objekta je podnosilac zahteva obavezan da predloži eventualne mogućnosti učešća u sistemskim uslugama u pogledu regulacije aktivne snage, u pogledu regulacije reaktivne snage i mogućnost učešća u primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj regulaciji.

Uz zahtev za izdavanje energetske dozvole, investitor podnosi: 1) izvod iz registra privrednih subjekata, osim ako je podnosilac zahteva fizičko lice; 2) informaciju o lokaciji ili lokacijsku dozvolu; 3) odgovarajuću izjavu banke da je spremna da prati podnosioca zahteva odnosno inves-

titora u finansiranju izgradnje energetskog objekta, sa navođenjem naziva i vrste energetskog objekta na koji se izjava odnosi, lokacije energetskog objekta, maksimalne snage objekta (u slučajevima kada se podnosi zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije) i iznosa investicije za izgradnju energetskog objekta; 4) mišljenje operatora prenosnog, transportnog ili distributivnog sistema o uslovima i mogućnostima priključivanja novog energetskog objekta na sisteme.¹³

Energetska dozvola se izdaje u roku od trideset dana od dana podnošenja zahteva. Na rešenje o izdavanju energetske dozvole nezadovoljna stranka može podneti žalbu u roku od petnaest dana od dana prijema rešenja.

Energetska dozvola se izdaje na period od tri godine i može se produžiti na zahtev imaoaca najduže još jednu godinu

Energetska dozvola nije prenosiva.

Za energetske objekte koji se grade na osnovu dodeljene koncesije za izgradnju energetskog objekta nije potrebno pribavljanje energetske dozvole u smislu Zakona o energetici.

2.1.3. Uslovi za priključenje

Pre izdavanja lokacijske dozvole potrebno je pribaviti i uslove za priključenje na elektroenergetsku mrežu. Ako investitor sam ne pribavi ove uslove, nadležni organ za izdavanje lokacijske dozvole ih pre izdavanja lokacijske dozvole pribavlja po službenoj dužnosti.

U postupku izrade urbanističkog planskog akta, lokacijske dozvole, odnosno glavnog projekta za izgradnju objekta, na zahtev investitora ili nadležnog organa, energetski subjekt na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača energije, izdaje uslove za priključenje objekta proizvođača na elektroenergetsku mrežu. Uslovima za priključenje se definiše mogućnost priključenja objekta proizvođača na elektroenergetsku mrežu, odnosno definišu se elektroenergetski i tehnički uslovi potrebni za izradu glavnog projekta za izgradnju objekta.

Postupak počinje kada se podnese zahtev za izdavanje uslova za priključenje.

Uz zahtev se prilaže: 1) dokaz o uplati troškova za izdavanje traženih uslova za priključenje prema cenovniku; 2) druga dokumentacija koja je određena obrascem zahteva, od strane energetskog subjekta, za izdavanje uslova za priključenje.

Tehničkim izveštajem se, na osnovu izvršene analize, utvrđuje da li postoje elektroenergetski i tehnički uslovi za priključenje objekta prema podnetom zahtevu.

Na osnovu tehničkog izveštaja energetski subjekt, na čiji se sistem priključuje objekat proizvođača, investitoru izgradnje objekta, odnosno nadležnom organu, izdaje akt o uslovima za priključenje. Kroz uslove za priključenje je definisan njihov rok važnosti. Na akt o uslovima za priključenje ne može se uložiti žalba (akt o uslovima za priključenje ne sadrži obrazloženje i uputstvo o pravnom sredstvu). Akt o uslovima za priključenje se izdaje u roku propisanom zakonom¹⁴.

¹³ Zakonom o energetici, Uredbom o uslovima isporuke električne energije, Pravilima o radu distributivnog sistema, Pravilima o radu prenosnog sistema utvrđena je procedura za priključenje objekata proizvođača na elektroenergetsku mrežu. Niti uredbom, niti Pravilima, ali niti drugim propisom nije regulisan postupak davanja mišljenja energetskog subjekta za prenos, odnosno distribuciju električne energije u postupku izdavanja energetske dozvole. Obzirom na navedenu činjenicu, ovaj postupak nema posebnu formu, ali privredni subjekt čiji objekat treba da se priključi na elektroenergetsku mrežu treba u pripremi zahteva za ovo mišljenje da dostavi što više dokumenata koji su neophodni za priključenje objekta na elektroenergetsku mrežu, ili ako nema ova dokumenta barem što više podataka koji bi navedena dokumenta trebala da sadrže. Zahtev za priključenje na elektroenergetsku mrežu obrađen je u tački 5. ovog rada.

¹⁴ Rok za izdavanje uslova za priključenje je 30 dana, više o ovome u fusnoti br. 14. ovog teksta.

2.1.4. Lokacijska dozvola¹⁵

Zakonom o planiranju i izgradnji propisano je da je lokacijska dozvola dokument koji sadrži sve uslove i podatke potrebne za izradu tehničke dokumentacije (idejnog i glavnog projekta), a u skladu sa važećim planskim dokumentom. Lokacijska dozvola se prilaže uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole, te je time i uslov za idavanje građevinske dozvole. Lokacijske dozvole za izgradnju solarnih elektrana za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije izdaje ministarstvo nadležno za poslove građenja, odnosno autonomna pokrajina.

2.1.4.1. Postupak izdavanja lokacijske dozvole

Dokumentacija neophodna za dobijanje lokacijske dozvole za izgradnju elektrane je utvrđena Zakonom o planiranju i izgradnji i Pravilnikom o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole. Kao obavezan prilog Zahtevu za dobijanje lokacijske dozvole podnosi se: 1) kopija plana parcele (ne starija od šest meseci); 2) izvod iz katastra podzemnih instalacija; 3) dokaz o pravu svojine, odnosno zakupa na građevinskom zemljištu¹⁶.

Zahtev za dobijanje lokacijske dozvole, pored navedenog obavezno treba da sadrži i podatke o objektu koji će se graditi, a naročito o planiranoj dispoziciji, vrsti i nameni objekta, tehničkim karakteristikama i slično.¹⁷

Zakonom o planiranju i izgradnji je utvrđeno da se pre podnošenja zahteva za izdavanje lokacijske dozvole formira građevinska parcela. (*Vidjeti više u poglavlju 2.1.4.2. ovog Vodiča.*)

Ako organ nadležan za izdavanje lokacijske dozvole utvrdi da uz zahtev za izdavanje lokacijske dozvole nije podneta odgovarajuća dokumentacija obaveštava o tome podnosioca zahteva u roku od osam dana. U slučaju da planski dokument ne sadrži sve uslove i podatke za izradu tehničke dokumentacije, nadležni organ ih pribavlja po službenoj dužnosti, o trošku investitora. Organi, odnosno organizacije ovlašćeni za izdavanje tih uslova i podataka dužni su da po zahtevu nadležnog organa postupe u roku od 30 dana.

Nadležni organ je dužan da u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahteva, odnosno pribavljanja uslova i podataka, koje pribavlja po službenoj dužnosti, izda lokacijsku dozvolu.

Lokacijska dozvola sadrži naročito¹⁸: 1) ime i prezime investitora sa JMBG, odnosno poslovno ime ili naziv investitora sa sedištem i PIB; 2) broj i površinu katastarske parcele; 3) podatke o postojećim objektima na parceli koje je potrebno ukloniti; 4) definisan pristup javnoj saobraćajnoj površini; 5) namenu objekta; 6) građevinske linije; 7) pravila građenja; 8) uslove za priključenje na saobraćajnu komunalnu i drugu infrastrukturu; 9) moguće i obavezujuće faze u realizaciji projekta; 10) popis obaveznih delova glavnog projekta; 11) naziv planskog dokumenta na osnovu koga se izdaje; 12) konstataciju da pravnosnažna lokacijska dozvola jeste osnov za izradu idejnog i glavnog projekta ako se radi o objektu iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji, odnosno glavnog projekta; 13) obavezu odgovornog projektanta da projekat uradi u skladu sa pravilima građenja i uslovima lokacijske dozvole; 14) konstataciju da izdata lo-

¹⁵ U vezi sa pribavljanjem dokumentacije neophodne za izdavanje lokacijske dozvole za elektrane postoje slučajevi preklapanja potrebne dokumentacije (o pravu na korišćenje zemljišta, tehnička dokumentacija,...) za izdavanje pojedinih akata.

¹⁶ Ovaj dokaz za izdavanje lokacijske dozvole je potpuno isti kao i za izdavanje građevinske dozvole. Kao dokaz o pravu svojine, odnosno zakupa na građevinskom zemljištu za izgradnju ili izvođenje radova na građevinskom zemljištu ili objektu koji je u vlasništvu više lica – prilaže se i overena saglasnost tih lica.

¹⁷ Praksa je da se za dobijanje lokacijske dozvole uradi i priloži generalni projekat (idejno rešenje) koji sadrži: tehnički opis lokacije, arhitekture, konstrukcije i fundiranja objekta, način grejanja i hlađenja objekta, opis tehničkog rešenja obezbeđenja iskopa temeljne jame, terena i susednih objekata i sl.

¹⁸ Pravilnik o sadržini Informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole.

kacijska dozvola prestaje da važi ako investitor u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti rešenja o lokacijskoj dozvoli ne podnese zahtev za izdavanje građevinske dozvole.

Protiv rešenja o lokacijskoj dozvoli koju izdaje ministarstvo nadležno za poslove građenja, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine može se tužbom pokrenuti upravni spor.

2.1.4.2. Formiranje građevinske parcele

Građevinska parcela jeste deo građevinskog zemljišta, sa pristupom javnoj saobraćajnoj površini, koja je izgrađena ili planom predviđena za izgradnju.

Za građenje, odnosno postavljanje infrastrukturnih, elektroenergetskih i elektronskih objekata ili uređaja, može se formirati građevinska parcela manje ili veće površine od površine predviđene planskim dokumentom za tu zonu, pod uslovom da postoji pristup objektu, odnosno uređajima, radi održavanja i otklanjanja kvarova ili havarije. U članu 10. Zakon o šumama uređena su pravila o promeni namene šumskog zemljišta, koja se primenjuje u slučaju da je lokacija za izgradnju objekta odabrana na šumskom zemljištu.

Za građenje elektrane, građevinska parcela predstavlja zemljišni pojas nepotpune eksproprijacije dela katastarskih parcela kroz koje se prostire objekat i pojedinačnih parcela na kojima se nalaze pripadajući nadzemni objekti.

Za izgradnju elektrana koje se graniče sa parcelama koje su u vodnom, poljoprivrednom ili šumskom zemljištu, građevinska parcela se formira unutar katastarske parcele na kojoj se gradi glavni nadzemni objekat/objekti, a kao dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima, uz zahtev za izdavanja lokacijske dozvole, dostavlja se dokaz o pravu svojine u skladu sa članom 135. Zakona o planiranju i izgradnji, odnosno drugi dokazi predviđeni ovim zakonom.

Ukoliko je potrebno, pre podnošenja zahteva za izdavanje lokacijske dozvole radi se Projekat parcelacije/preparcelacije, tj. formiranja građevinske parcele. Projekat preparcelacije podrazumeva projekat obrazovanja jedne ili više građevinskih parcela na većem broju katastarskih parcela, dok projekat parcelacije podrazumeva projekat obrazovanja većeg broja građevinskih parcela na jednoj katastarskoj parceli.

Projekat parcelacije, odnosno preparcelacije, izrađuje privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, a koje je upisano u odgovarajući registar. Izradom projekta parcelacije rukovodi odgovorni urbanista arhitektonske struke. Navedeni projekat obavezno sadrži i Projekat geodetskog obeležavanja.

Projekat parcelacije, odnosno preparcelacije se predaje organu nadležnom za poslove urbanizma jedinice lokalne samouprave na potvrdu. Ako je projekat u skladu sa važećim planskim dokumentom, nadležni organ potvrđuje projekat u roku od 10 dana, a ako nije o tome obaveštava podnosioca projekta. Prigovor na navedeno obaveštenje može se podneti opštinskom, odnosno gradskom veću u roku od 3 dana od dana dostavljanja.

Dalje se, organu nadležnom za poslove državnog premera i katastra (RGZ – Republički geodetski zavod), dostavlja Zahtev za provođenje parcelacije, odnosno preparcelacije.

Uz zahtev za sprovođenje preparcelacije/parcelacije se podnosi: 1) dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima za sve katastarske parcele i 2) projekat preparcelacije, odnosno parcelacije, potvrđen od strane organa nadležnog za poslove urbanizma, jedinice lokalne samouprave, a čiji sastavni deo je i Projekat geodetskog obeležavanja. Po ovom zahtevu, organ nadležan za po-

slove državnog premera i katastra, donosi rešenje o formiranju katastarske/ih parcele/a. Na ovo rešenje može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

Za građenje elektroenergetskih objekata, može se formirati građevinska parcela manje površine od površine predviđene planskim dokumentom, pod uslovom da postoji pristup objektu, odnosno uređajima, radi održavanja i otklanjanja kvarova ili havarije. Kao rešen pristup javnoj saobraćajnoj površini priznaje se i ugovor o pravu službenosti prolaza sa vlasnikom poslužnog dobra.

2.1.4.3. Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola¹⁹

Zakon o vodama razlikuje opšte i posebno korišćenje voda. Vodni uslovi izdaju se u postupku pripreme tehničke dokumentacije za izgradnju novih objekata koji mogu trajno ili privremeno uticati na promene u vodnom režimu, odnosno ugroziti ciljeve životne sredine. Pravo na posebno korišćenje voda, stiče se vodnom dozvolom.

Za izgradnju solarne elektrane nije potrebno pribavljanje vodnih akata, ukoliko se ne radi o radovima ili objektu, koji zbog svog položaja može da privremeno, povremeno ili trajno da prouzrokuje promene u vodno režimu ili na koje može uticati vodni režim.

Ovim zakonom se definišu sledeća vodna akta; 1) vodni uslovi, 2) vodna saglasnost 3) vodna dozvola 4) vodni nalog. Vodna akta za elektranu donosi nadležni organ jedinice lokalne samouprave.²⁰ Vodna akta se izdaju u roku od dva meseca od dana podnošenja zahteva

Protiv akta nadležnog organa lokalne samouprave može se izjaviti žalba u roku od 15 dana Ministarstvu nadležnom za vodoprivredu. Ukoliko se objekat nalazi na teritoriji autonomne pokrajine onda se žalba izjavljuje nadležnom organu autonomne pokrajine (Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu u Novom Sadu), a ukoliko se objekat nalazi na teritoriji grada Beograda, žalba se izjavljuje nadležnom organu grada Beograda (Uprava za vode).

Zakonom o vodama je propisano da je za postupak pripreme tehničke dokumentacije za izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih objekata i za izvođenje drugih radova koji mogu uticati na promene u vodnom režimu investitor dužan da pribavi vodne uslove (određuju se tehnički i drugi zahtevi koji moraju biti ispunjeni). Takođe je propisano da je za potrebe izrade tehničke dokumentacije potrebno pribaviti vodnu saglasnost kojom se utvrđuje da je tehnička dokumentacija za objekte i radove urađena u skladu sa vodnim uslovima. Vodnom dozvolom koja se dobija kada je objekat izgrađen (upotrebna dozvola ne može se izdati bez dobijene vodne dozvole), utvrđuju se način i uslovi za upotrebu i korišćenje voda i ispuštanje voda. U daljem tekstu će se detaljnije opisati postupci izdavanja navedenih akata.

Pre izdavanja vodnih uslova (a koji su element lokacijske dozvole, i neophodni su za izradu projektne dokumentacije - glavnog projekta) potrebno je pribaviti Mišljenje republičke organizacije nadležne za hidrometeorološke poslove (Republički hidrometeorološki zavod - RHMZ) i Mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća (JVP Srbijavode – za teritoriju Republike Srbije osim Autonomne pokrajine Vojvodine, JVP Vode Vojvodine – za teritoriju Autonomne pokrajine Vojvodine, odnosno JVP "Beogradvode" u Beogradu, za objekte i radove na teritoriji Grada Beograda).

Mišljenje Republičkog hidrometeorološkog zavoda se dobija na osnovu podnetog Zahteva.

¹⁹ Izdavanje vodnih uslova, vodne saglasnosti i vodne dozvole regulisano je Zakonom o vodama i Pravilnikom o sadržini i obrascu zahteva za izdavanje vodnih akata i sadržini mišljenja u postupku izdavanja vodnih akata.

²⁰ Član 117. Tačka 30) Zakon o vodama.

U prilogu zahteva je potrebno dostaviti²¹: 1) topografsku kartu područja (1:25000) sa označenim dispozicijama objekata, 2) tehnički opis i 3) u slučaju neizučenih slivova hidrološku studiju (obično rađenu na osnovu meteoroloških podataka, kao i hidroloških podataka sa susednih slivova).

Mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća dobija se po podnošenju Zahteva za dobijanje mišljenja.

Uz zahtev se prilaže²²: 1) kopija plana sa ucrtanim objektima, 2) izvod iz planskog akta - informacija o lokaciji, 3) tehnički opis rešenja (ukoliko postoji može se dostaviti Generalni projekat).

Po dobijanju Mišljenja RHMZ, Mišljenja javnog vodoprivrednog preduzeća i ostalih priloga definisanih propisima, na propisano obrascu O1 - podnosi se Zahtev za dobijanje vodnih uslova.

Zahtev za izdavanje vodnih uslova sadrži: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva; 2) osnovne podatke o objektu, odnosno radovima, planskim dokumentima (prostorni plan jedinice lokalne samouprave i urbanistički (generalni i regulacioni) i plan gazdovanja šumama); 3) mesto, datum, potpis i pečat podnosioca zahteva.

Za izdavanje vodnih uslova obavezno je mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća. Pored navedenog, uz Zahtev za izdavanje vodnih uslova potrebno je obavezno dostaviti: 1) kopiju plana parcele; 2) izvod iz lista nepokretnosti; 3) informaciju o lokaciji ili lokacijsku dozvolu izdatu u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje i izgradnja; 4) mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća; 5) mišljenje republičke organizacije nadležne za hidrometeorološke poslove; 6) mišljenje ministarstva nadležnog za poslove turizma za objekte i radove na teritoriji banjskog mesta; 7) tehnički opis objekta, odnosno radova; 8) grafičke priloge: generalnu situaciju, situaciju, osnove, profile i dr.; 9) ranije izdata vodna akta u slučaju izgradnje novog objekta u sastavu postojećeg ili njegove rekonstrukcije; 10) dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima; 11) prethodnu studiju opravdanosti sa generalnim projektom ili studiju opravdanosti sa idejnim projektom sa izveštajem revizije komisije o stručnoj kontroli.

Nadležni organ jedinice lokalne samouprave izdaje Rešenje o izdavanju vodnih uslova. Na osnovu ovog rešenja radi se Glavni projekat. Dobijeno Rešenje o izdavanju vodnih uslova je jedan od elemenata lokacijske dozvole.²³

Po dobijanju lokacijske dozvole ulazi se u izradu projektne dokumentacije – idejnog, odnosno glavnog projekta elektrane.

Da bi se ušlo u sledeću fazu – dobijanje građevinske dozvole, potrebno je, pored ostalog da se dobije Vodna saglasnost na navedenu projektну dokumentaciju. Vodnom saglasnošću se

²¹ Ne postoji propisano šta treba da se podnese uz zahtev za dobijanje Mišljenja od RHMZ - navedeno u tekstu je okvirna procena autora shodno razgovoru u navedenim organizacijama.

²² Ne postoji propisano šta treba da se podnese uz zahtev za dobijanje Mišljenje od javnih vodoprivrednih preduzeća – navedeno je okvirna procena autora, shodno razgovoru u navedenim organizacijama.

²³ Izuzetno, shodno članu 118. stav Zakona o vodama, nadležni organ za izdavanje vodnih uslova može zahtevati da podnosilac zahteva pribavi mišljenje Ministarstva nadležnog za životnu sredinu i/ili specijalizovane stručne naučne institucije (zavodi, instituti i drugo). Za objekte i radove na teritoriji banjskog mesta podnosilac zahteva je dužan da pribavi mišljenje ministarstva nadležnog za poslove turizma. Ne postoji posebno propisana procedura za dobijanje ovih mišljenja.

utvrđuje da je tehnička dokumentacija - Glavni projekat urađena u skladu sa vodnim uslovima. Zahtev za izdavanje vodne saglasnosti se podnosi na propisanom obrascu O3.

Zahtev za izdavanje vodne saglasnosti sadrži: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva; 2) osnovne podatke o objektu, odnosno o radovima i o planskim dokumentima (isti kao i za vodne uslove), kao i 3) mesto, datum, potpis i pečat podnosioca zahteva.

Zahtev za izdavanje vodne saglasnosti za elektrane i radove za koje su izdati vodni uslovi, sadrži: 1) rešenje o izdavanju vodnih uslova; 2) lokacijsku dozvolu izdatu u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje i izgradnja; 3) glavni projekat sa odgovarajućom licencom za odgovornog projektanta; 4) izvod iz glavnog projekta koji se odnosi na hidrotehnički deo i deo koji se odnosi na objekte koji utiču na vodni režim; 5) izveštaj o tehničkoj kontroli glavnog projekta sa odgovarajućom licencom za lice koje je izvršilo tehničku kontrolu tog projekta.

Vodna saglasnost prestaje da važi ako se u roku od dve godine od dana njenog dobijanja ne podnese nadležnom organu zahtev za izdavanje građevinske dozvole. Rešenje o utvrđivanju prestanka važenja vodne saglasnosti donosi organ koji je izdao vodnu saglasnost. Protiv ovog rešenja može se izjaviti žalba ministarstvu nadležnom za vodoprivredu u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

Kada je objekat izgrađen, a pre dobijanja upotrebne dozvole, potrebno je podneti zahtev za dobijanje Vodne dozvole. Vodna dozvola je potrebna za korišćenje voda i prirodnih i veštačkih vodotoka, jezera i podzemnih voda, za prečišćavanje i ispuštanje voda i drugih materija u prirodne i veštačke vodotoke, jezera, podzemne vode i javnu kanalizaciju, u slučaju povećanja ili smanjenja kapaciteta već postojećeg objekta – za povećanje količine zahvaćenih i ispuštenih voda, izmenjene prirode i kvaliteta ispuštenih voda, kao i za druge radove kojima se utiče na vodni režim. Ova dozvola se izdaje za period od najduže 15 godina, tako da najkasnije dva meseca pre isteka treba produžiti važnost, ukoliko postoji izdato Rešenje o vodnoj dozvoli. Pravo stečeno na osnovu vodoprivredne dozvole ne može se preneti na treće lice bez saglasnosti izdavaoca, a ovo pravo prestaje: istekom roka, odricanjem prava i ne konzumiranjem prava bez opravdanih razloga duže od 2 godine. Zahtev za izdavanje vodne dozvole se podnosi na propisanom obrascu O6.

Zahtev za izdavanje vodne dozvole sadrži: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva; 2) osnovne podatke (administrativni, hidrografski i geodetski podaci) o objektu, odnosno radovima, kao i mesto, datum, potpis i pečat podnosioca zahteva. Pored navedenih elemenata, ovaj zahtev za elektranu za koju su izdati vodni uslovi ili vodna dozvola, sadrži: 1) rešenje o izdavanju vodne saglasnosti ili vodne dozvole; 2) izveštaj javnog vodoprivrednog preduzeća o ispunjenosti uslova iz vodnih uslova i vodne saglasnosti za izdavanje vodne dozvole; 3) izveštaj komisije o izvršenom tehničkom pregledu objekta; 4) glavni projekat ili projekat izvedenog objekta; 5) izvod iz glavnog projekta ili projekta izvedenog objekta. Ukoliko je za elektranu izdata upotreban dozvola, a nije izdata vodna saglasnost, zahtev za izdavanje vodne dozvole sadrži i: 1) upotrebnu dozvolu; 2) izveštaj javnog vodoprivrednog preduzeća o spremnosti objekta za izdavanje vodne dozvole; 3) glavni projekat ili projekat izvedenog objekta; 4) izvod iz glavnog projekta ili projekta izvedenog objekta.

Uz navedene priloge, uz zahtev za izdavanje vodne dozvole, dostavlja se i zapisnik vodnog inspektora.

2.1.5. Procena uticaja na životnu sredinu²⁴

Procena uticaja na životnu sredinu je veoma značajan element u postupku izgradnje elektrane. U postupku pribavljanja energetske dozvole neophodno je izraditi analizu mogućih uticaja na životnu sredinu sa predlogom mera zaštite životne sredine.

Ukoliko nadležni organ utvrdi za potrebno, kao element za izdavanje građevinske dozvole neophodno je izraditi Studiju o proceni uticaja elektrane na životnu sredinu.²⁵

Procena uticaja elektrane na životnu sredinu sa predlogom mera zaštite životne sredine, vrši se prilikom izrade Studije o proceni uticaja elektrane na životnu sredinu. Solarne elektrane se ne nalaze izričito ni na jednoj listi, što znači da za ove objekte u načelu nije potrebna izrada Studije o proceni uticaja elektrane na životnu sredinu. U slučaju da se radi o solarnoj elektrane snage preko 50 MW obavezna je izrada Studije o proceni uticaja na životnu sredinu. Takođe u slučaju da se solarna elektrana gradi u zaštićenom prirodnom dobru i zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra, kao i u drugim područjima posebne namene, može se tražiti Studija o proceni uticaja na životnu sredinu.²⁶

Zahtev za odlučivanje o potrebi procene uticaja nadležnom organu. Nadležnost organa u postupku utvrđivanja potrebe izrade Studije o proceni uticaja je ista kao i kod utvrđivanja nadležnosti za izdavanje građevinske dozvole.²⁷

Zahtev o potrebi procene uticaja podnosi se na propisanom obrascu, u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu i Pravilnikom o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

Zahtev o potrebi procene uticaja treba da sadrži²⁸: 1) podatke o nosiocu projekta; 2) opis lokacije; 3) opis karakteristika projekta; 4) prikaz glavnih alternativa koje su razmatrane; 5) opis činilaca životne sredine koji mogu biti izloženi uticaju; 6) opis mogućih značajnih štetnih uticaja projekta na životnu sredinu; 7) opis mera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja i otklanjanja značajnih štetnih uticaja; 8) druge podatke i informacije na zahtev nadležnog organa. Uz ovaj zahtev potrebno je podneti sledeću dokumentaciju: 1) Informacija o lokaciji ili potvrđeni Urbanistički projekat (ne stariji od godinu dana); 2) idejno rešenje ili idejni projekat, odnosno izvod iz idejnog projekta; 3) grafički prikaz mikro i makro lokacije; 4) uslovi i saglasnosti drugih nadležnih organa i organizacija pribavljeni u skladu sa posebnim zakonom; 5) dokaz o uplati republičke administrativne takse; 6) druge dokaze na zahtev nadležnog organa.

24 Potrebno je napomenuti da je pored procene uticaja konkretnog objekta na životnu sredinu izvršena strateška procena uticaja na životnu sredinu, koja se vrši za za planove, programe, osnove i strategije (u daljem tekstu: planovi i programi) u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja ili korišćenja zemljišta, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, saobraćaja, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, telekomunikacija, turizma, očuvanja prirodnih staništa i divlje flore i faune, kojima se uspostavlja okvir za odobranje budućih razvojnih projekata određenih propisima kojima se uređuje procena uticaja na životnu sredinu. - član 5. stav 1. Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

25 Neophodan element za izdavanje građevinske dozvole za elektrane snage od 50 MW ili više je procena uticaja na životnu sredinu izrađena u jasno definisanom formatu – formatu Studije o proceni uticaja elektrane na životnu sredinu.

26 U praksi se pojavljuju slučajevi da kada investitor traži kredit od banke, banka zahteva izradu procene uticaja na životnu sredinu, iako ona nije tražena propisima.

27 Nadležni organ u postupku procene uticaja elektrane je ministarstvo nadležno za životnu sredinu, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ukoliko se elektrana nalazi na teritoriji autonomne pokrajine.

28 Obrazac Zahteva o potrebi procene uticaja projekta na životnu sredinu utvrđen je Pravilnikom o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

Nadležni organ o podnesenom zahtevu, a u roku od 10 dana, obaveštava zainteresovane organe i javnost. Zainteresovani moraju podneti svoje mišljenje u roku od 10 dana od dana prijema obaveštenja. Nadležni organ, u daljem roku od 10 dana odlučuje o zahtevu. Ako je odlučeno da je procena uticaja potrebna za razmatranu elektranu preko 1 MW, u istoj Odluci se može odrediti i obim i sadržaj studije o proceni uticaja. Ako se utvrdi da procena uticaja nije potrebna, nadležni organ u Odluci može utvrditi minimalne uslove zaštite životne sredine. Odluka se dostavlja nosiocu projekta, zainteresovanim organima i javnosti u roku od 3 dana od dana donošenja odluke.

Nosilac projekta i zainteresovana javnost mogu izjaviti žalbu, a nadležni drugostepeni organ²⁹ odluku donosi u roku od 30 dana od dana prijema žalbe.

Ako je doneta Odluka po zahtevu o proceni uticaja kojom je odlučeno da je procena uticaja potrebna i ukoliko u istoj Odluci nadležni organ nije odredio obim i sadržaj studije o proceni uticaja, nosilac projekta mora nadležnom organu podneti Zahtev za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja i to na propisanom obrascu.

Navedeni zahtev sadrži: 1) podatke o nosiocu projekta; 1a) opis lokacije; 2) opis projekta; 3) prikaz glavnih alternativa koje su razmatrane; 4) opis činilaca životne sredine koji mogu biti izloženi uticaju; 5) opis mogućih značajnih štetnih uticaja; 6) opis mera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja, i otklanjanja značajnih štetnih uticaja; 7) netehnički rezime podataka od 2) do 6); 8) podatke o mogućim teškoćama na koje je naišao nosilac projekta u prikupljanju podataka i dokumentacije; 9) druge podatke i informacije na zahtev nadležnog organa. Uz navedeni zahtev se mora priložiti sledeća dokumentacija: 1) izvod iz urbanističkog plana ili potvrđeni urbanistički projekat, odnosno akt o urbanističkim uslovima koji nije stariji od godinu dana; 2) idejni projekat, odnosno izvod iz idejnog projekta; 3) grafički prikaz makro i mikro lokacije; 4) uslovi i saglasnosti drugih nadležnih organa i organizacija pribavljenih u skladu sa posebnim zakonom; 5) dokaz o uplati republičke administrativne takse i 6) drugi dokazi na zahtev nadležnog organa.

Nadležni organ o podnesenom zahtevu, a u roku od 10 dana obaveštava zainteresovanu javnost. Zainteresovani moraju podneti svoje mišljenje u roku od 15 dana od dana prijema obaveštenja. Nadležni organ u roku od 10 dana donosi odluku o obimu i sadržaju studije o proceni uticaja. Odluka se dostavlja nosiocu projekta i zainteresovanoj javnosti u roku od 3 dana.

Nosilac projekta i zainteresovana javnost mogu izjaviti žalbu, a nadležni drugostepeni organ odluku donosi u roku od 30 dana od dana prijema žalbe.

Detaljnija procedura za izradu Studije o proceni uticaja solarne elektrane na životnu sredinu regulisana je Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu i podzakonskim aktima ovog zakona³⁰. Ovim zakonom je utvrđeno da je konkretna studija o proceni uticaja elektrane na životnu sredinu sastavni deo dokumentacije koja se prilaže uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole ili uz prijavu početka izvođenja projekta (izgradnja, izvođenje radova, promena tehnologije, promena delatnosti i druge aktivnosti).

Studija o proceni uticaja obavezno sadrži: 1) podatke o nosiocu projekta; 2) opis lokacije na kojoj se planira realizacija projekta; 3) opis projekta; 4) prikaz razma-

²⁹ Protiv odluka Minsistarstva nadležnog za životnu sredinu može se voditi upravni spor.

³⁰ Podzakonski akti Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu merodavni za ovo pitanje su Pravilnik o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu i Pravilnik o sadržini studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

tranih glavnih alternativa projekta; 5) prikaz stanja životne sredine na lokaciji i bližoj okolini (mikro i makro lokacija); 6) opis mogućih značajnih uticaja projekta na životnu sredinu; 7) procenu uticaja na životnu sredinu u slučaju udesa; 8) opis mera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja, i mogućeg otklanjanja svakog značajnijeg štetnog uticaja na životnu sredinu; 9) program praćenja uticaja na životnu sredinu; 10) netehnički kraći prikaz podataka navedenih od 2) do 9); 11) podaci o tehničkim nedostacima ili nepostojanju odgovarajućih stručnih znanja i veština ili nemogućnosti da se pribave odgovarajući podaci. Uz studiju se prilažu i pribavljeni uslovi i saglasnosti drugih nadležnih organa i organizacija. Studija sadrži i osnovne podatke o licima koja su učestvovala u izradi, o odgovornom licu, datumu izrade, potpis i pečat odgovornog lica, kao i pečat ovlašćene organizacije koja je izradila studiju, a registrovana je za izradu ovakve vrste dokumentacije u Agenciji za privredne registre.³¹

Najkasnije u roku od godinu dana od dana prijema konačne odluke o obimu i sadržaju studije o proceni uticaja, nosilac projekta je dužan da ponese Zahtev za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja. Uz zahtev se podnosi studija o proceni uticaja (tri primerka u papirnom i jedan u elektronskom obliku) i odluka nadležnog organa iz prethodne faze postupka.

Javni organ obezbeđuje javni uvid, prezentaciju i javnu raspravu o studiji, a o njihovom vremenu i mestu obaveštava zainteresovane u roku od 7 dana. Javna rasprava se može sprovesti najmanje 20 dana od dana obaveštavanja.

Nadležni organ u roku od 10 dana od dana prijema zahteva za dobijanje saglasnosti obrazuje Tehničku komisiju za ocenu studije o proceni uticaja i u roku od 3 dana posle njenog obrazovanja, komisiji se dostavlja studija na ocenu. Po završenom javnom uvidu, nadležni organ u roku od 3 dana dostavlja komisiji Izveštaj sa pregledom mišljenja zainteresovanih strana.

Na predlog Tehničke komisije, nadležni organ može zahtevati od nosioca projekta da u određenom roku izvrši izmene i dopune. Tehnička komisija dužna je da izveštaj sa ocenom Studije o proceni uticaja i predlogom odluke dostavi nadležnom organu u roku od 30 dana od dana prijema dokumentacije od nadležnog organa.

O odluci o davanju saglasnosti na ovu studiju ili o odbijanju zahteva za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja, nadležni organ je dužan da u roku od 10 dana od dana prijema Izveštaja od Tehničke komisije obavesti zainteresovane strane, posebno o: 1) sadržini odluke; 2) glavnim razlozima na kojima se odluka zasniva; 3) najvažnijim merama koje je nosilac projekta dužan da preduzima u cilju sprečavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih uticaja. Protiv navedene odluke (nezadovoljni) nosilac projekta i zainteresovana javnost mogu pokrenuti upravni spor.

Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu uređen je i postupak ažuriranja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu zbog proteka vremena. Potrebno je ukazati da je važnost Odluke o saglasnosti na Studiju o proceni uticaja dve godine, u kom roku nosilac projekta je dužan da otpočne sa izgradnjom elektrane. Po isteku ovog roka, nadležni organ, može doneti odluku o izradi nove Studije o proceni uticaja ili ažuriranju postojeće. Ova odluka se donosi na osnovu zahteva nosioca projekta. Ista odluka se donosi i u slučaju da nosilac projekta mora da odstupa od dokumentacije na osnovu koje je izrađena studija o proceni uticaja elektrane na biomasu/ biogas na životnu sredinu. U poslednjem slučaju zahtev za izdavanje odobrenja na ažuriranu Studiju o proceni uticaja podnosi se pre podnošenja zahteva za izdavanje građevinske dozvole.

Zakonom o zaštiti životne sredine, utvrđeno je da Ministarstvo nadležno za životnu sredinu daje prethodnu saglasnost na odobrenje za korišćenje prirodnih resursa ili dobara. Ovom

31 Detaljnije propisana sadržina studije nalazi se u Pravilniku o sadržini studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

saglasnošću se utvrđuje ispunjenost uslova i mera održivog korišćenja prirodnih resursa, odnosno dobara (vazduh, voda, zemljište, šume, geološki resursi, biljni i životinjski svet) i zaštite životne sredine u toku i posle prestanka obavljanja aktivnosti.³²

2.1.6. Tehnička dokumentacija

Izgradnja objekata vrši se na osnovu građevinske dozvole, a prema tehničkoj dokumentaciji za izgradnju objekta.

Tehnička dokumentacija je skup projekata koji se izrađuju radi: utvrđivanja koncepcije objekta, razrade uslova, načina izgradnje objekta i za potrebe održavanja objekta. Tehnička dokumentacija se izrađuje na osnovu Lokacijske dozvole, koja sadrži sve uslove i podatke potrebne za izradu tehničke dokumentacije. Uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju elektrane do 1 MW, ne prilaže se energetska dozvola.

Tehničku dokumentaciju za izgradnju objekta, po Zakonu o planiranju i izgradnji čine: 1) generalni projekat; 2) idejni projekat; 3) glavni projekat i 4) izvođački projekat. Projekat izvedenog objekta spada u tehničku dokumentaciju koja se izrađuje nakon izgradnje elektrane, a pre dobijanja upotrebne dozvole.

Pre početka izrade tehničke dokumentacije za građenje elektrane, za koje građevinsku dozvolu izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, obavljaju se prethodni radovi na osnovu čijih rezultata se izrađuje prethodna studija opravdanosti i studija opravdanosti.³³

Generalni projekat sadrži podatke o: 1) makrolokaciji objekta; 2) opštoj dispoziciji objekta; 3) tehničko-tehnološkoj koncepciji objekta; 4) načinu obezbeđenja infrastrukture; 5) mogućim varijantama prostornih i tehničkih rešenja sa stanovišta uklapanja u prostor; 6) prirodnim uslovima; 7) proceni uticaja na životnu sredinu; 8) inženjersko geološkim-geotehničkim karakteristikama terena sa aspekta utvrđivanja generalne koncepcije i opravdanosti izgradnje objekta; 9) istražnim radovima za izradu idejnog projekta; 10) zaštiti prirodnih i nepokretnih kulturnih dobara; 11) funkcionalnosti i racionalnosti rešenja.

Idejnim projektom se određuju: namena, položaj, oblik, kapacitet, tehničko-tehnološke i funkcionalne karakteristike objekta, organizacioni elementi objekta i izgled objekta.

Idejni projekat sadrži: 1) projektni zadatak potpisan od strane investitora; 2) postojeće stanje sa visinskim kotama građevinske parcele, položajem susednih katastarskih parcela i zgrada i nazivima okolnih ulica; 3) situaciono rešenje sa prikazom regulacionih i građevinskih linija; 4) nivelaciono rešenje sa prikazom spoljnih dimenzija postojećih i planiranih objekata; 5) tehnički izveštaj, odnosno podatke o mikrolokaciji i funkcionalnim, konstruktivnim i oblikovnim karakteristikama objekata, opis planirane infrastrukture i njenog priključenja na spoljnu mrežu, procenu investicionih ulaganja, kao i druge elemente u zavisnosti od vrste objekta; 6) potpis i overu odgovornog projektanta; 7) saglasnost investitora na idejni projekat. U zavisnosti da li se radi o objektu visokogradnje ili niskogradnje, idejni projekat sadrži i još neke elemente.

³² Član 15. Zakona o zaštiti životne sredine.

³³ Potrebno je navesti da je nadležnost za izdavanje upravnih akata za izgradnju objekata i korišćenje izgrađenog objekta: 1) informaciju o lokaciji; 2) lokacijsku dozvolu; 3) građevinsku dozvolu i 4) upotrebnu dozvolu – shodno Zakonu o planiranju izgradnji – ista za svaku solarnu elektranu iste vrste i snage koja koristi obnovljive izvore energije (član 133. Zakona o planiranju i izgradnji).

Situaciono rešenje, koje je neophodni elemenat Idejnog projekta, u zavisnosti od vrste objekta, sadrži: 1) dužine pojedinih strana građevinske parcele; 2) visinske kote postojećeg zemljišta i nivelacije; 3) regulacione i građevinske linije sa prikazom postojećih i planiranih objekata sa spoljnim merama, spratnost, planiranog objekta sa prikazom završne etaže ili krovne konstrukcije sa nagibima ravni; 4) položaj i brojeve susednih katastarskih parcela i zgrada, kao i naziv ulice.

Generalni projekat i idejni projekat, prethodna studija opravdanosti i studija opravdanosti podležu reviziji (stručnoj kontroli) komisije koju obrazuje ministar nadležan za poslove građevinarstva (u daljem tekstu: revizionna komisija).

Revizionna komisija dostavlja investitoru izveštaj sa merama koje se obavezno primenjuju pri izradi glavnog projekta.

Rok za dostavljanje izveštaja ne može biti duži od 60 dana, od dana podnošenja urednog zahteva. Troškove revizije projekta snosi investitor.

Glavnim projektom se utvrđuju građevinsko-tehničke, tehnološke i eksploatacione karakteristike objekta sa opremom i instalacijama, tehničko-tehnološka i organizaciona rešenja za gradnju objekta, investiciona vrednost objekta i uslovi održavanja objekta. Pored Zakonom o planiranju i izgradnji striktno propisanih elemenata Glavnog projekta, ovaj projekat sadrži i izjavu odgovornog projektanta i vršioca tehničke kontrole, kojom se potvrđuje da je glavni projekat urađen u skladu sa lokacijskom dozvolom i pravilima struke. Investitor je dužan da pribavi saglasnost na Glavni projekat od organa, odnosno organizacija za priključenje objekta na infrastrukturu kada je to propisano posebnim zakonom.

Glavni projekat se izrađuje za potrebe pribavljanja građevinske dozvole i građenja objekta. Glavni projekat sadrži naročito: 1) situaciono rešenje; 2) detaljne inženjerskogeološke-geotehničke uslove izgradnje objekta; 3) geodetske podloge; 4) podatke o funkcionalnim, konstruktivnim i oblikovnim karakteristikama objekta; 5) razradu tehničko-tehnoloških karakteristika objekta sa opremom i instalacijama; 6) proračun građevinskih konstrukcija, stabilnosti i sigurnosti objekta; 7) rešenje temeljenja objekta; 8) podatke potrebnih geodetskih radova u toku izgradnje; 9) tehničko rešenje infrastrukture sa načinom priključenja i uređenja slobodnih površina; 10) uslove zaštite objekta i susednih objekata; 11) tehničko-tehnološka i organizaciona rešenja za izgradnju objekta; 12) razradu mera za sprečavanje ili smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu kroz odgovarajući tehnološki proces; 13) troškove izgradnje i održavanja objekta; 14) druge projekte, elaborate i podatke zavisno od namene objekta.

Izvođački projekat sadrži razradu svih neophodnih detalja za građenje objekta prema glavnom projektu. Ovaj projekat se izrađuje za potrebe izvođenja radova na građenju, ako Glavni projekat ne sadrži razradu detalja potrebnih za izvođenje radova.

Projekat izvedenog objekta je glavni projekat sa izmenama nastalim u toku građenja objekta, i izrađuje se za potrebe pribavljanja upotrebne dozvole, korišćenja i održavanja objekta. Ukoliko u toku građenja objekta nije učinjeno odstupanje od Glavnog projekta, investitor, lice koje je vršilo stručni nadzor i izvođač radova potvrđuju i overavaju na glavnom projektu da je izvedeno stanje jednako projektovanom stanju.

Pored ostalog mogu se izraditi prethodna studija opravdanosti³⁴ i studija opravdanosti³⁵. *Prethodna studija opravdanosti* sadrži Generalni projekat. *Studija opravdanosti* sadrži Idejni projekat.

Tehničku dokumentaciju za izgradnju objekata može da izrađuje privredno društvo, drugo pravno lice, odnosno preduzetnik koji su upisani u odgovarajući registar za izradu tehničke dokumentacije. Tehničku dokumentaciju za izgradnju objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina može da izrađuje privredno društvo, odnosno drugo pravno lice koje je upisano u odgovarajući registar za izradu tehničke dokumentacije za tu vrstu objekata i koje ima zaposlena lica sa licencom za odgovornog projektanta koja imaju odgovarajuće stručne rezultate u izradi tehničke dokumentacije za tu vrstu i namenu objekata, odnosno koje poseduje licencu za izradu tehničke dokumentacije za građenje objekata za koje odobrenje za izgradnju izdaje ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina.

Zakon o planiranju i izgradnji ukazuje da se po dobijanju Lokacijske dozvole može raditi Glavni projekat. Glavni projekat predstavlja detaljnu razradu tehničkog rešenja koje je dobijeno u prethodnoj fazi projektovanja (generalnom ili idejnom projektu, koji se rade samo za objekte iz člana 133. st. 2. Zakona o planiranju i izgradnji), a na bazi detaljnih istražnih radova, i uslova definisanih u lokacijskoj dozvoli.

Generalni projekat se radi kada nema plana detaljne regulacije, a kada plan postoji onda se izrađuje Studija opravdanosti i idejni projekat.

Investitor je dužan da pribavi saglasnost na glavni projekat od organa odnosno organizacija, kada je to predviđeno uslovima sadržanim u Lokacijskoj dozvoli.

Glavni projekat podleže tehničkoj kontroli. Tehnička kontrola, obuhvata naročito proveru: usklađenosti sa svim uslovima i pravilima sadržanim u lokacijskoj dozvoli, zakonom i drugim propisima, tehničkim normativima, standardima i normama kvaliteta, kao i međusobne usklađenosti svih delova tehničke dokumentacije; usklađenosti projekta sa rezultatima prethodnih istraživanja (prethodni radovi); ocenu odgovarajućih podloga za temeljenje objekata; proveru ispravnosti i tačnosti tehničko-tehnoloških rešenja objekta i rešenja građenja objekata; stabilnosti i bezbednosti; racionalnosti projektovanih materijala; uticaja na životnu sredinu i susedne objekte.

Tehničkom kontrolom proverava se i da li glavni projekat sadrži sve propisane dozvole i saglasnosti koje izdaju nadležni organi i organizacije, kao i propisane sastavne delove. Tehnička kontrola glavnog projekta za građenje elektrana obuhvata i proveru usklađenosti sa merama sadržanim u izveštaju revizije komisije.

Tehničku kontrolu Glavnog projekta može da vrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik koji ispunjavaju uslove za izradu tehničke dokumentacije propisane zakonom i koje odredi i finansira investitor.

Tehničku kontrolu glavnog projekta za izgradnju objekata (za koje građevinsku dozvolu izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina) može da vrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice koje je upisano u odgovarajući registar za izradu tehničke dokumentacije za tu vrstu objekata i koje ima zaposlena lica sa licencom za odgovornog projektanta koja imaju odgovarajuće stručne rezultate u izradi tehničke dokumentacije za tu vrstu i namenu objekata, odnosno koje poseduje licencu za izradu tehničke dokumentacije za građenje objekata (za koje građevinsku dozvolu izdaje ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina), kao i koje ispunjava uslove za izradu tehničke dokumentacije za tu vrstu objekta

34 Prethodnom studijom opravdanosti utvrđuje se naročito prostorna, ekološka, društvena, finansijska, tržišna i ekonomska opravdanost investicije za varijantna rešenja definisana generalnim projektom, na osnovu kojih se može doneti planski dokument, kao i odluka o opravdanosti ulaganja u prethodne radove za idejni projekat i izradu studije opravdanosti i idejnog projekta. Obavezna je za elektrane, osim za one objekte za koje se na osnovu planskog dokumenta može izdati lokacijska dozvola.

35 Studijom opravdanosti određuje se naročito prostorna, ekološka, društvena, finansijska, tržišna i ekonomska opravdanost investicije za izabrano rešenje, razrađeno idejnim projektom, na osnovu kojeg se donosi odluka o opravdanosti ulaganja i pokretanju postupka za izdavanje odobrenja za izgradnju. Obavezna je za elektrane.

O izvršenoj tehničkoj kontroli sačinjava se izveštaj koji potpisuje odgovorni projektant zaposlen u subjektu koje je izvršilo tehničku kontrolu, a ispravnost glavnog projekta se potvrđuje na samom projektu. Tehnička kontrola glavnog projekta za građenje objekata, za koje građevinsku dozvolu izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, obuhvata i proveru usklađenosti sa merama sadržanim u izveštaju revizione komisije.³⁶

2.1.7. Građevinska dozvola

Po izvršenoj tehničkoj kontroli glavnog projekta i pozitivnom izveštaju o izvršenoj tehničkoj kontroli, odnosno potvrđivanju ispravnosti na samom projektu, podnosi se Zahtev za izdavanje građevinske dozvole. Zahtev za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju elektrane, podnosi se ministarstvu nadležnom za poslove građenja. Ukoliko se elektrana u celini gradi na teritoriji autonomne pokrajine, zahtev za izdavanje građevinske dozvole se podnosi nadležnom organu autonomne pokrajine.

Uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole, prilaže se: 1) lokacijska dozvola; 2) idejni ili glavni projekat u tri primerka; 3) dokaz o pravu svojine, odnosno pravu zakupa na građevinskom zemljištu, odnosno drugi dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima; 4) dokaz o uređivanju odnosa u pogledu plaćanja naknade za uređivanje građevinskog zemljišta; 5) dokaz o uplati administrativne takse; 6) energetska dozvola (ako je snaga elektrane veća od 1 MW).

Uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole podnosi se i izveštaj revizione komisije.

Građevinska dozvola se izdaje u roku od 8 dana od dana podnošenja urednog zahteva. Građevinska dozvola se izdaje u obliku rešenja. Sastavni deo ovog rešenja je Glavni projekat.

Građevinska dozvola sadrži naročito podatke o: 1) investitoru; 2) objektu čije se građenje dozvoljava (sa podacima o gabaritu, kapacitetima, površini, predračunskoj vrednosti); 3) katastarskoj parceli na kojoj se objekat gradi; 4) postojećem objektu koji se ruši ili rekonstruiše radi građenja; 5) roku važenja građevinske dozvole i roku završetka građenja, 6) dokumentaciji na osnovu koje se izdaje.

Ako nadležni organ po prijemu zahteva utvrdi da projekat nije urađen u skladu sa pravilima građenja sadržanim u lokacijskoj dozvoli, obavestiće investitora u roku od 8 dana i naložiti mu da u roku od 30 dana uskladi projekat. Ukoliko investitor to ne uradi u predviđenom roku, zahtev se odbija.

Protiv rešenja o građevinskoj dozvoli, koje donosi nadležno ministarstvo, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ne može se izjaviti žalba, ali se tužbom može pokrenuti upravni spor.

Građevinska dozvola prestaje da važi ako se ne otpočne sa građenjem objekta u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti rešenja.

U članu 144. Zakona o planiranju i izgradnji propisani su slučajevi kada nije potrebno pribaviti građevinsku dozvolu za postavljanje solarnih kolektora.³⁷

³⁶ Ukoliko je izveštaj o izvršenoj tehničkoj kontroli Glavnog projekta pozitivan, tj. nema primedbi koje bi dovele do izmene projektne dokumentacije, na samom projektu - na prvoj strani, navedeno lice udara pečat o izvršenoj tehničkoj kontroli koji potpisuje odgovorni projektant tehničke kontrole.

³⁷ O posebnim slučajevima izgradnje elektrane videti više u odeljku 2.2. ovog teksta.

2.1.8. Građenje objekta

Građenju objekta se može pristupiti na osnovu pravnosnažnog rešenja o građevinskoj dozvoli i prijavi radova iz člana 148. Zakona o planiranju i izgradnji. Investitor je dužan da organu koji je izdao građevinsku dozvolu i nadležnom građevinskom inspektor, prijavi početak građenja objekta, 8 dana pre početka izvođenja radova.

Ako je građevinsku dozvolu izdalo Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, prijava se podnosi i građevinskoj inspekciji na čijoj teritoriji se nalazi objekat za koji se podnosi prijava početka izvođenja radova.

Prijava sadrži datum početka i rok završetka građenja, odnosno izvođenja radova.

Pre početka građenja investitor obezbeđuje: obeležavanje građevinske parcele, regulacionih, nivelacionih i građevinskih linija, u skladu sa propisima kojima je uređeno izvođenje geodetskih radova; obeležavanje gradilišta odgovarajućom tablom, koja sadrži: podatke o objektu koji se gradi, investitoru, odgovornom projektantu, broj građevinske dozvole, izvođaču radova, početku građenja i roku završetka izgradnje.

Građenje objekata, odnosno izvođenje radova može da vrši privredno, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, koji su upisani u odgovarajući registar za građenje objekata, odnosno za izvođenje radova (u daljem tekstu: izvođač radova).

Građenje objekta, odnosno izvođenje radova na objektima iz člana 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji, može da vrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice koje je upisano u odgovarajući registar za građenje te vrste objekata, odnosno za izvođenje te vrste radova, koje ima zaposlena lica sa licencom za odgovornog izvođača radova i odgovarajuće stručne rezultate (izgradilo je ili učestvovalo u građenju te vrste i namene objekata, odnosno te vrste radova).

Obaveze izvođača radova su da: 1) pre početka radova potpiše Glavni projekat, 2) rešenjem odredi odgovornog izvođača radova na gradilištu, 3) odgovornom izvođaču radova obezbedi Ugovor o građenju i dokumentaciju na osnovu koje se gradi objekat, 4) obezbedi preventivne mere za bezbedan i zdrav rad u skladu sa zakonom. Odgovorni izvođač radova dužan je da izvodi radove prema dokumentaciji na osnovu koje je izdata građevinska dozvola, organizuje gradilište na način kojim će obezbediti pristup lokaciji, obezbeđuje sigurnost objekta i lica na gradilištu i okoline, obezbeđuje dokaz o kvalitetu izvršenih radova, vodi građevinski dnevnik, građevinsku knjigu i obezbeđuje knjigu inspekcije, obezbeđuje objekte i okolinu u slučaju prekida radova. Na gradilištu je potrebno da se stalno nalazi ugovor o građenju, Rešenje o određivanju odgovornog izvođača radova na gradilištu i glavni projekat, tj. dokumentacija na osnovu koje se projekat gradi.

Investitor obezbeđuje stručni nadzor u toku građenja objekta, odnosno izvođenja radova za koje je izdata građevinska dozvola. Stručni nadzor može da vrši lice koje ispunjava uslove propisane Zakonom o planiranju i izgradnji za odgovornog projektanta ili odgovornog izvođača radova. U vršenju stručnog nadzora na objektu ne mogu da učestvuju lica koja su zaposlena u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu ili preduzetničkoj radnji koje je izvođač radova na tom objektu, lica koja vrše inspeksijski nadzor, kao i lica koja rade na poslovima izdavanja građevinske dozvole u organu nadležnom za izdavanje građevinske dozvole.

2.1.9. Tehnički pregled objekta i upotrebna dozvola

Podobnost objekta za upotrebu utvrđuje se tehničkim pregledom. *Tehnički pregled* objekta vrši se po završetku izgradnje objekta, a u roku od 30 dana od dana podnošenja Zahteva za izvršenje

tehničkog pregleda objekta – ministarstvu nadležnom za poslove građevinarstva, odnosno jedinici lokalne samouprave (u zavisnosti nadležnog organa koji je izdao građevinsku dozvolu). Ovaj pregled objekata vrši komisija koju obrazuje nadležni organ, ili drugo pravno lice kome se poveri vršenje tih poslova i koje je upisano u odgovarajući registar za obavljanje tih poslova.³⁸ Rad Komisije plaća investitor. Komisija izdaje Izveštaj/Nalaz komisije za tehnički pregled. U vršenju tehničkog pregleda, za objekte za koje je rađena studija uticaja na životnu sredinu, mora da učestvuje lice koje je stručno iz oblasti koja je predmet studija, a koje ima stečeno visoko obrazovanje odgovarajuće struke, odnosno smera, na studijama drugog stepena diplomatske akademske studije - master, specijalističke akademske studije, odnosno na osnovnim studijama u trajanju od najmanje pet godina.³⁹ Troškove tehničkog pregleda snosi investitor. O tehničkom pregledu vodi se zapisnik, koji potpisuju članovi komisije.

Ako se, radi utvrđivanja podobnosti objekta za upotrebu, moraju vršiti prethodna ispitivanja i provera instalacija, uređaja, postrojenja, stabilnosti ili bezbednosti objekta, uređaja i postrojenja za zaštitu životne sredine, uređaja za zaštitu od požara ili druga ispitivanja, ili ako je to predviđeno tehničkom dokumentacijom, komisija za tehnički pregled, odnosno subjekt kome je povereno vršenje tehničkog pregleda može da predloži nadležnom organu da odobri puštanje objekta u probni rad, pod uslovom da utvrdi da su za to ispunjeni uslovi.

Rešenjem o odobravanju puštanja objekta u probni rad utvrđuje se vreme trajanja probnog rada, koje ne može biti duže od jedne godine, kao i obaveza investitora da prati rezultate probnog rada i da po isteku probnog rada nadležnom organu dostavi podatke o njegovim rezultatima.

Komisija za tehnički pregled, odnosno subjekt kome je povereno vršenje tehničkog pregleda, u toku probnog rada objekta proverava ispunjenost uslova za izdavanje upotrebne dozvole i po isteku roka probnog rada svoj izveštaj dostavlja organu nadležnom za izdavanje upotrebne dozvole.

Objekat se može koristiti po prethodno pribavljenoj upotrebnoj dozvoli.

Organ nadležan za izdavanje upotrebne dozvole je organ nadležan za izdavanje građevinske dozvole.

Upotrebna dozvola izdaje se kad se utvrdi da je objekat, odnosno deo objekta koji se može samostalno koristiti, podoban za upotrebu. Upotrebna dozvola se izdaje u roku od sedam dana od dana prijema nalaza komisije kojim je utvrđeno da je objekat podoban za upotrebu.

Upotrebna dozvola sadrži i garantni rok za objekat i pojedine vrste radova utvrđene posebnim propisom.⁴⁰

Postupak za dobijanje upotrebne dozvole je dvostepen. Žalba se može uložiti u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja, Ministarstvu nadležnom za poslove građenja, odnosno autonomnoj pokrajini, ako se objekat gradi na teritoriji autonomne pokrajine.

Na rešenje o upotrebnoj dozvoli, kada je donosilac rešenja ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od dana dostavljanja.

38 Na osnovu člana 31. stav 2. Zakona o proceni uticaja, nadležni organ koji je vodio postupak procene uticaja imenuje lice koje učestvuje u radu komisije za tehnički pregled. Ovo imenovano lice može biti zaposleno ili postavljeno u nadležnom organu, odnosno u drugom organu i organizaciji ili biti nezavisni stručnjak koji poseduje dokaze o kvalifikaciji za učešće u radu tehničke komisije. Upotrebna dozvola ne može se izdati ako ovo imenovano lice ne potvrdi da su ispunjeni uslovi iz odluke o davanju saglasnosti na Studiju o proceni uticaja, a u slučaju da je donešena Odluka da se Studija mora raditi.

39 Na osnovu člana 31. stav 2. Zakona o proceni uticaja, nadležni organ koji je vodio postupak procene uticaja imenuje lice koje učestvuje u radu komisije za tehnički pregled. Ovo imenovano lice može biti zaposleno ili postavljeno u nadležnom organu, odnosno u drugom organu i organizaciji ili biti nezavisni stručnjak koji poseduje dokaze o kvalifikaciji za učešće u radu tehničke komisije iz člana 22. ovog zakona. Upotrebna dozvola ne može se izdati ako ovo imenovano lice ne potvrdi da su ispunjeni uslovi iz odluke o davanju saglasnosti na Studiju o proceni uticaja, a u slučaju da je donešena Odluka da se Studija mora raditi.

40 Pravilnik o minimalnim garantnim rokovima za pojedine vrste objekata odnosno radova.

Potrebno je ukazati da je imalac prava – vlasnik izgrađene elektrane dužan da podnese zahtev za upis nepokretnosti i prava svojine u katastar nepokretnosti.⁴¹

2.2. Posebni slučajevi izgradnje solarnih kolektora i solarnih ćelija⁴²

Posebnim slučajevima izgradnje solarnih kolektora i solarnih ćelija smatrali bi se slučajevi utvrđeni Zakonom o planiranju i izgradnji za koje se ne izdaje građevinska dozvola.

a) *Prvi slučaj* kada se za izvođenje radova na postavljanju solarnih kolektora, kao jednostavnih objekata – ne traži pribavljanje akta nadležnog organa za gradnju (lokacijske dozvole i građevinske dozvole). Jednostavnim objektima se smatraju objekti koji se grade na istoj katastarskoj parceli na kojoj je sagrađen glavni objekat, na način da ne ometaju redovno korišćenje susednih objekata. Zakon posebno navodi solarne kolektore, kao ovakve objekte.

b) *Drugi slučaj* kada se je građenje pomoćnih objekata⁴³ i ekonomskih objekata⁴⁴, kao i postavljanje solarnih kolektora i solarnih ćelija, vrši se na osnovu rešenja kojim se odobrava izvođenje tih radova, koje izdaje organ nadležan za izdavanje građevinske dozvole.

Uz zahtev za izdavanje rešenja podnosi se: 1) dokaz o pravu svojine; 2) idejni projekat, odnosno glavni projekat; 3) informacija o lokaciji za izgradnju pomoćnih objekata; 4) dokaz o uređenju odnosa u pogledu plaćanja naknade za uređivanje građevinskog zemljišta za izgradnju garaža, ostava i drugih sličnih objekata, kao i za promenu namene bez izvođenja radova.

Ukoliko se solarni fotonaponski sistemi izvode tako da su integrisani ili pridodati omotaču građevinskih objekata (krovovi i fasade), preporuka Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine je da se tada postupa u skladu sa postojećim Zakonom o planiranju i izgradnji, i to po članu 144. Preporuka Ministarstva je data u narednom prilogu, kao dokument po kome, lokalni odsek za urbanizam pri opštinama u Srbiji, treba da izdaje na zahtev potencijalnih investitora koji žele da izgrade solarne fotonaponske elektrane na građevinskim objektima.

Na ova rešenja može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja rešenja.

Pravnosnažno rešenje kojim se odobrava izvođenje radova za objekte, koji se u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje upis u javnu knjigu o evidenciji nepokretnosti i pravima na njima mogu upisati u javnu evidenciju, predstavlja osnov za upis u javnu knjigu o evidenciji nepokretnosti i pravima na njima.

Po završetku izgradnje, odnosno izvođenju radova, postavljanja solarnog kolektora i solarne ćelije, po zahtevu investitora, nadležni organ može izdati upotrebnu dozvolu. Ako je za predmetni objekat, odnosno izvođenje radova izdata i upotrebna dozvola po zahtevu investitora, osnov za upis u javnu knjigu predstavlja pravnosnažno rešenje kojim se odobrava izvođenje radova i pravnosnažno rešenje o upotrebnoj dozvoli.

41 Član 61 stav 1. Zakona o državnom premeru i katastru.

42 Član 144. Zakon o planiranju i izgradnji.

43 Pomoćni objekat jeste objekat koji je u funkciji glavnog objekta, a gradi se na istoj parceli na kojoj je sagrađen glavni stambeni, poslovni ili objekat javne namene (garaže, ostave, septičke jame, bunari, cisterne za vodu i sl.) – Član 2. tačka 24) Zakona o planiranju izgradnju.

44 Ekonomski objekti jesu objekti za gajenje životinja (staje za gajenje konja, štale za gajenje goveda, objekti za gajenje živine, koza, ovaca i svinja, kao i objekti za gajenje golubova, kunića, ukrasne živine i ptica); prateći objekti za gajenje domaćih životinja (ispusti za stoku, betonske piste za odlaganje čvrstog stajnjaka, objekti za skladištenje osoke); objekti za skladištenje stočne hrane (senici, magacini za skladištenje koncentrovane stočne hrane, betonirane silo jame i silo trenčevi), objekti za skladištenje poljoprivrednih proizvoda (ambari, koševi) i drugi slični objekti na poljoprivrednom gazdinstvu (objekti za mašine i vozila, pušnice, sušionice i sl.) – Član 2. tačka 24a) Zakona o planiranju i izgradnji.

3. STICANJE PRAVA NA KORIŠĆENJE PRIRODNOG BOGATSTVA⁴⁵

3.1. Koncesija za korišćenje prirodnog bogatstva

Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama je utvrđeno da se i koncesijom **može** steći pravo na komercijalno korišćenje prirodnog bogatstva sunčeve energije.⁴⁶

Postupak dobijanja koncesije je detaljno uređen Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama. U nekim elementima procedure upućuje se na Zakon o javnim nabavkama. Pravni osnov koncesije je ugovor o koncesiji.

Koncesija se može dati najkraće na pet, a najduže na pedeset godina⁴⁷, osim ako nekim drugim zakonom nije drugačije utvrđeno.

Propisano je da se uređivanje uslova i postupka zaključivanja ugovora o koncesijama zasniva na načelima: 1) zaštite javnog interesa, 2) efikasnosti, 3) transparentnosti, 4) jednakog i pravičnog tretmana, 5) slobodne tržišne utakmice, 6) proporcionalnosti, 7) zaštite životne sredine, 8) autonomije volje i 9) ravnopravnosti ugovornih strana. Prilikom sprovođenja postupka davanja koncesija, davalac koncesije dužan je da, u odnosu na sve učesnike u postupku, primenjuje i: 1) načelo slobode kretanja robe, 2) načelo slobode pružanja usluga, 3) načelo zabrane diskriminacije i 4) načelo uzajamnog priznavanja.

3.1.1. Postupak davanja koncesije

Postupak davanja koncesije vrši javno telo⁴⁸.

Svaki javni ugovor (pa i javni ugovor sa elementima koncesije - ugovor o koncesijama) dodeljuje se u postupku koji se pokreće objavljivanjem javnog poziva na srpskom jeziku i na stranom jeziku koji se uobičajeno koristi u međunarodnoj trgovini. Zakonom o javno-privatno partnerstvu i koncesijama⁴⁹ uređen je postupak davanja koncesija, rok za prijem ponuda (koji iznosi najmanje 60 dana), poverljivost i tajnost podataka iz dostavljene ponude i sl.

45 Nakon što stekne pravo na obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, energetski subjekt koji proizvodi električnu energiju treba da se obrati Ministarstvu nadležnom za vodoprivredu, odnosno Sekretarijatu nadležnom za vodoprivredu (ako se nalazi na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine) za utvrđivanje naknade za korišćenje površinskih, podzemnih i mineralnih voda, da izvrši obračun naknade za korišćenje vode. Ova naknada je utvrđena samo za javno elektroprivredno preduzeće.

46 Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama utvrđeno je da je koncesija, ugovorno javno-privatno partnerstvo sa elementima koncesije u kome je javnim ugovorom uređeno komercijalno korišćenje prirodnog bogatstva, odnosno dobra u opštoj upotrebi koja su u javnoj svojini ili obavljanja delatnosti od opšteg interesa, koje nadležno javno telo ustupa domaćem ili stranom licu, na određeno vreme, pod posebno propisanim uslovima, uz plaćanje koncesione naknade od strane privatnog, odnosno javnog partnera, pri čemu privatni partner snosi rizik vezan za komercijalno korišćenje predmeta koncesije.

47 Opšti rok za koncesije je utvrđen Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.

48 Javno telo je, shodno Zakonu o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama: 1) državni organ, organizacija, ustanova i drugi direktni ili indirektni korisnik budžetskih sredstava u smislu zakona kojim se uređuje budžetski sistem i budžet, kao i organizacija za obavezno socijalno osiguranje; 2) javno preduzeće; 3) pravno lice koje obavlja i delatnost od opšteg interesa, ukoliko je ispunjen neki od sledećih uslova: 3.1) da više od polovine članova organa upravljanja tog pravnog lica čine predstavnici javnog tela; 3.2) da više od polovine glasova u organu tog pravnog lica imaju predstavnici javnog tela; 3.3) da javno telo vrši nadzor nad radom tog pravnog lica; 3.4) da javno telo poseduje više od 50% akcija, odnosno udela u tom pravnom licu; 3.5) da se više od 50 % finansira iz sredstava javnog tela; 4) pravno lice osnovano od javnog tela, a koje obavlja i delatnost od opšteg interesa i koje ispunjava najmanje jedan od uslova iz tačke prethodne tačke.

49 Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama se primenjuje na sve javne ugovore koji nisu izuzeti i čija je procenjena vrednost bez poreza na dodatu vrednost (PDV) jednaka ili viša od donjih graničnih vrednosti ispod kojih javna tela nisu u obavezi da primenjuju zakon kojim se uređuju javne nabavke, određenih zakonom kojim se uređuje godišnji budžet Republike Srbije.

3.1.2. Postupak utvrđivanja koncesionog akta

Prethodni postupak postupku davanja koncesije je postupak utvrđivanja koncesionog akta.

Ovaj postupak započinje postupkom utvrđivanja predloga koncesionog akta. Javno telo, pre sačinjavanja predlog za donošenje koncesionog akta imenuje stručni tim za izradu konkursne dokumentacije koji vrši: 1) procenu vrednosti koncesije; 2) izrađuje studiju opravdanosti davanja koncesija i 3) preduzimanje svih ostalih radnji koje prethode postupku davanja koncesije. Predlog za donošenje koncesionog akta za dodelu koncesije za korišćenje resursa sunca dostavlja se Vladi.

Nakon usvajanja predloga za donošenje koncesionog akta, predloženi koncesioni akt postaje koncesioni akt, koji sadrži sve elemente predloga koncesionog akta, i to: 1) predmet koncesije; 2) razloge za davanje koncesije; 3) eventualno oduzimanje poverenih poslova i oduzimanje prava korišćenja imovine za obavljanje poverenih poslova; 4) podatke o uticaju koncesione delatnosti na životnu sredinu, na infrastrukturu i druge privredne oblasti, na efikasno funkcionisanje tehničko-tehnoloških sistema; 5) minimalne tehničke, finansijske i iskustvene kvalifikacije koje učesnik u postupku mora da ispunjava da bi mu se omogućilo učestvovanje u postupku izbora koncesionara i pregovaranja; 6) rok trajanja koncesije, uključujući obrazloženje predloženog roka; 7) podatke o potrebnim novčanim i drugim sredstvima i dinamici njihovog ulaganja, način plaćanja, davanja garancija ili drugih sredstava obezbeđenja za izvršavanje koncesionih obaveza, prava i obaveze koncesionara prema korisnicima usluga koje su predmet koncesije i pitanja vezana za podnošenje prigovora od strane tih korisnika, pitanja uslova i načina vršenja nadzora, i cene i opšte uslove za korišćenje dobara i obavljanje delatnosti; 8) podatke o naknadama koje plaćaju koncedent⁵⁰ i koncesionar; 9) ocenu o potrebnom broju radnih mesta i kvalifikovane radne snage u vezi sa izvršavanjem koncesije, ukoliko se predlaže da to bude element koncesionog akta.

Posebno značajnu ulogu ima stručni tim javnog tela, koji, pored aktivnosti na pripremi koncesionog akta, u postupku davanja koncesije ima i sledeće zadatke: 1) pružanje stručne pomoći javnom telu pri pripremi potrebnih analiza, odnosno studija opravdanosti davanja koncesije, pri pripremi i izradi uslova i konkursne dokumentacije, pravila i uslova za ocenu ponuđača i primljenih ponuda, kao i kriterijuma za izbor ponude; 2) pregledanje i ocena pristiglih ponuda; 3) utvrđivanje predloga odluke o izboru najpovoljnije ponude za davanje koncesije ili predloga odluke o poništaju postupka davanja koncesije, i obrazloženje tih predloga; 4) obavljanje ostalih poslova potrebnih za realizaciju postupka davanja koncesije. Stručni tim za koncesije, o svom radu vodi zapisnik i sačinjava druga dokumenta koja potpisuju svi članovi stručnog tima.

Javno telo u izradi studije opravdanosti davanja koncesije posebno uzima u obzir javni interes, uticaj na životnu sredinu, uslove rada, zaštitu prirode i kulturnih dobara, finansijske efekte koncesije na budžet Republike Srbije, odnosno budžet autonomne pokrajine i budžet jedinice lokalne samouprave.

3.1.3. Postupak zaključivanja ugovora o koncesiji

Postupak davanja koncesije počinje danom objavljivanja javnog poziva u "Službenom glasniku

50 Nije jasno kakvu naknadu u vezanu za davanje koncesije može da plaća koncedent.

Republike Srbije”, a okončava se donošenjem konačne odluke o izboru najpovoljnije ponude ili donošenjem konačne odluke o poništaju postupka davanja koncesije.

Konkursna dokumentacija sadrži: 1) oblik ponude, 2) sadržaj ponude, 3) rok važnosti ponude, 4) opis predmeta koncesije (tehničke specifikacije), 5) nacrt javnog ugovora o koncesiji, 6) uslove i dokaze koje su ponuđači obavezni da dostave uz ponudu u svrhu dokazivanja njihove osposobljenosti, 7) zahtev za dostavu pune liste povezanih društava, 8) rok za donošenje odluke o izboru najpovoljnije ponude, kao i 9) sve ostale zahteve koje ponuđač mora da ispuni.

Javni poziv mora da sadrži sledeće podatke: 1) kontakt podatke davaoca koncesije; 2) predmet koncesije, uključujući prirodu i obim koncesione delatnosti, mesto obavljanja koncesione delatnosti i rok trajanja koncesije; 3) rok za predaju ponuda, adresu na koju se dostavljaju ponude, jezik i pismo na kojem ponude moraju biti sačinjene; 4) lične, stručne, tehničke i finansijske uslove koje moraju da zadovolje ponuđači, kao i isprave kojima se dokazuje njihovo ispunjenje; 5) kriterijume za izbor najpovoljnije ponude; 6) datum dostavljanja obaveštenja o ishodu postupka; 7) naziv i adresu tela nadležnog za rešavanje po zahtevima za zaštitu prava, kao i podatke o rokovima za njihovo podnošenje.

Pre početka postupka davanja koncesije, davalac koncesije je dužan da u konkursnoj dokumentaciji i javnom pozivu navede obavezu ponuđača da dostavi bankarsku garanciju (u daljem tekstu: garancija) za ozbiljnost ponude. Davalac koncesije dužan je da utvrdi visinu garancije za ozbiljnost ponude u apsolutnom iznosu. Garancija za ozbiljnost ponude ne može biti viša od 5% procenjene vrednosti koncesije.⁵¹

Kriterijumi na kojima davalac koncesije zasniva izbor najpovoljnije ponude su: 1) u slučaju ekonomski najpovoljnije ponude sa stanovišta davaoca koncesije, kriterijumi vezani za predmet koncesije, kao što su: kvalitet, visina naknade, cena, tehničko rešenje, estetske, funkcionalne i ekološke osobine, cena pružene usluge prema krajnjim korisnicima, operativni troškovi, ekonomičnost, servisiranje nakon predaje i tehnička pomoć, datum isporuke i rokovi isporuke ili rokovi završetka radova ili 2) najviša ponuđena koncesiona naknada.

Davalac koncesije donosi odluku o izboru najpovoljnije ponude za koju će ponuditi potpisivanje javnog ugovora o koncesiji. Davalac koncesije ne može potpisati javni ugovor o koncesiji pre isteka perioda mirovanja, koje iznosi 15 dana od dana dostavljanja odluke o izboru najpovoljnije ponude svakom ponuđaču.

Rok za donošenje odluke o izboru najpovoljnije ponude mora biti primeren, a počinje da teče danom isteka roka za dostavljanje ponuda. Ako u konkursnoj dokumentaciji nije navedeno drugačije, rok za donošenje odluke o izboru najpovoljnije ponude iznosi 60 dana.

Odluka o izboru najpovoljnije ponude sadrži: 1) naziv davaoca koncesije sa brojem i datumom donošenja odluke; 2) naziv ponuđača; 3) predmet koncesije; 4) prirodu, obim i mesto obavljanja koncesione delatnosti; 5) rok trajanja koncesije; 6) posebne uslove koje treba da ispunjava koncesionar tokom trajanja koncesije; 7) iznos koncesione naknade ili osnov za utvrđivanje iznosa koncesione naknade koju će plaćati koncesionar ili koncedent⁵²; 8) rok u kojem je najpovoljniji ponuđač obavezan da potpiše javni ugovor o koncesiji sa davaocem

⁵¹ Ostale osobine garancije za ozbiljnost ponude utvrđene su članom 38. Zakoa o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.

⁵² Nije jasno kakvu naknadu u postupku koncesije može da plaća koncedent.

koncesije; 9) rok u kome davalac koncesije može pozvati druge ponuđače da potpišu ugovor o koncesiji u slučaju nepotpisivanja ugovora od strane najpovoljnijeg ponuđača, kao i obavezu produženja roka obaveznosti ponude i roka bankarske garancije za ozbiljnost ponude; 10) obrazloženje razloga za izbor ponuđača; 11) pouku o pravnom leku; 12) potpis odgovornog lica i pečat davaoca koncesije.

3.1.4. Ugovor o koncesiji

Ugovorom o koncesiji se uređuju prava i obaveze države kao koncedenta i korisnika koncesije (koncesionara). Ugovorom se obavezno uređuje vreme, mesto i način korišćenja koncesije i obaveza plaćanja koncesione naknade.

Ugovor o koncesiji zaključuje nadležni organ jedinice lokalne samouprave u ime i za račun jedinice lokalne samouprave, uz prethodnu pismenu saglasnost Vlade⁵³, u skladu sa Zakonom o koncesijama i koncesionim aktom.

Ukoliko je koncesija data većem broju lica, ugovor o koncesiji zaključuje svaki od koncesionara ili lice ovlašćeno od tih koncesionara, po specijalnom punomoćju.

Prilikom određivanja odredaba i uslova javnog ugovora, javni partner uređuje sledeća pitanja: 1) karakter i obim radova koje treba da izvrši i/ili usluga koje treba da obezbedi privatni partner i uslove za njihovo obezbeđenje, pod uslovom da su navedeni u javnom pozivu; 2) raspodela rizika između javnog i privatnog partnera; 3) odredbe o minimalnom zahtevanom kvalitetu i standardu usluga i radova u interesu javnosti ili korisnika usluga ili javnih objekata, kao i posledice neispunjenja ovih zahteva u pogledu kvaliteta, pod uslovom da ne predstavljaju povećanje ili smanjenje naknade privatnom partneru iz tačke 9) ovog stava; 4) obim isključivih prava privatnog partnera, ako postoje; 5) eventualnu pomoć koju javni partner može pružiti privatnom partneru za dobijanje dozvola i odobrenja potrebnih za realizaciju koncesije; 6) zahteve u vezi sa društvom za posebne namene⁵⁴ u pogledu: pravne forme, osnivanja, minimalnog kapitala i minimalnih drugih sredstava ili ljudskih resursa, strukture akcionara, organizacione strukture i poslovnih prostorija kao i poslovnih aktivnosti ovog društva; 7) vlasništvo nad sredstvima koja se odnose na projekat i po potrebi, obaveze ugovornih strana u pogledu sticanja projektnih sredstava i eventualno potrebnih službenosti; 8) visina i način izračunavanja koncesione naknade, ako je ima; 9) naknada privatnom partneru, bez obzira da li se sastoji od tarifa ili naknada za obezbeđene objekte ili usluge, način i formula za utvrđivanje, periodično usklađivanje i prilagođavanje tih tarifa ili naknada, eventualne isplate koje javni partner treba da izvrši privatnom partneru; 10) mehanizmi za povećanje ili smanjenje naknade (bez obzira na pravni oblik) privatnom partneru u zavisnosti od dobrog ili lošeg kvaliteta njegovih usluga/objekata; 11) postupak koji javni partner koristi za razmatranje i odobravanje projekata, planova izgradnje i specifikacija, kao i postupci za testiranje i konačnu inspekciju, odobrenje i prijem infrastrukturnog objekta kao i izvršenih usluga, ako je potreb-

53 Ovo je potvrđeno i u članu 46. stav 3. Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama. Ako javni ugovor, nezavisno koje javno telo ga zaključuje, sadrži odredbe koje na bilo koji način dovode do odgovornosti Republike Srbije ili imaju direktnog uticaja na budžet Republike Srbije, neophodno je pribaviti saglasnost Vlade. Ipak, u članu 47. stav 5. ovog zakona je propisano da davanje saglasnosti Vlade na konačni nacrt javnog ugovora u kome Republika Srbija nije ugovorna strana, ne podrazumeva odgovornost Republike Srbije za sporove koji nastanu iz tog ugovora između javnog i privatnog partnera.

54 Društvo za posebne namene, shodno Zakonu o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama je privredno društvo koje može osnovati privatni, odnosno javni partner za potrebe zaključenja javnog ugovora, odnosno za potrebe realizacije projekta javno-privatnog partnerstva.

no; 12) postupci za izmene projekata, planova izgradnje i specifikacija ako ih jednostrano utvrđuje javni partner i postupci za saglasnost o eventualnom produženju rokova i/ili povećanju naknade (uključujući troškove finansiranja); 13) obim obaveze privatnog partnera da zavisno od slučaja obezbedi izmenu objekata ili usluga u toku trajanja ugovora da bi se udovoljilo izmenjenoj stvarnoj tražnji za uslugom, njenom kontinuitetu i njenom pružanju pod suštinski istim uslovima svim korisnicima, kao i posledice toga na naknadu (i troškove finansiranja) za privatnog partnera; 14) mogući obim izmena javnog ugovora nakon njegovog zaključenja, lica koja imaju pravo da to zahtevaju i mehanizam za usaglašavanje tih izmena; 15) eventualna prava javnog partnera da privatnom partneru odobri zaključenje najvažnijih podizvođačkih ugovora ili ugovora sa zavisnim društvima privatnog partnera ili sa drugim povezanim licima; 16) jemstva koja treba da obezbedi privatni partner ili javni partner (uključujući jemstva javnog partnera finansijerima); 17) pokriće osiguranjem koje treba da obezbeđuje privatni partner; 18) raspoloživi pravni lekovi u slučaju da bilo koja ugovorna strana ne izvrši svoje ugovorne obaveze; 19) mera u kojoj bilo koja ugovorna strana može biti izuzeta od odgovornosti za neizvršenje ili kašnjenje u ispunjenju ugovornih obaveza usled okolnosti realno van njene kontrole (viša sila, promena zakona i sl.); 20) rok trajanja javnog ugovora i prava i obaveze ugovornih strana nakon njegovog isteka (uključujući i stanje u kojem se imovina mora predati javnom partneru), postupak produženja ugovorenog roka uključujući njegove posledice na finansiranje projekta; 21) kompenzacija i prebijanje potraživanja; 22) posledice štetne promene propisa; 23) razlozi i posledice prevremenog raskida (uključujući minimalan iznos koji se mora isplatiti javnom ili privatnom partneru), ugovorne kazne i odgovarajuće odredbe predviđene u tački 19) ovog stava; 24) eventualna ograničenja odgovornosti ugovornih strana; 25) svi sporedni ili povezani ugovori koje treba zaključiti, uključujući i one namenjene lakšem finansiranju troškova vezanih za projekat, kao i efekte tih ugovora na javni ugovor. To naročito obuhvata posebne odredbe kojima se javnom partneru dozvoljava da zaključi ugovor sa finansijerima privatnog partnera i da obezbedi prava na prenos javnog ugovora na lice koje navedu finansijeri u određenim okolnostima; 26) merodavno pravo i mehanizam za rešavanje sporova; 27) okolnosti pod kojima javni partner ili određeno treće lice može (privremeno ili na drugi način) preuzeti vođenje objekta ili drugu funkciju privatnog partnera kako bi se obezbedilo delotvorno i neprekidno vršenje usluge i/ili objekata koji su predmet ugovora u slučaju ozbiljnih propusta privatnog partnera u izvršavanju njegovih obaveza; 28) oporezivanje i fiskalna pitanja - ako postoje.

Javni ugovor može biti zaključen po dobijanju saglasnosti nadležnog organa jedinice lokalne samouprave. Po dobijanja ove saglasnosti, javni partner mora odabranom najpovoljnijem ponuđaču da ponudi potpisivanje javnog ugovora o koncesiji u roku koji je odredio odlukom o izboru najpovoljnije ponude.

Koncesionar, odnosno koncedent⁵⁵ je dužan da plaća novčanu naknadu za koncesiju u iznosu i na način kako je to uređeno javnim ugovorom o koncesiji, osim ako plaćanje naknade za koncesiju nije ekonomski opravdano. Koncesiona naknada određuje se u zavisnosti od vrste prirodnog bogatstva, vrste delatnosti, roka trajanja koncesije, poslovnog rizika i očekivane dobiti, opremljenosti i površini dobra u opštoj upotrebi, odnosno javnog dobra.

⁵⁵ Pretpostavka je da se ovde radi o tehničkoj grešci u samom tekstu zakona, jer koncedent ne bi trebalo da plaća koncesionu naknadu sam sebi.

Javni ugovor može biti finansiran od strane privatnog partnera kroz kombinaciju direktnih ulaganja u kapital ili putem zaduženja, uključujući bez ograničenja strukturirano ili projektno finansiranje i sl. obezbeđeno od strane međunarodnih finansijskih institucija, banaka, odnosno trećih lica (u daljem tekstu: finansijeri).

Uz prethodnu saglasnost javnog partnera, privatni partner biće ovlašćen da dodeli, optereti hipotekom, založi, u periodu i obimu koji je u skladu sa ovim zakonom, odnosno zakonom kojim se uređuje javna svojina, bilo koje svoje pravo, odnosno obavezu iz javnog ugovora ili drugu imovinu vezanu za projekat, u korist finansijera, a u cilju obezbeđivanja plaćanja bilo kog nastalog ili budućeg potraživanja u vezi sa izgradnjom i finansiranjem, odnosno refinansiranjem koncesije.

Na zahtev finansijera i privatnog partnera, javni partner može prihvatiti da dâ određena razumno zahtevana obezbeđenja i prihvati preuzimanje određenih odgovornosti koje su neophodne privatnom partneru u vezi sa bilo kojom obavezom iz javnog ugovora.

Potrebno je naglasiti da je status ugovornih strana u koncesiji zaštićen na način što je propisano da u slučaju promene propisa nakon zaključenja javnog ugovora koje pogoršavaju položaj privatnog ili javnog partnera, ugovor se može izmeniti bez ograničenja, a u obimu koji je neophodan da se privatni, odnosno javni partner dovede u položaj u kome je bio u momentu zaključenja javnog ugovora.⁵⁶

56 Član 52. Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.

4. LICENCA

Licenca je dozvola za obavljanje energetske delatnosti koju izdaje Agencija za energetiku Republike Srbije.

Licenca je administrativni akt o ispunjenosti uslova propisanih Zakonom o energetici i Pravilnikom o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti. To je za solarne elektrane jedini pravni akt kojim se stiče pravo na obavljanje energetske delatnosti. Licenca se izdaje energetskom subjektu za energetski objekat (elektranu) za koji je izdata upotrebna dozvola.

U Pravilniku o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti definisan je zahtev za izdavanje licence za obavljanje energetske delatnosti za proizvodnju električne energije. Postoji poseban obrazac za podnošenje zahteva za izdavanje licence.

Uslovi za dobijanje licence su: 1) da je podnosilac zahteva registrovan za obavljanje energetske delatnosti za koju se izdaje licenca; 2) da je za energetski objekat izdata upotrebna dozvola; 3) da energetski objekti i ostali uređaji, instalacije ili postrojenja neophodni za obavljanje energetske delatnosti ispunjavaju uslove i zahteve utvrđene tehničkim propisima, propisima o energetske efikasnosti, propisima o zaštiti od požara i eksplozija, kao i propisima o zaštiti životne sredine; 4) da podnosilac zahteva ispunjava propisane uslove u pogledu stručnog kadra za obavljanje poslova tehničkog rukovođenja, rukovanja i održavanja energetske objekata, odnosno uslove u pogledu broja i stručne osposobljenosti zaposlenih lica za obavljanje poslova na održavanju energetske objekata, kao i poslova rukovaoca u tim objektima; 5) da podnosilac zahteva raspolaže finansijskim sredstvima koja su neophodna za obavljanje energetske delatnosti; 6) da direktor, odnosno članovi organa upravljanja nisu bili pravnosnažno osuđeni za krivična dela u vezi sa obavljanjem privredne delatnosti; 7) da podnosiocu zahteva nije izrečena mera zabrane obavljanja delatnosti ili ako su prestale pravne posledice izrečene mere; 8) da podnosilac zahteva poseduje dokaz o pravnom osnovu za korišćenje energetske objekta u kojem se obavlja energetska delatnost; 9) da nad podnosiocem zahteva nije pokrenut postupak stečaja ili likvidacije.

Licenca za proizvodnju električne energije izdaje se na period od 30 godina.⁵⁷

Prilikom izdavanja licence plaća se određena taksa Agenciji. Za posedovanje licence Agenciji se godišnje plaća određena naknada.⁵⁸

U slučaju da nosilac licence prestane da ispunjava propisane uslove za dobijanje licence, ili da ne ispunjava bilo koje druge propise vezane za obavljanje energetske delatnosti, licenca mu se može privremeno ili stalno oduzeti.

Licenca nije potrebna za proizvodnju električne energije isključivo za sopstvene potrebe, kao ni za proizvodnju električne energije u elektranama do 1 MW.

⁵⁷ Član 21. stav 1. Zakona o energetici.

⁵⁸ Naknada za licence utvrđena je Aktima Agencije za energetiku i to: Kriterijumima i merilima za određivanje visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti i Odlukom o vrednosti koeficijenta za obračun visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti za konkretnu godinu.

5. PRIKLJUČENJE ELEKTRANE NA ELEKTROENERGETSKU MREŽU

Nakon dobijanja upotrebne dozvole neophodno je izvršiti priključenje elektrane na elektroenergetsku mrežu. Objekat proizvođača električne energije priključuje se na prenosni, odnosno distributivni elektroenergetski sistem pod uslovima i na način propisan Zakonom o energetici, Uredbom o uslovima isporuke električne energije i Pravilima o radu prenosnog, odnosno distributivnog elektroenergetskog sistema, a u skladu sa standardima i tehničkim propisima koji se odnose na uslove priključenja i korišćenja elektroenergetskih objekata, uređaja i postrojenja.

Objekat proizvođača električne energije (elektrana) priključuje se na prenosni ili distributivni sistem na osnovu odobrenja za priključenje nadležnog operatora sistema.

Odobrenje za priključenje izdaje se rešenjem u upravnom postupku, na zahtev pravnog ili fizičkog lica čiji se objekat priključuje. Rešenjem se, između ostalog, utvrđuju uslovi koje je podnosilac zahteva, proizvođač električne energije, dužan da ispuni da bi proizvodni objekat bio priključen na sistem.

Troškovi priključenja obuhvataju i troškove nabavke mernih uređaja i snosi ih podnosilac zahteva za priključenje.

Visinu troškova utvrđuje operator prenosnog, odnosno transportnog i distributivnog sistema u skladu sa Metodologijom⁵⁹ za utvrđivanje troškova priključenja koju donosi Agencija za energetiku. Metodologijom su utvrđeni način i bliži kriterijumi za obračun troškova priključka, a u zavisnosti od odobrene instalisane snage, mesta priključka, potrebe za izvođenjem radova ili potrebe za ugrađivanjem neophodne opreme i drugih objektivnih kriterijuma.

Operator sistema, je, na osnovu Metodologije, doneo sopstveni akt o visini troškova priključenja, koji dostavlja Agenciji pre početka primene i on mora biti usklađen sa navedenom metodologijom.

Postupak počinje podnošenjem Zahteva za izdavanje odobrenja za priključenje koji se podnosi energetsom subjektu za prenos, odnosno distribuciju električne energije na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača.

Uz ovaj zahtev podnose se podaci o: 1) vlasniku objekta, odnosno nosiocu prava korišćenja objekta (za fizičko lice: lično ime i prebivalište, JMBG, a za pravno lice odnosno preduzetnika: poslovno ime odnosno naziv, sedište, PIB, matični broj, račun i odgovorno lice); 2) objektu za čije se priključenje traži izdavanje odobrenja za priključenje (adresa, vrsta, lokacija objekta i namena objekta); 3) vremenu kad se predviđa priključenje objekta. Takođe se podnose i podaci o: 1) ukupnoj instalisanoj snazi objekta, broju i snazi generatorskih jedinica, generatorski napon i blok transformator; 2) očekivanoj godišnjoj i mesečnoj proizvodnji; 3) uređajima za zaštitu i merenje; 4) energetska dozvola i licenca za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, za objekte snage veće od 1 MW, (iz ovog proizilazi da se prvo pribavlja licenca za obavljanje delatnosti, pa tek onda se priključuje energetski objekat na mrežu).

Pored navedenog, za izgrađene objekte se podnose i građevinska dozvola, kao i dokaz o pravu svojine na objektu ili pravu korišćenja objekta.

Energetski subjekt za prenos odnosno distribuciju električne energije, kome je podnet zahtev

⁵⁹ Odluka o utvrđivanju metodologije o kriterijumima i načinu određivanja troškova priključka na prenos i distribuciju električne energije («Sl. glasnik RS» br. 60/06, 79/06 i 114/06).

za priključenje, dužan je da u roku od 60 dana, od dana prijema pismenog zahteva, odluči o zahtevu za izdavanje odobrenja za priključenje elektrane na elektroenergetsku mrežu.

Nadležni energetska subjekt će izdati pozitivno rešenje, ukoliko su ispunjeni svi uslovi, a na osnovu tehničkog izveštaja, obračuna troškova priključka i drugih raspoloživih dokumenata. Rešenje o odobrenju za priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem sadrži naročito: 1) mesto priključenja na sistem; 2) način i tehničke uslove priključenja; 3) odobrenu snagu, odnosno kapacitet; 4) mesto i način merenja energije; 5) rok za priključenje i 6) troškove priključenja.

Rok važnosti Rešenja o odobrenju priključenja je najduže dve godine od dana njegovog donošenja. Na zahtev podnosioca rok važenja ovog Rešenja može se produžiti. Zahtev za produženje roka podnosi se najkasnije 30 dana pre isteka roka utvrđenog istim Rešenjem.

Protiv Rešenja o odobrenju priključenja može se podneti žalba Agenciji za energetiku Republike Srbije u roku od 15 dana od dana dostavljanja Rešenja. Odluka Agencije po žalbi je konačna i protiv nje se može pokrenuti upravni spor.

Energetski subjekt na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača energije odobriće priključenje ako utvrdi da uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove propisane zakonima, tehničkim i drugim propisima kojima se uređuju uslovi i način eksploatacije tih objekata.

Operator sistema je dužan da priključi objekat proizvođača električne energije na prenosni, odnosno distributivni sistem u roku od 15 dana od dana ispunjenja sledećih uslova: 1) uslova iz odobrenja za priključenje; 2) da je za objekat pribavljena upotrebna dozvola ili da uređaji i instalacije objekta proizvođača ispunjavaju tehničke i druge propisane uslove; 3) da je za mesto primopredaje uređena balansna odgovornost i pristup sistemu.

Objekat koji se gradi, odnosno čije je građenje završeno bez građevinske dozvole, ne može biti priključen na elektroenergetsku mrežu.

Zabranjeno je: priključivanje objekata na sistem bez odobrenja za priključenje, samovlasno priključivanje objekata, uređaja ili instalacija na prenosni, transportni ili distributivni sistem, kao i puštanje u pogon istih.

6. STICANJE STATUSA POVLAŠĆENOG PROIZVOĐAČA ELEKTRIČNE ENERGIJE I MERE PODSTICAJA

Zakonom o energetici je utvrđena kategorija povlašćenih proizvođača električne energije. Solarne elektrane mogu steći status povlašćenog proizvođača električne energije i podeljene su u dve osnovne grupe: 1) elektrane na energiju sunčevog zračenja na objektu (koriste sunčevo zračenje i montirane su na glavni objekat pri čemu se na jednom objektu nalazi samo jedna elektrana); 2) elektrane na energiju sunčevog zračenja na zemlji (koriste sunčevo zračenje i montirane su na tlu). Kada se radi o solarnim elektranama koje mogu steći status povlašćenog proizvođača električne energije, Uredbom o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije je kroz definiciju obnovljivih izvora energije u smislu ove uredbe, krug povlašćenih proizvođača koji koriste energiju sunca sveden samo na one proizvođače koji koriste neakumuliranu sunčevu energiju.⁶⁰

Zakonom o energetici je utvrđeno da povlašćeni proizvođači električne energije imaju pravo na: 1) podsticajne mere kao što su: obaveza otkupa električne energije od povlašćenog proizvođača, cene po kojima se ta energija otkupljuje i period važenja obaveze; 2) prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema; 3) druga prava u skladu sa Zakonom o energetici i podzakonskim aktima ovog zakona, kao i drugim zakonima i propisima kojima se uređuju porezi, carine i druge dažbine, odnosno subvencije i druge mere podsticaja, zaštita životne sredine i energetska efikasnost.

Ovim zakonom je takođe utvrđen postupak podnošenja zahteva za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, kao i obaveza Vlade da donese akta o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije i podsticajnim merama za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

Dana 2. februara 2013. godine, stupile su na snagu uredbe Vlade, kojima je uređen način i postupak sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije i mere podsticaja za ove kategorije lica.

Shodno odredbama Zakona o energetici Vlada je donela i Uredbu o načinu obračuna i načinu raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije. Vlada je, takođe, donela akt kojim se utvrđuje visina naknade za podsticaj električne energije koja se proizvodi iz obnovljivih izvora. Ova naknada bi trebalo da se utvrđuje svake godine.

Kada su solarne elektrane u pitanju propisano je ograničenje maksimalne ukupne instalisane snage elektrana (koje mogu steći status povlašćenog proizvođača, odnosno privremeni status povlašćenog proizvođača) na 10 MW. Ovo ograničenje je postavljeno prema vrstama solarnih elektrana na sledeći način: 1) ukupno 2 MW za elektrane na objektima pojedinačne snage do 30 kW; 2) ukupno 2 MW za elektrane na objektima pojedinačne snage od 30 kW do 500 kW; i 3) ukupno 6 MW za elektrane na tlu (zemlji). Ovom uredbom je utvrđeno da će se, zbog dinamične promene investicionih troškova u solarne elektrane, maksimalne ukupna instalisana snaga ovih elektrana utvrđivati jednom godišnje.⁶¹

Privremeni status povlašćenog proizvođača, odnosno status povlašćenog proizvođača

60 Član 2. tačka 1) Uredbe o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije

61 U tekstu uredbe nije utvrđeno koji organ će utvrđivati ovu maksimalnu instalisanu snagu solarnih elektrana.

može se steći za solarne elektrane ukoliko slobodni kapacitet (razlika između maksimalne snage za koju se utvrđuju podsticajne mere i zbir instalisanih snaga za istu vrstu elektrana energetske subjekata koji su stekli privremeni status povlašćenog proizvođača), na dan podnošenja zahteva, veći ili jednak instalisanoj snazi elektrane za koju se zahtev podnosi. Ukoliko nema dovoljno slobodnog kapaciteta za sticanje ovih statusa, isti statusi se mogu steći samo za deo instalisane snage solarne elektrane, koji je jednak slobodnom kapacitetu.

6.1. Sticanje privremenog statusa povlašćenog proizvođača električne energije

Pre sticanja statusa povlašćenog proizvođača energetski subjekt koji koristi energiju sunca može rešenjem Ministarstva nadležnog za energetiku steći privremeni status povlašćenog proizvođača: 1) ako je pribavio građevinsku dozvolu, 2) ako u procesu proizvodnje električne energije u pojedinačnom proizvodnom objektu koristi obnovljive izvore energije – energiju zračenja, 3) da je instalisana snaga manja od slobodnog kapaciteta, odnosno da je zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača podnet za deo instalisane snage koje je manji ili jednak slobodnom kapacitetu, tj. razlici između maksimalne snage za koju se utvrđuju podsticajne mere i zbira instalisanih snaga za istu vrstu elektrana energetske subjekata koji su već stekli status ili privremeni status povlašćenog proizvođača i 4) ako je obezbedio novčani depozit ili bankarsku garanciju u visini od 2% od vrednosti investicije.

Privremeni status povlašćenog proizvođača utvrđuje se na zahtev energetskog subjekta i može trajati najviše godinu dana od dana donošenja rešenja, sa mogućnošću produženja za najviše godinu dana pod uslovom da je podnosilac zahteva priložio dokaz da je podneo potpun zahtev za tehnički pregled objekta.

Ukoliko u navedenim rokovima energetski subjekt stekne status povlašćenog proizvođača ima pravo na podsticajne mere koje su važile na dan donošenja rešenja kojim je utvrđen privremeni status povlašćenog proizvođača.

Protiv rešenja o sticanju privremenog statusa povlašćenog proizvođača, može se izjaviti žalba Vladi u roku od 15 dana od dana prijema navedenog rešenja.

Na zahtev energetskog subjekta koji je stekao privremeni status povlašćenog proizvođača javni snabdevač, tj. lice koje ima obavezu zaključenja Ugovora o otkupu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije, je dužan da u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva zaključi predugovor o otkupu električne energije⁶². Ovo lice nije dužno da zaključi ugovor o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača u skladu sa predugovorom, ako energetski subjekt ne stekne status povlašćenog proizvođača.

Procedura sticanja privremenog statusa povlašćenog proizvođača započinje podnošenjem zahteva za sticanje privremenog statusa Ministarstvu nadležnom za poslove energetike.

Zahtev za sticanje privremenog statusa povlašćenog proizvođača podnosi se na obrascu O-1 – Zahtev za izdavanje rešenja o sticanju privremenog statusa povlašćenog proizvođača električne energije. Uz ovaj zahtev se podnosi: 1) pravosnažna građevinska dozvola; 2) deo tehničke dokumentacije koja je sastavni deo rešenja o građevinskoj dozvoli, a koja sadrži ekonomsko – finansijsku analizu projekta, odnosno vrednost investicije; 3) dokaz o obezbeđenom novčano depozitu ili bankarsku garanciju u visini od 2% vrednosti investicije.

62 Lice koje je sa javnim snabdevačem zaključilo predugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije ima pravo da ga raskine pre isteka roka na koji je zaključen, o čemu mora pismeno obavestiti javnog snabdevača najmanje 30 dana pre raskida ovoga predugovora. Ukoliko ovaj predugovor bude raskinut, on ne može biti ponovo zaključen za istu planiranu elektranu.

6.2. Sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije⁶³

Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije uređen je postupak i način sticanja ovog statusa, uz uslove koje treba da ispuni proizvođač električne energije iz energije sunca da bi stekao ovaj status.

Proizvođač koji obavlja delatnost proizvodnje električne energije u više elektrana koje koriste obnovljive izvore energije koje ispunjavaju kriterijume za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije shodno navedenoj uredbi, podnose zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača za svaku elektranu posebno.

Proizvođač koji obavlja delatnost proizvodnje električne energije u elektrani koja sadrži različite proizvodne jedinice, može steći status povlašćenog proizvođača samo za one proizvodne jedinice koje ispunjavaju uslove propisane Zakonom o energetici i Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije.

Propisano je da u mestima priključenja na prenosni, odnosno distributivni sistem proizvodne jedinice za koje se podnosi zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača moraju biti ugrađeni posebni merni uređaji za merenje električne energije sa karakteristikama shodno Zakonu o energetici i pravilima o radu prenosnog, odnosno distributivnog sistema. Pored mernih uređaja, ove proizvodne jedinice moraju imati označena merna mesta na kojima se meri ukupna proizvedena toplota, povratna toplota i potrošnja primarne energije.⁶⁴

Zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača podnosi se Ministarstvu nadležnom za poslove energetike. Ovaj zahtev se podnosi na obrascu O-2 (Zahtev za izdavanje rešenja o sticanju statusa povlašćenog proizvođača električne energije iz o Uredbe o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije). Ukoliko nastupe bilo kakve promene u podacima koja čine sadržaj navedenog obrasca, a odnose se na osnovne podatke o elektrani, odnosno na sve planirane promene tehnološkog procesa, vrste primarnog goriva ili drugih propisanih karakteristika elektrane, koje su od značaja za sticanje ovog statusa, podnosilac je obavezan da obavesti Ministarstvo nadležno za poslove energetike najkasnije 30 dana pre započinjanja planiranih radova.

Uz zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača dostavljaju se dokazi o ispunjenosti uslova za sticanje tog statusa, i to: 1) kopija licence za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, ukoliko je elektranu snage veće ili jednake 1 MW; 2) kopija ugovora o obavljanju delatnosti proizvodnje električne energije u elektrani koja je predmet zahteva između nosioca licence i podnosioca zahteva, ukoliko podnosilac zahteva nije imalac licence; 3) upotrebna dozvola za elektranu koja je predmet zahteva; 4) kopija akta o priključenju na prenosni odnosno distributivni sistem, sa potvrdom nadležnog operatora da je merno mesto elektrane koje je predmet zahteva izvedeno u skladu sa uslovima propisanim Zakonom o energetici i Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije; 5) podatke o licu odgovornom za rad elektrane (ime, položaj, telefon, faks i elektronska adresa).

Status povlašćenog proizvođača utvrđuje Ministarstvo nadležno za poslove energetike rešenjem koje se donosi u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva za sticanje statusa

⁶³ Obzirom da nije donet novi podzakonski akt koji bi bio usklađen sa Zakonom o energetici iz 2011. godine, na ovu oblast se primenjuje Uredba o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije i kriterijumima za ocenu ispunjenosti tih uslova.

⁶⁴ Iako je Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije predviđena odredba koja ukazuje da pored mernih uređaja, proizvodne jedinice za koje se stiče status povlašćenog proizvođača moraju imati označena merna mesta na kojima se meri ukupna proizvedena toplota, povratna toplota i potrošnja primarne energije, iz tehničkih razloga smatramo da se ova odredba odnosi samo na one proizvodne jedinice koje proizvode i električnu i toplotnu energiju.

povlašćenog proizvođača, ako su ispunjeni uslovi. Protiv ovog rešenja se može podneti žalba Vladi u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Posebna obaveza povlašćenog proizvođača električne energije je da vodi evidenciju o utrošenom primarnom gorivu (osnovnom i dopunskom) u kojoj se beleži količina i prosečne donje toplotne moći utrošenog goriva. Ova obaveza se ne odnosi na solarne elektrane na objektima.

Ministarstvo nadležno za poslove energetike vodi registar povlašćenih proizvođača električne energije.

6.3. Mere podsticaja za proizvodnju električne energije iz neakumulirane energije sunčevog zračenja

Potrebno je ukazati da podsticajne mere za povlašćene proizvođače električne energije obuhvataju obavezu otkupa električne energije od povlašćenog proizvođača, cene po kojima se ta energija otkupljuje i period važenja obaveze otkupa električne energije i preuzimanje balansne odgovornosti. Pored navedenog, povlašćeni proizvođači imaju pravo na prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema, kao i druga prava propisana propisima kojima se uređuju porezi, carine i druge dažbine, odnosno subvencije i druge mere podsticaja, zaštita životne sredine i energetska efikasnost.

Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije bliže se uređuju kategorije povlašćenih proizvođača električne energije, propisuju se mere podsticaja, uslovi za njihovo ostvarivanje, način utvrđivanja podsticajnog perioda, prava i obaveze koje iz tih mera proizilaze za povlašćene proizvođače i druge energetske subjekte i uređuje se sadržina ugovora i dr.

Merama podsticaja smatraju se: 1) podsticajni period⁶⁵ od 12 godina za sva postrojenja povlašćenih proizvođača koja su puštena u pogon manje od 12 meseci pre potpisivanja ugovora o otkupu ukupno proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem električnom energijom, odnosno podsticajni period od 12 godina umanjen za razliku između godine zaključenja ugovora i godine puštanja u pogon za sva druga postrojenja; 2) podsticajna otkupna cena po kojoj povlašćeni proizvođač ima pravo da prodaje javnom snabdevaču električnom energijom ukupni iznos proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda; 3) preuzimanje balansne odgovornosti i troškova balansiranja povlašćenog proizvođača tokom podsticajnog perioda od strane javnog snabdevača; 4) besplatno mesečno obaveštavanje povlašćenog proizvođača i javnog snabdevača električnom energijom o očitanoj proizvodnji električne energije u objektu povlašćenog proizvođača od strane operatora sistema na koji je priključeno postrojenje tokom podsticajnog perioda⁶⁶; 5) pravo povlašćenog proizvođača da nakon isteka podsticajnog perioda sa javnim snabdevačem zaključi ugovor o otkupu ukupno proizvedene električne energije po tržišnim uslovima na organizovanom tržištu električne energije u Republici Srbiji.

Pored ovih mera podsticaja, ovom uredbom su propisane i još dve mere podsticaja za povlašćene proizvođače koji su stekli privremeni status povlašćenog proizvođača: 1) da prodaje javnom snabdevaču ukupno proizvedenu električnu energiju tokom podsticajnog perioda po podsti-

⁶⁵ Podsticajni period za povlašćenog proizvođača čije je postrojenje ušlo u pogon više od 12 meseci pre potpisivanja ugovora o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem određuje se kao: $N = \max \{0, [12 - (G_u - G_p)]\}$, gde je N – podsticajni period, G_u – godina sklapanja ugovora o otkupu ukupno proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem, G_p – godina puštanja u pogon elektrane povlašćenog proizvođača.

⁶⁶ Ovo pravo ima i povlašćeni proizvođač električne energije i kada mu istekne podsticajni period, ukoliko je sa javnim snabdevačem zaključio ugovor o otkupu ukupno proizvedene električne energije nakon isteka podsticajnog perioda.

cajnoj ceni koja je važila u trenutku sticanja privremenog statusa povlašćenog proizvođača; 2) iznos proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda po podsticajnoj ceni koja je važila u trenutku sticanja privremenog statusa povlašćenog proizvođača.

Ovom uredbom je potvrđeno da solarne elektrane spadaju u one objekte koji imaju pravo na korišćenje mera podsticaja, ali da prethodno moraju imati zaključen ugovor o otkupu ukupno proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda. Javni snabdevač električnom energijom je dužan da na zahtev proizvođača električne energije iz elektrane koja koristi obnovljive izvore energije, koja nije priključena na sistem, zaključi ugovor o privremenom preuzimanju balansne odgovornosti i privremenom otkupu električne energije, ukoliko je proizvođač prethodno ispunio uslove iz odobrenja za priključenje i pribavio upotrebnu dozvolu, drugi dokaz da uređaji i instalacije elektrane ispunjavaju tehničke i druge propisane uslove ili upotrebnu dozvolu za probni rad⁶⁷. Ovaj privremeni ugovor važi od puštanja elektrane u probni rad do zaključivanja ugovora o otkupu ukupno proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda, a najduže tri meseca. Ukoliko ovaj proizvođač pribavi status povlašćenog proizvođača ima pravo na podsticajne mere: 1) podsticajni period, 2) podsticajnu otkupnu cenu, 3) preuzimanje balansne odgovornosti. U slučaju da nije pribavio status povlašćenog proizvođača, proizvođač ima pravo da naplati prodatu električnu energiju od javnog snabdevača po prosečnoj tržišnoj ceni i obavezu da plati troškove balansiranja javnom snabdevaču po ceni koja je jednaka količniku ukupnih troškova balansiranja balansne grupe javnog snabdevača i ukupne prodate električne energije javnog snabdevača.⁶⁸

Prava i obaveze povlašćenog proizvođača i javnog snabdevača tokom podsticajnog perioda, uređuju se ugovorom o otkupu ukupno proizvedene električne energije iz elektrana (instalirane snage do 5 M i od 5 MW), koji se zaključuje u pisanoj formi⁶⁹. Ovaj Ugovor se potpisuje za period važenja statusa povlašćenog proizvođača. Uz zahtev za zaključenje ovog ugovora, javnom snabdevaču se dostavlja rešenje o sticanju statusa povlašćenog proizvođača.

Povlašćeni proizvođač koji je zaključio ugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem pripada balansnoj grupi javnog snabdevača. Ukoliko povlašćeni proizvođač ima instaliranu snagu preko 5 MW, dužan je da javnom snabdevaču električnom energijom dostavlja planove rada u skladu sa ugovorom o otkupu ukupno proizvedene električne energije i pravilima rada prenosnog sistema.⁷⁰ Standardni model ovih ugovora propisuje Ministarstvo nadležno za poslove energetike. Izuzetno ugovorne strane će moći odstupati od standardnih modela ugovora, ukoliko su saglasne obe strane i uz prethodno pribavljenu saglasnost ovog Ministarstva u pisanoj formi. Dok ovaj model ne bude utvrđen, primenjivaće se prethodno utvrđeni model ugovora.⁷¹

67 Iako je Uredbom o o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije predviđen utvrđen alternativni uslov za zaključenje ugovora o privremenom preuzimanju balansne odgovornosti i privremenom otkupu električne energije posredovanjem upotrebne dozvole za probni rad, kako ovakav pojam ne postoji u Zakonu o planiranju i izgradnji, smatramo da je zakonodavac verovatno mislio na rešenje o odobravanju puštanja objekta u probni rad.

68 Prosečna tržišna cena energije i cena usluga balansiranja utvrđuju se na osnovu podataka o kupovini energije i usluga balansiranja javnog snabdevača u mesecu koji prethodi potpisivanju privremenog ugovora i definišu u istom ugovoru (kojim se uređuje prodaja električne energije nakon dobijanja upotrebne dozvole i priključenja na sistem) - član 5 stav 5. Uredbe o merama podsticaja za proizvođače električne energije.

69 Ovaj ugovor sadrži naročito: 1) ugovorne strane i kategoriju povlašćenog proizvođača; 2) predmet ugovora, datum zaključenja i datum prestanka ugovora; 3) mesto prodaje energije; 4) mesto merenja; 5) način utvrđivanja gubitaka između mesta prodaje i mesta merenja, ukoliko se ne nalaze na istom mestu; 6) način davanja prigovora na očitane vrednosti; 7) način utvrđivanja proizvodnje u slučaju kvara mernog uređaja; 8) cenu električne energije utvrđenu u skladu sa 13.14. i 15. ove urebe; 9) način i dinamiku obaračunavanja, fakturisanja i plaćanja; 10) kamatu u slučaju ne blagovremenog plaćanja; 11) način obezbeđivanja garancije plaćanja; 12) način komunikacije ugovornih strana; 13) obaveze javnog snabdevača u pogledu preuzimanja balansne odgovornosti i u pogledu planiranja rada elektrane; 14) obaveze povlašćenog proizvođača u pogledu prenosa garancija porekla na javnog snabdevača; 15) spisak podataka čija se tajnost garantuje; 16) odgovornost za nastanak štete; 17) način i mesto arbitraže; 18) spisak događaja koji se smatraju višom silom u skladu sa vežećim aktima; 19) razloge privremenog prekida i uslove nastavka ugovora; 20) razloge i uslove trajnog raskida ugovora; 21) uslove prenosa prava i obaveza iz ugovora na treća lica. Za razliku od dosadašnjeg akta kojima je uređena ova oblast, ovom Uredbom je utvrđeno da javni snabdevač u skladu sa zakonom garantuje naplatu potraživanja povlašćenom proizvođaču sa kojim je zaključio ugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda.

70 Pretpostavka je da će ugovorom o otkupu biti definisano da se ovi planovi trebaju usklađivati i sa pravilima o radu distributivnog sistema ukoliko je elektrana priključena na mrežu za distribuciju električne energije.

71 Model ugovora o otkupu električne energije, www.eps.rs

Otkupna cena, u smislu ove Uredbe, izražena u evrocentima po kilovat-satu (c€/1 kWh), iznosi:

Redni broj	Vrsta elektrane	Instalisana snaga P (MW)	Mera podsticaja - otkupna cena (c€/1 kWh)
1.	Solarne elektrane	Na objektu do 0,03	20,66
2.	Solarne elektrane	Na objektu 0,03 – 0,5	20,941 – 9,383*P
3.	Solarne elektrane	Na zemlji	16,25

Podsticajne otkupne cene izražene su u evrocentima po kilovatsatu (c€/kWh) i zaokružuju se na dve decimale.

Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije utvrđena je formula po kojoj se vrši redovna godišnja korekcija podsticajnih otkupnih cena zbog inflacije u evro zoni. Ova korekcija se vrši u februaru svake godina, počevši od 2014. godine.

Ovom uredbom je utvrđeno da se navedene podsticajne cene utvrđuju na svake tri godine i mogu se godišnje preispitivati. I sama uredba važi tri godine - do 31. decembra 2015. godine. Prelaznim odredbama su utvrđena pravila za povlašćene proizvođače koji su već zaključili ugovor o otkupu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i zaštita njihovih prava.

Očitavanje električne energije kod povlašćenog proizvođača, koji je zaključio ugovor o otkupu sa javnim snabdevačem, svakog prvog u mesecu obavlja, bez naknade, operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema i najkasnije do petog u mesecu dostavlja očitane podatke za prethodni mesec povlašćenom proizvođaču i javnom snabdevaču. Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema je dužan da pre zaključenja ovog ugovora izvrši očitavanje brojila i da očitane podatke dostavi povlašćenom proizvođaču i javnom snabdevaču u roku od tri dana od dana dostavljanja zahteva od strane povlašćenog proizvođača.

6.4. Garancija porekla⁷²

Garancija porekla je dokument koji ima isključivu funkciju da dokaže krajnjem kupcu da je dati udeo ili količina energije proizvedena iz obnovljivih izvora energije, kao i iz kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije.

Garanciju porekla izdaje operator prenosnog sistema na zahtev: 1) proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije, 2) proizvođača energije za grejanje i hlađenje iz obnovljivih izvora energije i 3) proizvođača električne i toplotne energije iz kombinovane proizvodnje sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije, na osnovu podataka operatora na čiji sistem je objekat proizvođača priključen, javnog snabdevača i izjave podnosioca zahteva o korišćenju investicione podrške.

Garancija porekla se izdaje za jediničnu količinu proizvedene energije od 1 MWh. Garancija porekla se za količinu proizvedene energije u određenom periodu izdaje samo jednom. Ova garancija je dokument u elektronskom obliku i važi godinu dana od dana izdavanja. Ona je prenosiva.

Garancija porekla za energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora energije sadrži naročito: 1) naziv, lokaciju, vrstu i snagu proizvodnog kapaciteta; 2) datum puštanja objekta u rad; 3) podatak

⁷² Posebnim propisom će biti uređena sadržina garancije porekla, postupak izdavanja, prenošenja i prestanak važenja garancije porekla, način vođenja registra, kao i način dostavljanja podataka o proizvedenoj električnoj energiji izmerenoj na mestu predaje u prenosni, odnosno distributivni sistem.

da li se garancija porekla odnosi na električnu energiju ili na energiju za grejanje ili hlađenje; 4) datum početka i kraja proizvodnje energije za koju se izdaje garancija porekla; 5) podatak iz pismene izjave podnosioca zahteva da li je za izgradnju proizvodnog kapaciteta bila korišćena investiciona podrška iz nacionalnih sredstava i vrsta te podrške; 6) podatak da li je korišćena podsticajna otkupna cena energije; 7) datum i zemlju izdavanja i jedinstveni identifikacioni broj. Registar izdatih garancija porekla vodi operator prenosnog sistema.

Ministarstvo nadležno za poslove energetike bliže propisuje sadržinu garancije porekla, postupak izdavanja, prenošenja i prestanak važenja garancije porekla, način vođenja registra, kao i način dostavljanja podataka o proizvedenoj električnoj energiji izmerenoj na mestu predaje u prenosni, odnosno distributivni sistem.

Potrebno je ukazati da Garancija porekla izdata u drugim državama važi pod uslovima reciprociteta i u Republici Srbiji i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

RELEVANTNI PROPISI ZA IZRADU VODIČA ZA IZGRADNJU OBJEKATA I PROIZVODNJU ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH IZVORA¹

I. Osnovni međunarodni propisi

- 1) Zakon o ratifikaciji Ugovora o osnivanju Energetske zajednice između Evropske Zajednice i Republike Albanije, Republike Bugarske, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Crne Gore, Rumunije, Republike Srbije i Privremene Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta Bezbednosti Ujedinjenih Nacija (Sl. glasnik RS br. 62/06)
- 2) Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane (Sl. glasnik RS br. 83/08)
- 3) Zakon o potvrđivanju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Sl. glasnik RS br. 38/09)
- 4) Zakon o potvrđivanju Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime, sa aneksima (Sl. list SRJ, Međunarodni ugovori br. 2/97)
- 5) Zakon o potvrđivanju Kjoto Protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime (Sl. glasnik RS, Međunarodni ugovori br. 88/07 i 38/09)

II. Strateški dokumenti koji se odnose na oblast energetike

- 1) Odluka o utvrđivanju Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine (Sl. glasnik RS br. 44/05)
- 2) Uredba o utvrđivanju Programa ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine (Sl. glasnik RS br. 17/07, 73/07, 99/09 i 27/10)

III. Propisi iz oblasti energetike

- 1) Zakon o energetici (Sl. glasnik RS br. 57/11, 80/11, 93/12 i 124/12)
- 2) Uredba o uslovima isporuke električne energije (Sl. glasnik RS br. 107/2005)
- 3) Uredba o uslovima za isporuku prirodnog gasa (Sl. glasnik RS br. 47/2006, 3/2010 i 48/2010)
- 4) Pravilnik o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole (Sl. glasnik RS br. 23/06, 113/08 i 50/2011)
- 5) Pravilnik o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti (Sl. glasnik RS br. 117/05, 40/06, 44/06 i 44/2010)

¹ Ovo su propisi važeći na dan 2. februar 2013. godine

- 6) Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za tečna goriva naftnog porekla (Sl. glasnik RS br. 62/11)

IV. Propisi koji uređuju pravni položaj povlašćenog proizvođača električne energije

- 1) Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije (Sl. Glasnik RS br. 8/2013)
- 2) Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije (Sl. glasnik RS 8/2013)
- 3) Uredba o načinu obračuna i načinu raspodele prokupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije (Sl. glasnik RS br. 8/2013)
- 4) Uredba o visini posebne naknade za podsticaj u 2013. godini (Sl. glasnik RS br. 8/2013)
- 5) Model ugovora o otkupu električne energije, www.eps.rs

V. Propisi iz oblasti rudarstva i geoloških istraživanja

- 1) Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima (Sl. glasnik RS br. 88/11)
- 2) Uredba o visini i načinu plaćanja naknade za primenjena geološka istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa za 2013. godinu (Sl. glasnik RS br. 118/12)
- 3) Uredba o utvrđivanju Programa geoloških istraživanja u 2002. godini (Sl. glasnik RS br. 21/2002)
- 4) Pravilnik o utvrđivanju Godišnjeg programa osnovnih geološki istraživanja za 2012 godinu (Sl. glasnik RS br. 46/2002)
- 5) Pravilnik o kriterijumima na osnovu kojih se određuje potencijalnost područja u pogledu pronalaženja mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 51/96)
- 6) Pravilnik o sadržini projekata geoloških istraživanja i elaborata o rezultatima geoloških istraživanja (Sl. glasnik RS br. 51/96)
- 7) Pravilnik o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi podzemnih voda i vođenju evidencije o njima (Sl. list SFRJ br. 34/79)
- 8) Pravilnik o sadržini rudarskih projekata (Sl. glasnik RS br. 27/97)
- 9) Pravilnik o načinu vršenja rudarskih merenja (Sl. glasnik RS br. 40/97)
- 10) Pravilnik o sadržini dugoročnog programa eksploatacije ležišta mineralnih sirovina i godišnjih planova izvođenja rudarskih radova (Sl. glasnik RS br. 27/97)
- 11) Pravilnik o uslovima za obavljanje određenih stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 40/97 i 32/98)
- 12) Pravilnik o uslovima i načinu prenosa odobrenja za primenjena geološka istraživanja i odobrenja za eksploataciju rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa (Sl. glasnik RS, br. 119/12)

- 13) Pravilnik o uslovima i načinu vršenja tehničkog pregleda rudarskih objekata (Sl. glasnik RS br. 40/97)
- 14) Pravilnik o uslovima i visini troškova za izdavanje licence za obavljanje poslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu (Sl. glasnik RS br. 29/2006, 72/96, 62/07, 24/12, 58/12 i 87/12)
- 15) Pravilnik o uslovima, načinu i programu polaganja stručnog ispita za obavljanje stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 21/96, 47/96)
- 16) Pravilnik o uslovima za obavljanje određenih stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina Sl. glasnik RS br. 40/97 i 32/98)
- 17) Pravilnik o sadržini studije izvodljivosti eksploatacije ležišta mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 108/06)
- 18) Pravilnik o uslovima, načinu i programu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova izrade projekata i elaborata i izvođenja geoloških istraživanja (Sl. glasnik RS br. 21/96 i 47/96)

VI. Propisi iz oblasti prostornog planiranja i izgradnje

- 1) Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine (Sl. glasnik RS br. 88/10)
- 2) Odluka o donošenju Regionalnog prostornog plana Autonomne Pokrajine Vojvodine (Sl. list APV br. 22/11)
- 3) Regionalni prostorni plan Autonomne pokrajine Vojvodine (Sl. list APV br. 22/2011)
- 4) Zakon o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS br. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11 i 121/12)
- 5) Pravilnik o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole (Sl. glasnik RS br. 3/10)
- 6) Pravilnik o sadržini i načinu izdavanja građevinske dozvole (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 7) Pravilnik o sadržini načinu vršenja tehničkog pregleda objekata i izdavanju upotrebne dozvole (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 8) Pravilnik o sadržini i obimu prethodnih radova, prethodne studije opravdanosti i studije opravdanosti (Sl. glasnik RS br. 1/12)
- 9) Pravilnik o uslovima i postupku za izdavanje i oduzimanje licence za odgovornog urbanistu, projektanta, izvođača radova i odgovornog planera (Sl. glasnik RS, br. 116/04, 69/06)
- 10) Pravilnik o načinu, postupku i sadržini podataka za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje licence za izradu tehničke dokumentacije i licence za građenje objekata za koje odobrenje za izgradnju izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, kao i o uslovima za oduzimanje tih licenci (Sl. glasnik RS, br. 114/2004)
- 11) Pravilnik o sadržini i načinu vršenja tehničke kontrole glavnih projekata (Sl. glasnik RS, br. 93/11).

- 12) Pravilnik o minimalnim garantnim rokovima za pojedine vrste objekata odnosno radova (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 13) Pravilnik o metodologiji i proceduri realizacije projekata od značaja za Republiku Srbiju (Sl. glasnik RS br. 1/12)
- 14) Pravilnik o sadržini i načinu izrade tehničke dokumentacije za objekte visokogradnje (Sl. glasnik RS br. 15/08)
- 15) Pravilnik o sadržini i načinu osmatranja tla i objekta u toku građenja i upotrebe (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 16) Pravilnik o energetskej efikasnosti zgrada (Sl. glasnik RS br. 61/11)
- 17) Pravilnik o uslovima, sadržini i načinu izdavanja sertifikata o energetskim svojstvima zgrada (Sl. glasnik RS br. 61/11, 3/12)

VII. Propisi iz oblasti zaštite životne sredine

- 1) Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09).
- 2) Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 88/10)
- 3) Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09).
- 4) Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine (Sl. glasnik RS br. 135/04)
- 5) Zakon o zaštiti prirode (Sl. glasnik RS br. 36/09 i 88/10)
- 6) Uredba o utvrđivanju Liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i Liste projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 114/08)
- 7) Uredba o vrstama i aktivnosti postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola (Sl. glasnik RS br. 84/05)
- 8) Uredba o kriterijumima za određivanje najboljih dostupnih tehnika, za primenu standarda kvaliteta kao i za određivanje graničnih vrednosti emisija u integrisanoj dozvoli (Sl. glasnik RS br. 84/05)
- 9) Uredba o utvrđivanju Programa dinamike podnošenja zahteva za izdavanje integrisane dozvole (Sl. glasnik RS br. 108/08)
- 10) Uredba o režimima zaštite, u zavisnosti od stepena režima zaštite (Sl. glasnik RS br. 30/06)
- 11) Pravilnik o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 69/05)
- 12) Pravilnik o sadržini studije o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 69/05)
- 13) Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registra izdatih integrisanih dozvola (Sl. glasnik RS br. 69/05)
- 14) Pravilnik o sadržini, izgledu i načinu popunjavanja zahteva za izdavanje integrisane dozvole (Sl. glasnik RS br. 30/06)
- 15) Pravilnik o sadržini i izgledu integrisane dozvole (Sl. glasnik RS br. 30/06)

VIII. Propisi o otpadu

- 1) Zakon o upravljanju otpadom (Sl. glasnik RS br. 36/09 i 88/10)
- 2) Pravilnik o uslovima i načinu sakupljanja, transporta, skladištenja i tretmana otpada koji se koristi kao sekundarna sirovina ili za dobijanje energije (Sl. glasnik RS br. 98/10)
- 3) Pravilnik o uslovima, načinu i postupku upravljanja otpadnim uljima (Sl. glasnik RS br. 71/10)
- 4) Pravilnik o načinu razvrstavanja i postupanja sa sporednim proizvodima životinjskog porekla, veterinarsko-sanitarnim uslovima za izgradnju objekata za sakupljanje, preradu i uništavanje sporednih proizvoda životinjskog porekla, načinu sprovođenja službene kontrole i samokontrole, kao i uslovima za stočna groblja i jame grobnice (Sl. glasnik RS br. 31/11)

IX. Propisi o vodama

- 1) Zakon o vodama (Sl. glasnik RS br. 30/10 i 93/12)
- 2) Zakonom o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda (Sl. glasnik RS br. 36/09)
- 3) Uredba o visini naknade za korišćenje voda, naknade za zaštitu voda i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka za 2010. godinu (Sl. glasnik RS br. 17/10)
- 4) Pravilnik o sadržini i obrascu zahteva za izdavanje vodnih akata i sadržini mišljenja u postupku izdavanja vodnih uslova (Sl. glasnik RS br. 74/10 i 116/12)

X. Ostali propisi iz oblasti životne sredine

- 1) Zakon o vodama («Sl. glasnik RS» br. 30/10 i 93/12)
- 2) Zakon o šumama (Sl. glasnik RS br. 30/2010 i 93/12)
- 3) Zakon o zaštiti vazduha (Sl. glasnik RS br. 36/2009)
- 4) Uredba o režimima zaštite (Sl. glasnik RS br. 31/12)

XI. Propisi izdati od strane Agencije za energetiku Republike Srbije

- 1) Kriterijumi i merila za određivanje visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti (Sl. glasnik RS br. 76/11 i 1/13)
- 2) Odluka o vrednosti koeficijenta za obračun visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti za 2013. godinu (Sl. glasnik RS br. 122/12)
- 3) Tarifni sistem za pristup i korišćenje sistema za prenos električne energije (Sl. glasnik RS br. 1/07 i 31/07)
- 4) Tarifni sistem za pristup i korišćenje sistema za distribuciju električne energije (Sl. glasnik RS br. 1/07 i 31/07)
- 5) Tarifni sistem za obračun električne energije za tarifne kupce (Sl. glasnik RS br. 1/07, 31/07, 50/07, 81/07, 21/08, 109/09 i 100/10)

- 6) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za prenos električne energije (Sl. glasnik RS br. 93/12 i 123/12)
- 7) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije (Sl. glasnik RS br. 105/12)
- 8) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene električne energije za javno snabdevanje (Sl. glasnik RS br. 93/12)
- 9) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključka na sistem za prenos i distribuciju električne energije (Sl. glasnik RS br. 60/06, 79/06, 114/06, 14/07, 9/09 i 77/12)
- 10) Pravila o promeni snabdevača (Sl. glasnik RS br. 93/12)

XII. Propisi o zaštiti od požara

1. Zakon o zaštiti od požara (Sl. glasnik RS br. 111/09)
2. Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima (Sl. glasnik SRS, br. 44/77, 45/85 i 18/89 i Sl. glasnik RS, br. 53/93, 67/93 i 48/94)
3. Uredba o merama zaštite od požara pri izvođenju radova zavarivanja, rezanja i lemljenja (Sl. glasnik SRS, br. 50/79)
4. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za materijale i robu prema ponašanju u požaru (Sl. glasnik RS br. 74/09)
5. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za nomenklaturu područja zaštite od požara i ispitivanje materijala i konstrukcija prema požaru (Sl. glasnik RS br. 74/09)
6. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za utvrđivanje požarnog opterećenja i stepena otpornosti prema požaru (Sl. glasnik RS br. 74/09)
7. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vatrogasnu opremu (Sl. glasnik RS br. 74/09)
8. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vozila za gašenje i zaštitu od požara (Sl. glasnik RS br. 74/09)
9. Pravilnik o posebnoj obuci i polaganju stručnog ispita iz oblasti zaštite od požara (Sl. glasnik RS br. 92/2010 i 11/2011)
10. Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne instalacije za detekciju eksplozivnih gasova i para (Sl. list SRJ br. 24/93)
11. Pravilnik o minimumu sadržine opšteg dela programa obuke radnika iz oblasti zaštite od požara (Sl. glasnik RS br. 40/90)
12. Pravilnik o obaveznom atestiranju elemenata tipskih građevinskih konstrukcija na otpornost prema požaru i o uslovima koje moraju ispunjavati organizacije udruženog rada ovlašćene za atestiranje tih proizvoda
13. Pravilnik o tehničkim normativima zaelektrične instalacije niskog napona (Sl. list SFRJ br. 53/88, 54/88-ispr. i Sl. list SRJ br. 28/95)
14. Pravilnik o tehničkim normativima za pokretne i zatvorene sudove za komprimirane, tečne i pod pritiskom rastvorene gasove (Sl. list SFRJ br. 25/80 i 9/86, Sl. list SRJ br. 21/94, 56/95 i 1/03 i Sl. glasnik RS br. 21/10)
15. Pravilnik o tehničkim normativima za izradu tehničke dokumentacije kojom moraju biti snabdeveni sistemi, oprema i uređaji za otkrivanje požara i alarmiranje (Sl. list SRJ br. 30/95)

16. Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje i izvođenje završnih radova u građevinarstvu (Sl. list SFRJ br. 21/90)
17. Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje i izvođenje završnih radova u građevinarstvu (Sl. list SFRJ br. 21/90)
18. Pravilnik o tehničkim normativima za sisteme za odvođenje dima i toplote nastalih u požaru (Sl. list SFRJ, br. 45/83)
19. Pravilnik o tehničkim normativima za sisteme za ventilaciju ili klimatizaciju (Sl. list SFRJ, br. 38/89)
20. Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne instalacije za dojavu požara (Sl. list SRJ, br. 87/93)
21. Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne uređaje za gašenje požara ugljen-dioksidom (Sl. list SFRJ, br. 44/83 i 31/89)
22. Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje za automatsko zatvaranje vrata ili klapni otpornih prema požaru (Sl. list SFRJ, br. 35/80)
23. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu elektroenergetskih postrojenja i uređaja od požara (Sl. list SFRJ, br. 74/90)
24. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu objekata od atmosferskog pražnjenja (Sl. list SRJ, br. 11/96)
25. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara i eksplozije pri čišćenju sudova za zapaljive tečnosti (Sl. list SFRJ, br. 44/83 i 60/86)
26. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija (Sl. list SFRJ, br. 24/87)
27. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu visokih objekata od požara (Sl. list SFRJ, br. 7/84 i 86/11)
28. Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica registrovana za izvođenje posebne obuke za lica koja rade na poslovima zaštite od požara (Sl. glasnik RS, br. 92/2010 i 86/11)
29. Pravilnik o tehničkim zahtevima za projektovanje, izradu i ocenjivanje usaglašenosti opreme pod pritiskom (Sl. Glasnik RS, br. 87/11)
30. Pravilnik o uslovima za obavljanje poslova overavanja merila (Službeni glasnik RS, broj 56/12)

XIII. Propisi o privrednim subjektima

- 1) Zakon o javnim preduzećima (Sl. glasnik RS br. 119/12)
- 2) Zakon o komunalnim delatnostima (Sl. glasnik RS br. 88/11).
- 3) Zakon o javnoj svojini (Sl. glasnik RS br. 72/11)
- 4) Zakon o privrednim društvima (Sl. glasnik RS br. 36/11)
- 5) Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama (Sl. glasnik RS br. 88/11)

XIV. Ostali propisi

- 1) Zakon o ministarstvima (Sl. glasnik RS br. 72/12)
- 2) Zakon o državnoj upravi (Sl. glasnik RS br. 79/05, 101/05 i 95/10)

- 3) Zakon o utvrđivanju određenih nadležnosti Autonomne pokrajine Vojvodine (Sl. glasnik RS br. 6/02)
- 4) Zakon o opštem upravnom postupku (Sl. glasnik RS br. 33/97 i 31/01)
- 5) Zakon o javnim nabavkama (Sl. glasnik RS br. 124/12)
- 6) Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti (Službeni glasnik RS, br. 36/09)
- 7) Zakon o trgovini (Sl. glasnik RS br. 53/10)
- 8) Zakon o tržišnom nadzoru (Sl. glasnik RS br. 92/11)
- 9) Zakon o akcizama (Sl. glasnik RS br. 22/2001, 73/2001, 80/2002, 43/2003, 72/2003, 43/2004, 55/2004, 135/2004, 46/2005, 61/07, 5/09, 31/09, 101/10, 43/11 i 101/11)
- 10) Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju (Sl. glasnik RS br. 41/09)

